

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει σε ένα σημαντικό φυσικό οικοσύστημα στην Αττική, τον Κηφισό ποταμό, και θέτει ως στόχο την επανένταξή του στον περιβαλλοντικό ιστό της πρωτεύουσας. Η υποβάθμισή του ποτάμιου σώματος είναι ένα ζήτημα που απασχολεί αρκετά τα τελευταία χρόνια λόγω της μεγάλης υδραυλικής και περιβαλλοντικής αξίας του συγκεκριμένου συστήματος. Τα επόμενα χρόνια επιδιώκεται ο Κηφισός να αποτελεί ένα ζωντανό κομμάτι της Αττικής και μια ανοιχτή όαση πρασίνου για τους Αθηναίους σε όλο το μήκος του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως αντικείμενο την περιβαλλοντική ένταξη του άνω ρου του ποταμού Κηφισού στον ιστό της Αττικής μέσω της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης του παρακηφίσιου τμήματος ανάντη της περιοχής της Μεταμόρφωσης έως την περιοχή των πηγών του ποταμού στο Κρουονέρι και στην Άνοιξη και της δόμησης σεναρίων για την ανάπασή του.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία καταγραφή των γενικών στοιχείων του Κηφισού ποταμού από τις πηγές του στα όρη της Πάρνηθας και της Πεντέλης έως τις εκβολές του στον Φαληρικό Όρμο.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην περιοχή μελέτης καταγράφοντας τις συνθήκες που επικρατούν σήμερα εκεί. Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πρώην Βασιλικό κτήμα στο Τατόι, ένα τμήμα της Αττικής γης σε απόσταση αναπνοής από την κοίτη του Κηφισού ποταμού.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετώνται παραδείγματα διαχείρισης ποταμών σε αστικά κέντρα της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε δύο υφιστάμενες μελέτες ανάπλασης του Κηφισού ποταμού που πραγματοποιήθηκαν το 1994 από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας και το 2007 από την ομάδα του Καθηγητή Αρχιτεκτονικής κ. Βασίλη Ζώτο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τρία σενάρια ανάπλασης για την παρακηφίσια περιοχή μελέτης .

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο τα σενάρια αξιολογούνται με τη μέθοδο S.W.O.T. και επιλέγεται το βέλτιστο σενάριο για την εξέλιξη της περιοχής.

ABSTRACT

This thesis is focused on the current state of areas along Kifissos River covering the vicinity from "Metamorfosi" up to "Kryoneri" and "Anoiksi" and presenting scenarios for its regeneration. In the first chapter general information for Kifissos River, from its source in the mountains of Parnitha and Penteli until its outfall in Faliro Bay, is depicted. The second chapter focuses on the study area recording its current conditions. Special concentration is given to the former royal field of Tatoi, located near to Kifissos River. In the third chapter a review of river management in urban zones in Greece as well as in other countries is conducted. The fourth chapter presents and critically reviews two existing studies of regeneration of the Kifissos River released in 1994 by the Organization of Planning and Environment of Athens and in 2007 by the architect Prof. Vasilis Zotos. In the fifth chapter three scenarios for the redevelopment of our study area are developed. In chapter six a SWOT analysis has been conducted for all the proposed scenarios of regeneration and the optimal solution has been selected.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	8
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	11
1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ	12
1.1 Μορφολογικά Χαρακτηριστικά Κηφισού Ποταμού	12
1.2 Έργα Διευθέτησης Κηφισού	16
1.3 Χρήσεις γης στο ευρύτερο περιβάλλον.....	17
1.4 Σημαντικότητα του ποτάμιου οικοσυστήματος του Κηφισού για την Αττική	18
1.4.1 Ιστορική αναδρομή.....	18
1.4.2 Σήμερα	19
1.5 Νομοθεσία	19
1.6 Περιβαλλοντικές Επιβαρύνσεις	21
1.7 Επιλογή του Κηφισού ως αντικείμενο μελέτης.....	23
2. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	24
2.1 Γενικά στοιχεία περιοχής μελέτης.....	24
2.2. Η παρουσία του Κηφισού στην περιοχή.....	27
2.2.1. Εκατέρωθεν του Κηφισού	27
2.2.2. Η εξέλιξη των περιοχών με κεντρικό άξονα τον Κηφισό	28
2.2.3. Παραβάσεις και Προβλήματα στην Παρακηφίσια Περιοχή	29
2.2.4. Συμπεράσματα από την Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης	34
2.3. Το Πρώην Βασιλικό Κτήμα στο Τατόι	37
3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΤΑΜΩΝ ΣΕ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	45
3.1 Ελληνική Εμπειρία	45
3.2 Διεθνής Εμπειρία.....	49
3.3 Συμπεράσματα από την Υφιστάμενη Εμπειρία	54
4. Η ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΗΦΙΣΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	57
4.1 Μελέτες Ανάπλασης των Παρακηφίσιων Περιοχών	57
4.1.1 Μελέτη Ανάπλασης Κηφισού του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας	57
4.1.2. Μελέτη Ανάπλασης Κηφισού (Ομάδα Καθηγητή Βασίλη Ζώτου)	60
4.2 Νέες Πρωτοβουλίες για την Ανάπλαση του Κηφισού.....	66
5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	69
5.1 Σενάριο 1 ^ο	70
5.2 Σενάριο 2 ^ο	71
5.3 Σενάριο 3 ^ο	73
6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΩΝ	76
6.1 Μέθοδος S.W.O.T.....	76
6.2 Αξιολόγηση Σεναρίων	81
6.3 Επιλογή Βέλτιστου Σεναρίου	83
6.4 Συμπεράσματα.....	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.1: Ανοιχτή ροή Κηφισού Ποταμού στην περιοχή ανάντη των Τριών Γεφυρών.....	13
Εικόνα 1.2: Ανοιχτή ροή Κηφισού Ποταμού στην περιοχή Αγ. Ιωάννη Ρέντη	13
Εικόνα 1.3: Διευθετημένο τμήμα Κηφισού Ποταμού με ανοίγματα στα πλάγια στην περιοχή του Μοσχάτου.....	14
Εικόνα 2.1: Κάτω Κηφισιά, Αυθαίρετη Κατοικία στην Α Ζώνη Προστασίας του Κηφισού.....	30
Εικόνα 2.2: Βαρυμπόμπη, Εργοστάσιο Μαρμάρων στην Α Ζώνη Προστασίας του Κηφισού.....	30
Εικόνα 2.3: Νέα Ερυθραία, Απορρίμματα στην Α Ζώνη Προστασίας Κηφισού	31
Εικόνα 2.4: Κοπάδια Κοπάδια Ζώων στην Α Ζώνη Προστασίας Κηφισού ..	31
Εικόνα 2.5: Άνοιξη, Παράνομη Σύνδεση Όμβριων στον Κηφισό	32
Εικόνα 2.6: Λυκόβρυση, Μπάζωμα του Ρέματος Πύρνας.....	33
Εικόνα 2.7: Δεκέλεια, Παράνομη Κατοικία και Περιφράξη στην κοίτη του Ρέματος Χελιδονούς	33
Εικόνα 2.8: Κηφισιά, Συσσωρευμένοι Κορμοί και Κλαδιά σε απόσταση 10m από την κοίτη του Κηφισού	34
Εικόνα 2.9: Άνω ρους Κηφισού Ποταμού.....	35
Εικόνα 2.10: Κάτω ρους Κηφισού	35
Εικόνα 2.11: Η κοίτη του Κηφισού στου Πρόποδες της Πάρνηθας	37
Εικόνα 2.12: Νοτιοανατολικοί Πρόποδες Πάρνηθας.....	38
Εικόνα 2.13: Τατόι, στο εσωτερικό του Πρώην βασιλικού Κτήματος.....	39
Εικόνα 2.14: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Η Βασιλική Έπαυλη.....	40
Εικόνα 2.15: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Το Κτίριο Διοίκησης.....	40
Εικόνα 2.16: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Περιπατητικός Διάδρομος....	41
Εικόνα 2.17: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Ποδηλατικός Διάδρομος.....	41
Εικόνα 2.18: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Παιδική Χαρά	42
Εικόνα 2.19: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Υπαίθριες Ξύλινες Εγκαταστάσεις	42
Εικόνα 2.20: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στην Πισίνα	43
Εικόνα 2.21: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στο Πίσω Μέρος της Βασιλικής Έπαυλης.....	43
Εικόνα 2.22: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στις Προσόψεις των Κτιρίων	43
Εικόνα 2.23: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Προβλήματα Στάθμευσης στην Είσοδο Βαρυμπόμπης	44
Εικόνα 3.1: Τρίκαλα, Ο Ποταμός Ληθαίος	46
Εικόνα 3.2: Τρίκαλα, Πεζογέφυρα στον Ποταμό Ληθαίο	46
Εικόνα 3.3: Τρίκαλα, Η Κεντρική Γέφυρα του Ποταμού Ληθαίου.....	46
Εικόνα 3.4: Τρίκαλα, Χώροι Πρασίνου πλησίον του Ποταμού Ληθαίου	47
Εικόνα 3.5: Μπιλμπάο, Ισπανία, Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στις όχθες του Ποταμού Νερβιόν.....	51
Εικόνα 3.6: Gateshead, Βόρεια Αγγλία, Η Millennium Bridge στον Ποταμό Tyne	51

Εικόνα 3.7: Σεούλ, Νότια Κορέα, Το γραμμικό πάρκο στις όχθες του ποταμού Τσεονγκιετσόν.....	53
Εικόνα 3.8: Σιγκαπούρη, Εγκαταστάσεις στις όχθες του ποταμού Singarore	54
Εικόνα 3.9: Σιγκαπούρη, Ο φωτισμένος Ποταμός Singarore.....	54
Εικόνα 4.1: Καθορισμός Ζωνών Προστασίας Κηφισού, Μελέτη ΟΡΣΑ 1994	60
Εικόνα 4.2: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Α.....	62
Εικόνα 4.3: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Β.....	63
Εικόνα 4.4: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Γ.....	64
Εικόνα 4.5: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου Κόκκινος Μύλος, Νέα Φιλαδέλφεια, Γραμμικό Πάρκο Κηφισού	65
Εικόνα 4.6: Κατασκευές εντός του Γραμμικού Πάρκου για την πρόσβαση στον Ποταμό.....	66
Εικόνα 4.7: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Διάδρομοι πεζών και ποδηλατιστών εντός του Γραμμικού Πάρκου	66

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Οι κυριότεροι συμβάλλοντες παραχείμαρροι στον Κηφισό ...	15
Πίνακας 1.2: Βλάστηση στην ευρύτερη περιοχή του Κηφισού Ποταμού ...	15
Πίνακας 1.3: Πανίδα στην ευρύτερη περιοχή του Κηφισού Ποταμού	16
Πίνακας 1.4: Έργα διευθέτησης και αναδιευθέτησης Κηφισού Ποταμού και άλλα συνοδά έργα	17
Πίνακας 1.5: Νομοθετικές διατάξεις για την προστασία του Κηφισού ποταμού και των ρεμάτων.....	21
Πίνακας 2.1: Γενικά Στοιχεία Περιοχών Μελέτης.....	24
Πίνακας 2.2: Κυριότεροι συμβάλλοντες Κηφισού- Τμήμα ανάντη της Νέας Φιλαδέλφειας έως το Κρυονέρι	27
Πίνακας 3.1: Δήμοι-Μέλη του «Ελληνικού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια» .	48
Πίνακας 4.1: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Α	63
Πίνακας 4.2: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Β	63
Πίνακας 4.3: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Γ	64
Πίνακας 6. 1: Πίνακας Κριτηρίων Αξιολόγησης	83

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

- Χάρτης Υδρογραφικού Δικτύου Κηφισού
- Χάρτης Ροής Κηφισού Ποταμού
- Χάρτης Γενικευμένων Χρήσεων Εκατέρωθεν του Κηφισού Ποταμού
- Χάρτης Α Ζώνης Προστασίας Κηφισού Ποταμού
- Χάρτης Β Ζώνης Προστασίας Κηφισού Ποταμού
- Γεωλογικός Χάρτης Παρακηφίσιων Περιοχών στην άνω ροή του Κηφισού
- Χάρτης Συγκέντρωσης Παράνομων Εγκαταστάσεων στην Α και Β Ζώνη Προστασίας
- Χάρτης Παρακηφίσιων Περιοχής Ανάπλασης μεταξύ της Εθνικής Οδού Αθηνών- Λαμίας και της Λεωφόρου Τατοίου
- Χάρτης Θέσεων Παρέμβασης στην Περιοχή μεταξύ της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας και της Λεωφόρου Τατοίου
- Χάρτης Παρακηφίσιων Περιοχής Ανάπλασης στους Νοτιοανατολικούς Πρόποδες της Πάρνηθας
- Χάρτης Θέσεων Παρέμβασης στην Περιοχή των Νοτιοανατολικών Πρόποδων της Πάρνηθας

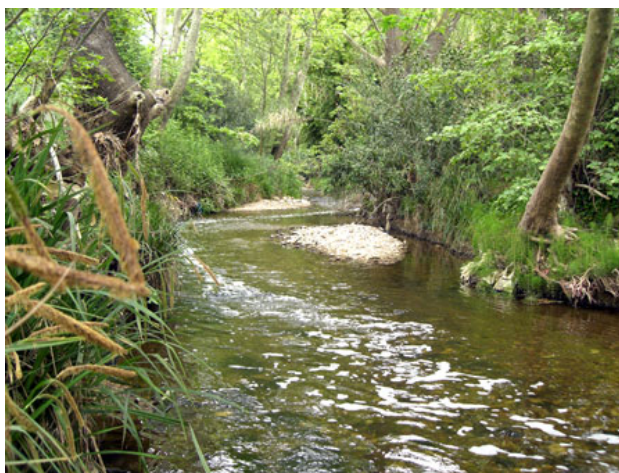
1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ

1.1 Μορφολογικά Χαρακτηριστικά Κηφισού Ποταμού

Ο Κηφισός με μήκος 22km και λεκάνη απορροής 381km² (Χάρτης Υδρογραφικού Δικτύου Κηφισού) αποτελεί τον μεγαλύτερο ποταμό του νομού Αττικής και διαρρέει το κεντροδυτικό του τμήμα. Πηγάζει από τα όρη της Πάρνηθας και της Πεντέλης συλλέγοντας, ταυτόχρονα, ύδατα από τα όρη Αιγάλεω και Ποίκιλο. Εκβάλλει σε βάθος 9.5m στο Φαληρικό Όρμο, όπου συναντιέται με τον δεύτερο ποταμό της Αττικής, τον Ιλισό. Από την αρχαιότητα έως τον 20^ο αιώνα ο Ιλισός ποταμός δεν εξέβαλε στη θάλασσα αλλά αποτελούσε παραπόταμο του Κηφισού, με τον οποίο συνέβαλε στην περιοχή του Μοσχάτου. Σήμερα, έχει εκτραπεί και έχει δημιουργεί νέα κοίτη και ο ποταμός Ιλισός εκβάλλει στο μέσον του Φαληρικού Όρμου.

Ο Κηφισός ποταμός συγκεντρώνει το 67% των υδάτων του Λεκανοπεδίου και αποτελεί τον κύριο αποδέκτη της Αττικής. Τα 14km του μήκους του ποταμού βρίσκονται εντός αστικής περιοχής και τα υπόλοιπα εκτός.¹ Στη διαδρομή του από τις πηγές του στην περιοχή του Κρουονερίου έως τις εκβολές του στο Φάληρο ο Κηφισός διασχίζει 16 περιοχές της Αττικής (Χάρτης Ροής Κηφισού), αποτελώντας συχνά διοικητικό και φυσικό όριο μεταξύ αυτών. Στο βόρειο τμήμα του ποταμού από τις πηγές του έως την περιοχή των Τριών Γεφυρών η ροή είναι ανοιχτή (Εικόνα 1.1). Στο τμήμα κατάντη, έως το Φάληρο, ο Κηφισός έχει διευθετηθεί με τεχνικό έργο κλειστής διατομής, πάνω στο οποίο έχει κατασκευαστεί η Λεωφόρος Κηφισού. Η διατομή γίνεται ανοικτή στην περιοχή του Αγίου Ιωάννη Ρέντη (Εικόνα 1.2) και νοτιότερα ο αυτοκινητόδρομος είναι υπερυψωμένος, με αποτέλεσμα να αφήνει ανοίγματα στα πλάγια (Εικόνα 1.3). Η διοχετευτικότητα στην αρχή του κλειστού τμήματος στις Τρεις Γέφυρες ανέρχεται σε 400 m³/sec και στο πέρας του κλειστού τμήματος στην σε 700 m³/sec και κατάντη μέχρι την εκβολή του σε 1.400 m³/sec.

¹ <http://itia.ntua.gr/kephisos/>

Εικόνα 1.1: Ανοιχτή ροή Κηφισού Ποταμού στην περιοχή ανάντη των Τριών Γεφυρών²

Εικόνα 1.2: Ανοιχτή ροή Κηφισού Ποταμού στην περιοχή Αγ. Ιωάννη Ρέντη³

² http://foreaskifisou.blogspot.com/2008/07/blog-post_16.html

³ <http://www.greekarchitects.ge/gr/republic-space/κηφισός-id2784>

Εικόνα 1.3: Διευθετημένο τμήμα Κηφισού Ποταμού με ανοίγματα στα πλάγια στην περιοχή του Μοσχάτου⁴

Σε βιβλιογραφικές αναφορές ο Κηφισός συχνά αναφέρεται ως ρέμα, καθώς σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (ΣΤΕ 516/2005) « *Το ρέμα εξασφαλίζει την απορροή των πλεοναζόντων υδάτων της ξηράς προς τη θάλασσα, συνιστά δε φυσικό αεραγωγό και με τη χλωρίδα και πανίδα του δημιουργεί οικοσυστήματα ζωτικής σημασίας για τους οικισμούς τους οποίους διασχίζει*». Ο όρος ποταμός χρησιμοποιείται για μια επιμήκη υδατοσυλλογή με τρεχούμενο νερό που ρέει προς τα κατάντη λόγω της βαρύτητας. Στις επόμενες σελίδες για τον Κηφισό ως ποταμός.

Σε όλο το μήκος του Κηφισού συμβάλλουν πλήθος ρεμάτων, τα περισσότερα εκ των οποίων χαρακτηρίζονται ως χείμαρροι λόγω της εποχιακής ροής τους. Το συνολικό μήκος των συμβαλλόντων ρεμάτων στον Κηφισό ξεπερνά τα 150km. Ωστόσο, ο αριθμός τους δεν είναι σαφώς προσδιορισμένος καθώς πολλά από αυτά, ιδίως σε κατοικημένες περιοχές έχουν μπαζωθεί και διευθετηθεί με κλειστές διατομές. Οι κυριότεροι συμβάλλοντες χείμαρροι στον Κηφισό που παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον Πίνακα 1.1, ενώ περισσότερα στοιχεία για αυτούς που συναντώνται στο τμήμα ανάντη της Αττικής Οδού παρατίθενται στο Παράρτημα (Π.1. Οι κυριότεροι συμβάλλοντες του Κηφισού Ποταμού στο τμήμα ανάντη της Αττικής Οδού):

⁴ <http://www.greekarchitects.ge/gr/republic-space/κηφισός-id2784>

Συμβάλλοντα Ρέματα στον Κηφισό
Ανάντη της Αττικής Οδού
Πύρνας, Χελιδονούς, Φασίδερι, Αγ. Παρασκευής, Διονύσου, Αγ. Μαρίνας, Ορφανίδη, Κρυονερίου, Εκάλης, Περγουζέλας, Βαρυμπόμπης
Κατάντη της Αττικής Οδού
Ποδονίφτης, Αχαρνών, Εσχατιάς (Λιοσίων), Μιχελή, Μάσχα, Ροεντάκι, Νίκαιας, Χαϊδορόρρεμα, Προφ. Δανιήλ

Πίνακας 1.1: Οι κυριότεροι συμβάλλοντες παραχείμαρροι στον Κηφισό (Εξάρχου κ.ά., 2004)

Το ανάγλυφο εν γένει σε όλο το μήκος του Κηφισού, από τις πηγές έως τις εκβολές του δεν διακόπτεται απότομα και δεν σχηματίζονται μεγάλες χαράδρες. Μεγαλύτερες κλίσεις παρατηρούνται στις περιοχές της Πάρνηθας και της Πεντέλης, όπου πηγάζει ο ποταμός και οι μικρότερες κλίσεις στα νοτιότερα τμήματα του Κηφισού, εκεί που ο ποταμός είναι διευθετημένος με κλειστή διατομή. Σε εδαφολογικό επίπεδο τα ορεινά και ημιορεινά μέρη της λεκάνης απορροής αποτελούνται κυρίως από ασβεστόλιθους, μάρμαρα, σχιστόλιθους, και αλλούβιες αποθέσεις, ενώ το πεδινό τμήμα έχει καταληφθεί από τσιμεντόλιθους και σκυροδέματα.

Ο ποταμός και οι παραχείμαρροι του σε συνδυασμό με τους ορεινούς όγκους της Πάρνηθας και της Πεντέλης συνθέτουν ένα σημαντικό φυσικό οικοσύστημα, ιδιαίτερα στα βορειότερα τμήματά του. Στους παρακάτω πίνακες 1.2 και 1.3 συνοψίζονται τα σπουδαιότερα είδη βλάστησης και πανίδας που έχουν καταγραφεί στο ευρύτερο φυσικό περιβάλλον του Κηφισού.

Δέντρα	Πλατάνια, Ιτιές, Κουτσουπιές, Λεύκες, Ευκάλυπτοι, Ακακίες, Βελανιδιές, Αγριελιές, Κουμαριές, Αριές
Φυτά	Χαλέπιος Πεύκη, Σχίνος, Πουρνάρι, Σπαλάθι, Αφάνα, Λυγαριά
Αναρριχητικά	Κισσός, Βάτα

Πίνακας 1.2: Βλάστηση στην ευρύτερη περιοχή του Κηφισού Ποταμού⁵

⁵ <http://www.attiko-prasino.gr/Default.aspx?tabid=1269&language=el-GR>

Βάτραχοι	Μπράσκακας, Πρασινόφρυκος, Λιμνοβάτραχος
Χελώνες	Νεροχελώνες, Κρασπεδοχελώνες
Άλλα Ερπετά	Σαύρες, Νερόφιδα
Έντομα	Πληθώρα εντόμων
Πουλιά	90 είδη πουλιών (Χελιδόνια, Γλάροι, Τσίχλες, Κότσυφες, Ορτύκια, Τσίχλες κ.τ.λ.)
Μικρά Θηλαστικά	Σκαντζόχοιρος, Αλεπού, Ποντικός

Πίνακας 1.3: Πανίδα στην ευρύτερη περιοχή του Κηφισού Ποταμού⁶

Τέλος, έπειτα από δύο δειγματοληπτικές επισκέψεις της ιχθυολογικής ομάδας του Ινστιτούτου Εσωτερικών Υδάτων του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών στον Κηφισό, την άνοιξη του 2010, εντοπίστηκαν στον άνω ρου του ποταμού πλήθος μικρών ψαριών μήκους 11cm και 15cm. Το μήκος τους, σύμφωνα με τους ειδικούς, αποδεικνύει ότι αυτά μπορούν και μεγαλώνουν στο ποτάμιο οικοσύστημα. Ταυτόχρονα, ο εντοπισμός ψαριών μικρότερου μήκους αποτελεί ένδειξη ότι τα προηγούμενα μπορούν να αναπαράγονται. Βάσει των επιστημονικών στοιχείων τα ψάρια εμφανίστηκαν στον ποταμό πριν από πέντε με επτά χρόνια. Έκπληξη προκάλεσε η παρουσία του ιχθύος Ποταμοκεφάλου, μήκους 31cm.

1.2 Έργα Διευθέτησης Κηφισού

Σε διάφορες χρονικές περιόδους πραγματοποιήθηκαν έργα διευθέτησης και αναδιευθέτησης του Κηφισού και των παραχειμμάτων, καθώς και τα έργα εκβολής του στον Φαληρικό Όρμο. Η κατασκευή των διαφόρων έργων στον Κηφισό δεν άρχισε από τα κατάντη αλλά, πραγματοποιήθηκε αποσπασματικά ανάλογα με τις ανάγκες των οδικών έργων που εκτελούνταν στις διαφορετικές περιόδους. Τα σημαντικότερα έργα παρουσιάζονται σε χρονολογική σειρά στον ακόλουθο Πίνακα 1.4:

⁶ <http://www.attiko-prasino.gr/Default.aspx?tabid=1269&language=el-GR>

Έργο	Χρονολογία	Περιοχή
Διευθέτηση Κηφισού	Προ του 1938	Κατάντη Τριών Γεφυρών
Διευθέτηση Κηφισού	1965	Κατάντη της εκβολής του ρέματος Αχαρνών έως τις Τρεις Γέφυρες
Παρακηφίσιος Συλλεκτήρας Ακαθάρτων	1969	Κατάντη της οδού Αγίας Άννης
Έργα Εκβολής	Δεκαετία 1980	Φαληρικός Όρμος

Πίνακας 1.4: Έργα διευθέτησης και αναδιευθέτησης Κηφισού Ποταμού και άλλα συνοδά έργα (Εξάρχου κ.ά., 2004)

Σημειώνεται, ότι οι μελέτες που αφορούν στη διευθέτηση του βορείου τμήματος του Κηφισού ανάντη του Κόκκινου Μύλου και ανάντη των Τριών Γεφυρών έως των Κόκκινο Μύλο βρίσκονται σε αναστολή, λόγω αλλαγής αρμοδιοτήτων της ΕΥΔΑΠ. Αντίστοιχα, υπάρχουν μελέτες που αφορούν στις διευθετήσεις των συμβαλλόντων ποταμών, οι οποίες δεν τέθηκαν σε ισχύ εξαιτίας πολεοδομικών μεταβολών στις αντίστοιχες περιοχές ενδιαφέροντος. Τέλος, δεν έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για έργα ανάσχεσης πλημμύρας στη λεκάνη του Κηφισού στο τμήμα της ροής ανάντη του Κόκκινου Μύλου.

1.3 Χρήσεις γης στο ευρύτερο περιβάλλον

Οι χρήσεις γης, που εμφανίζονται στις περιοχές εκατέρωθεν του Κηφισού και των παραχειμάρρων, ποικίλουν και εμφανίζουν έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ του διευθετημένου και μη διευθετημένου τμήματος του. Τα στοιχεία, που παρουσιάζονται στη συνέχεια, προήλθαν από τη μελέτη Επικαιροποίησης του Σχεδιασμού Αντιπλημμυρικής Προστασίας Περιοχών της Αττικής (Εξάρχου κ.ά., 2004), που εκπονήθηκε για τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων του Υπουργείου Υποδομών.

Στο τμήμα ανάντη τις περιοχής του Κόκκινου Μήλου και συγκεκριμένα στις περιοχές των πηγών, στην Πεντέλη και στην Πάρνηθα κυριαρχούν τα δάση και οι θαμνώδεις εκτάσεις. Αν και οι δασικές εκτάσεις της Πεντέλης στα ανατολικά της λεκάνης απορροής έχουν μειωθεί λόγω πυρκαγιών, οι αναδασώσεις των

τελευταίων ετών φαίνεται να αυξάνουν ικανοποιητικά τη δασοκάλυψη. Στις περιοχές του Κρυονερίου, Άνοιξης, Αγ. Στεφάνου, Εκάλης, Νέας Ερυθραίας, Κηφισιάς, Λυκόβρυσης και Μεταμόρφωσης συναντάται διακεκομμένη αστική δόμηση. Επίσης, πρέπει να αναφερθούν χρήσεις που αφορούν εξορύξεις ορυκτών και εντοπίζονται στην Άνοιξη, γεωργική γη, φυσική βλάστηση και σύνθετα συστήματα καλλιέργειας στον Αγ. Στέφανο και το Κρυονέρι, που παρουσιάζει, επίσης, εκτάσεις αμπελώνων και ελαιώνων. Βιομηχανικές ζώνες παρατηρούνται στην περιοχή της Εκάλης, στη Βαρυμπόμπη και στο ύψος του κόμβου της Μεταμόρφωσης, όπου ταυτόχρονα εμφανίζονται ελαιώνες και αμπελώνες.

Στο τμήμα κατάντη η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική. Οι μόνες χρήσεις εκατέρωθεν του διευθετημένου ποταμού και των συμβαλλόντων στους δήμους Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Χαλκηδόνας, Αγ. Αναργύρων, Αιγάλεω, Αγ. Ιωάννη Ρέντη, Ταύρου, είναι η εκτεταμένη συνεχής αστική δόμηση και, ενδιάμεσα σε αυτή, εμπορικές και βιομηχανικές ζώνες. Το ομαλό ανάγλυφο των περιοχών αυτών συνέβαλλε σε αυτή την εξέλιξη της περιοχής. (Χάρτης Γενικευμένων Χρήσεων Εκατέρωθεν του Κηφισού Ποταμού).

1.4 Σημαντικότητα του ποτάμιου οικοσυστήματος του Κηφισού για την Αττική

Η υδραυλική σημασία του Κηφισού για την ελληνική πρωτεύουσα θεωρείται εξαιρετικά σημαντική καθώς, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του κύκλου του νερού στην Αττική γη και, παράλληλα, η περιβαλλοντική του αξία είναι ανεκτίμητη στο πέρασμα των χρόνων.

1.4.1 Ιστορική αναδρομή

Η λατρεία του Κηφισού ως θεού στην Αρχαία Αθήνα και η παρουσία του αγάλματός του στο δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα αποτελούν ενδείξεις της αναγνώρισης της σημασίας του για την αθηναϊκή γη. Τα νερά του καθιστούσαν γόνιμα τα εδάφη της δυτικής πλευράς του Λεκανοπεδίου. Παράλληλα, αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν την ύπαρξη αρδευτικών αγωγών μεταφοράς νερού από τον ποταμό μέσω των Μακρών Τειχών. Το Αδριάνειο Υδραγωγείο κατασκευάστηκε πλησίον του Κηφισού το 2αίωνα μ.Χ. με σκοπό να εξυπηρετεί ανάγκες ύδρευσης, αξιοποιώντας το υδατικό δυναμικό του ποταμού και μεταφέροντας το στη Δεξαμενή (στην περιοχή του σημερινού Κολωνακίου). Η χρησιμοποίηση των νερών του Κηφισού

για άρδευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων της τότε κοιλάδας του Κηφισού συνεχίστηκε και μέχρι και τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ενώ, η ομορφιά των τοπίων εκατέρωθεν του ποταμού είναι καταγεγραμμένη σε κείμενα διαφορετικών περιόδων⁷.

1.4.2 Σήμερα

Οι ανάγκες για ύδρευση, μετά από την πληθυσμιακή έκρηξη των τελευταίων δεκαετιών στην πρωτεύουσα, είναι εξαιρετικά αυξημένες. Τα περιορισμένα ύδατα των δύο σημαντικότερων αττικών ποταμών, του Κηφισού και του Ιλισού δεν επαρκούν για την κάλυψη τους. Ωστόσο, η παρουσία του Κηφισού μπορεί να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης για τους κατοίκους της Αττικής. Αρχικά, αποτελεί ένα αξιόλογο υδάτινο οικοσύστημα που φιλοξενεί αρκετά είδη χλωρίδας και πανίδας και, επίσης, αποτελεί φυσικό αποδέκτη των νερών της βροχής. Διαδραματίζει, όμως, και το ρόλο ενός φυσικού αγωγού εξαερισμού και πηγή οξυγόνου για το Λεκανοπέδιο. Συγκεκριμένα, η κατεύθυνση ροής του ρέματος, τα γεωφυσικά του χαρακτηριστικά και το ανάγλυφο του εδάφους υποβοηθούν την κατεύθυνση των ανέμων από το βορρά προς το νότο, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση του νέφους από την Αθήνα (*N.Μαμάσης,2008*)

Επομένως, η σημαντικότητα του Κηφισού και των ρεμάτων που συμβάλλουν σε αυτόν είναι αδιαμφισβήτητη και η παρουσία τους εξυπηρετεί, πέρα από αισθητικούς και υδραυλικούς σκοπούς, τις ανάγκες διαμόρφωσης των κατάλληλων συνθηκών ζωής για Αθηναίους.

1.5 Νομοθεσία

Χρονολογία σταθμός για τον Κηφισό Ποταμό, τα συμβάλλοντα ρέματα και τις παρακηφίσιες περιοχές αποτέλεσε το 1994, έτος θέσπισης του Προεδρικού Διατάγματος Φ.Ε.Κ. 632Δ/1994 για την προστασία τους. Προηγουμένως, η ελληνική νομοθεσία δεν προέβλεπε καμία προστασία για το ποτάμιο αυτό οικοσύστημα, αγνοώντας τις περιβαλλοντικές και αρχαιολογικές του διαστάσεις και αναγνωρίζοντας τον μόνο ως υδάτινο αντιπλημμυρικό υποδοχέα.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/1994: « *Οι εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές των Δήμων Αχαρνών, Μεταμόρφωσης, Νέας*

⁷ <http://el.wikipedia.org/wiki/Κηφισός>

Φιλαδέλφειας, Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας και των Κοινοτήτων Άνοιξης, Εκάλης και Κρυονερίου καθορίζονται ως ζώνη προστασίας του Κηφισού ποταμού και των ρεμάτων που εκβάλλουν σε αυτόν. Ειδικότερα η ζώνη αυτή εκτείνεται από το Νεκροταφείο του Κόκκινου Μύλου στο Δήμο Νέας Φιλαδέλφειας έως τις νότιες κλιτύες του όρους Πάρνηθα και τις Κοινότητες Άνοιξης και Κρυονερίου»

Το Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/27-6-1994 μέσα στη ζώνη προστασίας του Κηφισού ποταμού και των παραχειμάρρων του όρισε δύο περιοχές Α και Β, θεσπίζοντας πολεοδομικούς κανόνες και ορίζοντας τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης εντός αυτών. Στις περιοχές Α περιλαμβάνονται οι εκτάσεις που βρίσκονται σε απόσταση 50m εκατέρωθεν του άξονα της κοίτης του ποταμού και των ρεμάτων και χαρακτηρίζονται ως ζώνη υπαίθριας αναψυχής, περιβαλλοντικής αγωγής και γεωργικής χρήσης στην οποία δεν επιτρέπεται η δόμηση και η αλλοίωση της φυσικής μορφής του τοπίου με έργα κάθε είδους. Οι περιοχές Β εκτείνονται μεταξύ των ορίων των περιοχών Α και των Ορίων της Ζώνης Προστασίας και χαρακτηρίζονται ως ζώνη γεωργικής χρήσης, κατοικίας και δραστηριοτήτων αναψυχής, πολιτισμού, περιβαλλοντικής αγωγής και αθλητισμού. Το συγκεκριμένο διάταγμα τροποποιήθηκε από το ΦΕΚ 796Δ/3-8-1994, καθώς εκ παραδρομής δεν είχε συμπεριληφθεί πίνακας στο παράρτημα.

Το Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/ 1994 προέβλεπε, ταυτόχρονα, την προστασία του ποταμού από τις νομίμως υφιστάμενες βιομηχανίες και βιοτεχνίες της Α ζώνης, επιβάλλοντας για τη συνέχιση της άδειας λειτουργίας τους την έγκριση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που θα περιλαμβάνει και μέτρα αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και της αισθητικής του τοπίου. Ο συνολικός χρόνος λειτουργίας των παραπάνω εγκαταστάσεων δεν θα ξεπερνούσε τη δεκαετία από την έκδοση του διατάγματος. Ωστόσο, δόθηκαν δύο παρατάσεις από τα υπουργεία ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και Ανάπτυξης, αντίστοιχα, με την τελευταία προθεσμία να λήγει στις 27 Ιουνίου 2009. Σήμερα, δύο χρόνια μετά τη λήξη και της τελευταίας προθεσμίας οι εν λόγω εγκαταστάσεις εξακολουθούν και λειτουργούν κανονικά. (Χάρτης Α Ζώνης Προστασίας του Κηφισού Ποταμού).

Το 2002 το Π.Δ. 346/2002 Φ.Ε.Κ. Α 287/28.11.2002 θεσπίζει τη σύσταση και τη λειτουργία νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με επωνυμία «Φορέας Διαχείρισης και Ανάπλασης Κηφισού Αττικής και των παραχειμάρρων του-ΦΔΑΚ». Η περιοχή αρμοδιότητας του ΦΔΑΚ είναι η έκταση εντός των ζωνών προστασίας του ποταμού και των παραχειμάρρων του. Σκοπός της σύστασης του ΦΔΑΚ είναι η αποκατάσταση, διατήρηση και βελτίωση των φυσικών λειτουργιών της περιοχής

του Κηφισού, των παραχειμμάτων και της ευρύτερης λεκάνης απορροής μέσω, της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας, της προώθησης σχεδίων δράσης και της διαχείρισης και αξιοποίησης των φυσικών πόρων. Ο Φορέας συντάσσει πενταετές σχέδιο διαχείρισης καλείται να μελετά, να αξιολογεί και να εφαρμόζει μέτρα για την ανάπλαση της περιοχής και να επεξεργάζεται, σε συνεργασία με άλλους φορείς, στοιχεία για τις εκτάσεις αρμοδιότητας. (Χάρτης Β Ζώνης Προστασίας Κηφισού Ποταμού).

Οι διάφορες νομοθετικές διατάξεις, γενικότερες και ειδικότερες, μαζί με τα Π.Δ 632Δ/1994 και 346/2002, που αφορούν στον Κηφισό Ποταμό και τους συμβάλλοντές του, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 1.5 με χρονολογική σειρά.

Π.Δ. ή Νόμος	Έτος	Περιεχόμενο
v.1650	1986	Προστασία των ποταμών, επιφανειακών και υπογείων νερών θεωρούμενων ως φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων
Π.Δ.632Δ	1994	Προστασία Κηφισού ποταμού και παρακηφίσιων περιοχών
v.3010	2002	Εναρμόνιση v.1650 με βάση τις Κοινοτικές Οδηγίες 97/11 Ε.Ε. και 96/61 Ε.Ε. με διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις για τα υδατορεύματα
Π.Δ.346	2002	Σύσταση και λειτουργία του ΦΔΑΚ
v.3019	2003	Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων, Γνωμοδοτικής Υπηρεσίας Υδάτων και Περιφερειακών Διευθύνσεων Υδάτων για την προστασία και διαχείριση των υδάτων βάσει της οδηγίας 2000/60/ΕΚ

Πίνακας 1.5: Νομοθετικές διατάξεις για την προστασία του Κηφισού ποταμού και των ρεμάτων

(Τα Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/ 1994, Π.Δ. 346/2002 Φ.Ε.Κ. Α 287/28.11.2002 και η Οδηγία 2000/60/ΕΚ παρατίθενται σε ηλεκτρονική μορφή).

1.6 Περιβαλλοντικές Επιβαρύνσεις

Το υδάτινο οικοσύστημα του Κηφισού και των παραχειμμάτων του έχει υποβαθμιστεί, υφιστάμενο ποικίλες αλλοιώσεις από τις ανθρώπινες επεμβάσεις. Σύμφωνα με τον ΦΔΑΚ ένα από τα προβλήματα, που αντιμετωπίζει σήμερα ο ποταμός, είναι η ρύπανση των υδάτων από την απόθεση στερεών απορριμμάτων και υγρών επικινδυνών βιομηχανικών αποβλήτων καθώς, και αστικών λυμάτων που μέσω παράνομων συνδέσεων καταλήγουν στον κύριο ποταμό ή στους συμβάλλοντες. Οι επιχωματώσεις, ταυτόχρονα, των ρεμάτων εκτός από την υποβάθμιση του οικοσυστήματος, δεν επιτρέπουν στον αποδέκτη να λειτουργήσει προστατευτικά σε περίπτωση πλημμύρας, αφού τα πρηνή και η κοίτη καταστρέφονται.

Ιδιαίτερα αρνητικά στη γενικά επιβαρυνόμενη κατάσταση του Κηφισού επιδρά και η εκτεταμένη οικιστική ανάπτυξη, ως απόρροια της ραγδαίας πληθυσμιακής αύξησης στο Λεκανοπέδιο. Στα κτίσματα, που έχουν ήδη περιορίσει ή και εξαφανίσει ρέματα, έρχονται να προστεθούν η αυθαιρέτη δόμηση, οι περιφράξεις και οι μη επιτρεπόμενες χρήσεις γης στις περιοχές προστασίας.

Η σημερινή εικόνα του Κηφισού είναι απογοητευτική καθώς, 16 σχεδόν χρόνια μετά την έκδοση του Π.Δ. για την προστασία του, τα αποτελέσματα δεν είναι ικανοποιητικά. Η θεσμοθετημένη προστασία σε συνδυασμό με την λειτουργία του ΦΔΑΚ απέτρεψαν σε αρκετές περιπτώσεις περαιτέρω επιβάρυνση του υδάτινου οικοσυστήματος. Ωστόσο, δεν κατάφεραν να επιλύσουν τα προβλήματα που ήδη υπήρχαν, όπως οι μη επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις που υπήρχαν πριν το 1994.

Σημαντικό τμήμα του Κηφισού, από τις πηγές του έως το κόμβο της Βαρυμπόμπης διατηρεί τη φυσική του μορφή με ελάχιστες αλλοιώσεις, δίνοντας, ταυτόχρονα με την ελεγχόμενη κατάσταση εντός των ζωνών προστασίας στην περιοχή, ελπίδες για την βελτίωση και την προστασία του ποταμού. Περισσότερες παρεμβάσεις παρατηρούνται στο τμήμα από τη γέφυρα της Βαρυμπόμπης έως και την Μεταμόρφωση, όπου η παρουσία βιομηχανιών και βιοτεχνιών καθιστούν την κατάσταση δύσκολα αντιστρέψιμη. Τέλος, το τελευταίο τμήμα του Κηφισού, που καταλήγει στο Φαληρικό όρμο, δεν διατηρεί κανένα στοιχείο της μορφολογίας του ποταμού καθώς, είναι πλήρως διευθετημένο. Γενικά στο διευθετημένο τμήμα του Κηφισού από τις Τρεις Γέφυρες μέχρι την εκβολή του στη θάλασσα αλλά και στα συμβάλλοντα ρέματα καταλήγουν πάσης φύσεως φερτά υλικά και παράνομες συνδέσεις λυμάτων.

Κατά γενική ομολογία των κατοίκων των περιοχών που διαρρέει ο Κηφισός και όσων είναι ευαισθητοποιημένοι για το μέλλον του, ο ανασταλτικότερος παράγοντας στις ενέργειες ανάπτυξης και προστασίας του υδάτινου οικοσυστήματος και των παραποτάμιων περιοχών είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς και η αποφυγή ακραίων λύσεων, όπως η κατεδάφιση αυθαίρετων κατοικιών.

1.7 Επιλογή του Κηφισού ως αντικείμενο μελέτης

Η σημαντικότητα της παρουσίας του Κηφισού ποταμού και του μεγάλου αριθμού των παραχειμμάτων του στον αττικό ιστό έγκειται στη μεγάλη υδραυλική και περιβαλλοντική αξία τους για το Λεκανοπέδιο. Λόγω δυσμενών συνθηκών για το ελληνικό κράτος, που οδήγησαν στη δυσκολία σχεδιασμού και προστασίας του χώρου, που με τη σειρά του ευνόησε τις αλόγιστες ανθρώπινες δραστηριότητες, η Αθήνα δεν κατόρθωσε να ακολουθήσει το παράδειγμα άλλων μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων, που οργάνωσαν τις δραστηριότητες τους γύρω από τους ποταμούς που τις διέσχιζαν και σήμερα αποτελούν το σήμα κατατεθέν τους (π.χ. Λονδίνο-Τάμεσης, Παρίσι-Σηκουάνας, Βουδαπέστη-Δούναβης).

Αν και η συνολική εικόνα για τον Κηφισό δεν είναι ενθαρρυντική, υπάρχουν ακόμα τμήματά που διατηρούν εκείνα τα φυσικά χαρακτηριστικά ενός ποτάμιου οικοσυστήματος. Θεωρώντας, ότι οι δυνατότητες παρέμβασης σε αυτά τα τμήματα και τα περιθώρια ανάπτυξης είναι σαφώς περισσότερα, η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται σε ένα από αυτά, εξετάζοντας τις δυνατότητες βελτίωσης της ευρύτερης περιοχής με κεντρικό άξονα τον Κηφισό ποταμό. Η παρέμβαση σε τέτοιες περιοχές μπορεί να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα και να καταστήσει τον Κηφισό ενεργό στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος της Αθήνας. Οι βελτιώσεις αυτές μπορούν στο μέλλον να οδηγήσουν σε δραστικότερες ενέργειες με στόχο τη σταδιακή αποκατάσταση του ευρύτερου ποτάμιου οικοσυστήματος, ακόμα και στις περιοχές εκείνες που κάτι τέτοιο σήμερα θεωρείται αδύνατο.

Η περιοχή αναφοράς είναι το παρακηφίσιο τμήμα του άνω ρου του ποταμού. Συγκεκριμένα πρόκειται για το τμήμα ανάντη της Μεταμόρφωσης έως τις πηγές του ποταμού στην Άνοιξη και στο Κρυονέρι που περιλαμβάνει τους δήμους Αχαρνών, Λυκόβρυσσης-Πεύκης, Κηφισιάς και Διονύσου, όπου ο Κηφισός παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτα φυσικά χαρακτηριστικά και, ταυτόχρονα, αντιμετωπίζει αρκετά από τα προβλήματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

2. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

2.1 Γενικά στοιχεία περιοχής μελέτης

Η περιοχή μελέτης αφορά στο τμήμα του Κηφισού ανάντη της περιοχής της Μεταμόρφωσης έως και τις περιοχές της Άνοιξης και της Δροσιάς και στα τμήματα εκείνα εκατέρωθεν της κυρίας ροής του. Πρόκειται για τον άνω ρου του ποταμού, ο οποίος στο τμήμα αυτό διέρχεται από τους διευρυμένους, με την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτη, δήμους Λυκόβρυσης-Πεύκης, Κηφισιάς, Αχαρνών και Διονύσου. Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή αναφοράς περιλαμβάνει τη Λυκόβρυση, την Κηφισιά, την Νέα Ερυθραία, την Εκάλη, τη Βαρυμπόμπη, τη Δροσιά και την Άνοιξη καθώς και, τους πρόποδες στην νότια πλευρά του ορεινού όγκου της Πάρνηθας, δηλαδή την περιοχή του Τατοΐου.

Οι προαναφερόμενοι δήμοι βρίσκονται στο βορειοανατολικό τμήμα της Αττικής γης και ανήκουν στο βόρειο τομέα της περιφέρειας Αττικής με εξαίρεση το δήμο Αχαρνών και Διονύσου που ανήκουν στον ανατολικό. Τα γενικά στοιχεία τους που αφορούν στην έδρα τους, στην έκτασή τους και στον πληθυσμό τους παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα 2.1:

Δήμος	Έδρα	Έκταση	Πληθυσμός*
Λυκόβρυσης-Πεύκης	Πεύκη	3.74km ²	29.320
Κηφισιάς	Κηφισιά	34.03km ²	64.558
Αχαρνών	Αχαρναί	146.40km ²	82.555
Διονύσου	Αγ. Στέφανος	68.66 km ²	32.986

Πίνακας 2.1: Γενικά Στοιχεία Περιοχών Μελέτης

** Τα στοιχεία που αφορούν στον πληθυσμό είναι σύμφωνα με την απογραφή του 2001*

Αναλυτικότερα, η περιοχή της Λυκόβρυσης-Πεύκης αποτελεί όμορο δήμο της Μεταμόρφωσης, του Ηρακλείου, του Αμαρουσίου, της Κηφισιάς και των Αχαρνών. Οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής ήταν Έλληνες της Μ. Ασίας που μετά το 1922 εγκαταστάθηκαν εκεί. Σήμερα ο δήμος, αν και διαθέτει σημαντικές εκτάσεις πρασίνου και εδάφη πλούσια σε νερό, παραμένει αρκετά αραιοκατοικημένος με περιορισμένο πολεοδομικό και ρυμοτομικό σχέδιο και όχι σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι χρήσεις γης που συναντώνται είναι κυρίως οικιστικές με παρεμβαλλόμενες καλλιέργειες (π.χ. ελαιώνες) και γεωργοδασικές περιοχές. Οι

κάτοικοι προέρχονται κυρίως από μικροαστικά στρώματα (περιοχή Λυκόβρυσης) και αστικά στρώματα (περιοχή Πεύκης). Ωστόσο, λόγω της γενικότερης τάσης φυγής των Αθηναίων από το κορεσμένο «αθηναϊκό κέντρο», η περιοχή φαίνεται ότι σταδιακά προσελκύει και άλλες ομάδες πληθυσμού. Ένα από τα σημαντικότερα έργα στην περιοχή αποτελεί το Ηλιακό χωριό στην Πεύκη που υλοποιήθηκε το 1994, σύμφωνα με τη σύγχρονη «ηλιακή αρχιτεκτονική» με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Πρόκειται για 435 κατοικίες των δικαιούχων της εργατικής εστίας.⁸

Ο δήμος Κηφισιάς αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οικιστικά και εμπορικά κέντρα των βορείων προαστίων της Αθήνας. Η Κηφισιά, η Νέα Ερυθραία και η πρώην κοινότητα της Εκάλης αποτέλεσαν από πολύ νωρίς πόλο έλξης για τους οικονομικά προνομιούχους λόγω του κλίματος της ευρύτερης περιοχής και την πληθώρα μικρών και μεγαλύτερων χώρων πρασίνου και άλσεων. Ειδικά οι δύο τελευταίες αποτελούν έως και σήμερα αραιοκατοικημένες περιοχές με μικρές τάσεις αύξησης του πληθυσμού λόγω των περιορισμών στη δόμηση και των υψηλών αντικειμενικών αξιών. Αντίθετα, η φυσιογνωμία του κέντρου του δήμου, δηλαδή η Κηφισιά, φαίνεται πως τα τελευταία χρόνια έχει επιβαρυνθεί από την έκρηξη της εμπορικής δραστηριότητας και της οικιστικής ανάπτυξης. Οι κυριότερες χρήσεις που παρατηρούνται συνολικά στην περιοχή είναι η διακεκομμένη αστική δόμηση, η βιομηχανική και δασικές-θαμνώδεις εκτάσεις. Ταυτόχρονα, υπάρχουν τμήματα της Νέας Ερυθραίας και της Εκάλης που παραμένουν εκτός σχεδίου πόλεως.⁹

Ο διευρυμένος δήμος Αχαρνών που περιλαμβάνει πλέον και την κοινότητα των Θρακομακεδόνων και βρίσκεται στους πρόποδες νότια και ανατολικά του όρους της Πάρνηθας. Η σύνθεση των κοινωνικών στρωμάτων στο δήμο διαφέρει ανάλογα με την περιοχή. Παρατηρούνται μικρομεσαία και χαμηλότερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα στα σύνορα του δήμου με τις περιοχές των Άνω Λιοσίων και του Ζεφυρίου, που παρουσιάζουν αργούς ρυθμούς ανάπτυξης λόγω της παρουσίας του ΧΥΤΑ και των αθιγγάνων. Υψηλότερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα εμφανίζονται στη Βαρυμπόμπη, στο Τατόι (πλησίον του πρώην βασιλικού κτήματος) και στο Πανόραμα της Πάρνηθας, όπου και οι αντικειμενικές αξίες είναι ιδιαίτερα υψηλές. Οι χρήσεις γης που συναντώνται είναι οικιστικές και βιομηχανικές ζώνες στα κεντρικά σημεία του δήμου, καθώς και διακεκομμένη δόμηση. Διάφορα είδη καλλιεργειών, βλάστησης και δασών απαντώνται στις

⁸ http://el.wikipedia.org/wiki/Δήμος_Λυκόβρυσης-Πεύκης

⁹ http://el.wikipedia.org/wiki/Δήμος_Κηφισιάς

περιοχές που συνορεύουν με την Πάρνηθα, η οποία αποτελεί εθνικό δρυμό. Ο χαρακτηρισμός του δήμου ως «Ολυμπιακός» λόγω των ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας του 2004, έδωσε τη δυνατότητα στην πολιτεία να προχωρήσει στην εφαρμογή συγκεκριμένων σχεδίων με στόχο την εξυγίανση της ευρύτερης περιοχής και των βιομηχανικών ζωνών, την υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής (π.χ. Ολυμπιακό χωριό στους Θρακομακεδόνες) και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.¹⁰

Τέλος, ο δήμος Διονύσου είναι ένας νέος δήμος της Περιφέρειας Αττικής, που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καλλικράτης και περιλαμβάνει τις περιοχές του Κρουονερίου, της Άνοιξης, της Σταμάτας, της Ροδόπολης, του Διονύσου και του Αγίου Στεφάνου. Έδρα του δήμου είναι ο Άγιος Στέφανος¹¹. Η παρουσία των όρεων της Πεντέλης και της Πάρνηθας, που ουσιαστικά αγκαλιάζουν την περιοχή έχει εξαιρετικά σημαντική επίδραση στο μικροκλίμα της ευρύτερης περιοχής. Οι χρήσεις γης που εντοπίζονται σε ολόκληρη την έκταση του δήμου Διονύσου είναι, πλην της διακεκομμένης αστικής δόμησης, γεωργικές ζώνες και ελαιώνες, καθώς και δασικές εκτάσεις στους πρόποδες της Πεντέλης και της Πάρνηθας. Η δόμηση στην ευρύτερη περιοχή διαφέρει αρκετά από τη συμπαγή δόμηση των άλλων προαστίων των Αθηνών με αποτέλεσμα αρκετοί να την επιλέγουν ως τόπο κατοικίας τα τελευταία χρόνια.

Οι κλίσεις στην παρακηφίσια περιοχή μελέτης είναι μεγαλύτερες στους πρόποδες της Πάρνηθας και της Πεντέλης και μικρότερες πλησίον του Κηφισού. Ταυτόχρονα, η γεωλογία της περιοχής συντίθεται από λιμνοχερσαίους σχηματισμούς εκατέρωθεν της κοίτης του Κηφισού ποταμού, νεογενείς σχηματισμούς σφενδάλης στις παρυφές της Πάρνηθας στην περιοχή της Βαρυμπόμπης και περιμετρικά της Κηφισιάς. Επίσης, στην ευρύτερη περιοχή της Κηφισιάς συναντώνται σχιστολιθικοί σχηματισμοί, μάρμαρα Β.Α. Αττικής και Μάρμαρα Πεντέλης. Τέλος, στην ευρύτερη περιοχή του Διονύσου υπάρχουν αργιλικές αποθέσεις (Κροκαλολατυποπαγή Καπανδριτίου) και στην Πάρνηθα ασβεστόλιθοι. (Γεωλογικός Χάρτης Παρακηφίσιων Περιοχών Στην Άνω Ροή του Κηφισού Ποταμού).

10 http://el.wikipedia.org/wiki/Δήμος_Αχαρνών

11 http://el.wikipedia.org/wiki/Δήμος_Διονύσου

2.2. Η παρουσία του Κηφισού στην περιοχή

2.2.1. Εκατέρωθεν του Κηφισού

Ο Κηφισός ποταμός διαρρέει ανοιχτά την υπό μελέτη περιοχή, χωρίς να είναι διευθετημένος. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή του συγκεκριμένου τμήματος προς μελέτη καθώς, λόγω των περιορισμένων ανθρωπίνων παρεμβάσεων το ποτάμιο οικοσύστημα διατηρεί σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτα φυσικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, ένας εξίσου σημαντικός λόγος υπήρξε η συμβολή μεγάλου αριθμού παραποτάμων του Κηφισού στην έκταση αυτή, οι οποίοι με τη σειρά τους δημιουργούν επιμέρους μικρότερα υδάτινα οικοσύστημα. Στον Πίνακα 2.2 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι σημαντικότεροι παραπόταμοι του Κηφισού ανάντη της περιοχής της Μεταμόρφωσης έως και τις πηγές του ποταμού στο Κρουονέρι, όπως έχουν καταγραφεί από μελέτη αντιπλημμυρικής προστασίας (Εξάρχου κ.ά., 2004) για το Υπουργείο Υποδομών και Συγκοινωνιών.

Ρέμα	Περιοχή Εκβολών
Λυκόβρυσσης	Όρια Δήμων Μεταμόρφωσης και Λυκόβρυσσης-Πεύκης
Κόντιτας	Βαρυμπόμπη
Πύρνας	Λυκόβρυσση
Χελιδονούς	Κηφισιά
Περγκουλέζας	Βαρυμπόμπη
Αγ. Μαρίνας	Εκάλη
Εκάλης	Εκάλη
Ναρκίσσου	Εκάλη (πηγάζει στη Δροσιά)
Αγ. Διονύσου	Εκάλη(πηγάζει στη Δροσιά)
Ανοιξεως-Κρυνερίου	Εκάλη (πηγάζει στο Κρουονέρι)
Κρουνερίου	Εκάλη (πηγάζει στο Κρουονέρι)

Πίνακας 2.2: Κυριότεροι συμβάλλοντες Κηφισού- Τμήμα ανάντη της Νέας Φιλαδέλφειας έως το Κρουονέρι (Εξάρχου κ.α.,2004)

Εκτός των συμβαλλόντων του Πίνακα 2.2 παρατηρείται πληθώρα πολλών μικρότερων χειμάρρων, που δεν αναφέρονται προηγουμένως καθώς, λόγω μικρότερης σημασίας δεν έχουν ονομαστεί.

2.2.2. Η εξέλιξη των περιοχών με κεντρικό άξονα τον Κηφισό

Η παρουσία του Κηφισού είναι εξαιρετικά ευεργετική για τις περιοχές εκατέρωθεν της λεκάνης απορροής του. Συγκεκριμένα, στην παρουσία ενός τέτοιου ποτάμιου οικοσυστήματος σε συνδυασμό με τους ορεινούς όγκους της Πάρνηθας και της Πεντέλης οφείλεται το δροσερό κλίμα που επικρατεί στην ευρύτερη περιοχή μελέτης. Ο Κηφισός και οι συμβάλλοντές του χειμάρροι αποτελούν αγωγούς εξαερισμού για την πρωτεύουσα ενώ, φιλοξενούν και αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Κατά την αρχαιότητα ο Κηφισός φαίνεται να διαδραμάτιζε σημαντικότερο ρόλο στην εξέλιξη των περιοχών. Για παράδειγμα, η ευρύτερη περιοχή της Κηφισιάς, οφείλει το όνομά της στον ποταμό, που τη διέσχιζε.

Τους επόμενους αιώνες, ωστόσο, συνέβη το αντίθετο. Σε περιπτώσεις άλλων πόλεων, που διαρρέονται από ποτάμια, οι πόλεις και οι δραστηριότητες τους οργανώθηκαν με κεντρικό άξονα το ποτάμι. Όμως, η εξέλιξη των παρακηφίσιων περιοχών ήταν αυτή που επηρέασε τον Κηφισό. Δηλαδή, τα τμήματα εκατέρωθεν του Κηφισού δεν επηρεάστηκαν αλλά, επηρέασαν την παρουσία του. Επομένως, ο ρόλος του Κηφισού στην περίπτωση αυτή, δεν ήταν καθόλου σημαντικός. Η συσσώρευση πληθυσμού στις νότιες περιοχές εκατέρωθεν του οδήγησαν στην πλήρη διευθέτησή του με κλειστή διατομή για την εξυπηρέτηση αναγκών οδοποιίας και άλλων κατασκευών. Η υδραυλική και περιβαλλοντική αξία του Κηφισού για την Αθήνα πέρασε σε δεύτερη μοίρα τη στιγμή που στο προσκήνιο ήταν άλλα ζητήματα προς επίλυση, όπως η στέγαση των κατοίκων, η κυκλοφοριακή σύνδεση των περιοχών και η επέκταση της πόλης των Αθηνών προς το νότο.

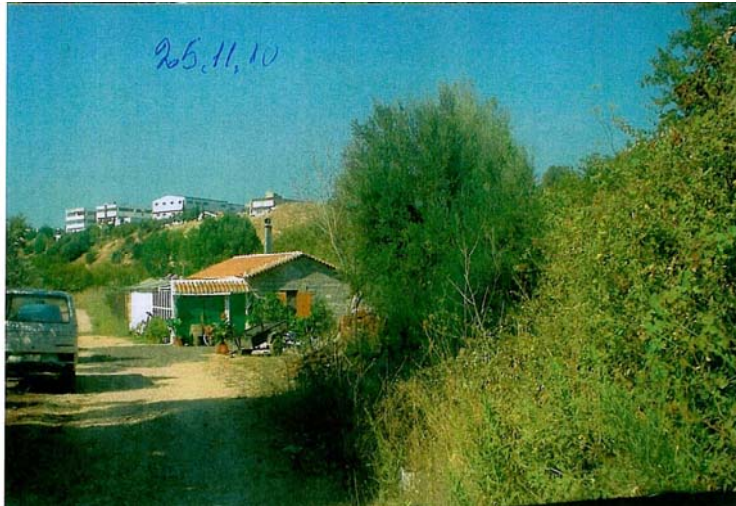
Αντίστοιχα, η λιγότερο έντονη συγκέντρωση πληθυσμού στα βορειότερα τμήματα και η πιο αραιή δόμηση επέτρεψαν σε εκείνα τα σημεία της ροής του ο ποταμός να εξακολουθεί να διατηρεί ανέπαφα, σε κάποιες περιπτώσεις, ή μερικώς αλλοιωμένα στοιχεία του φυσικού του περιβάλλοντος. Η ανυπαρξία, όμως, ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Αττικής έδωσε τη δυνατότητα σε ιδιώτες και τοπικούς φορείς να προχωρήσουν σε καταπατήσεις και αυθαιρεσίες, που πολύ συχνά πραγματοποιήθηκαν υπό τη σύμφωνη γνώμη της πολιτείας. Ο Κηφισός σήμερα στα σημεία του άνω ρου φαίνεται να περνά απαρατήρητος, αφού δεν επηρεάζει ούτε στο ελάχιστο την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και την εξέλιξη των παραρεμάτων περιοχών.

2.2.3. Παραβάσεις και Προβλήματα στην Παρακηφίσια Περιοχή

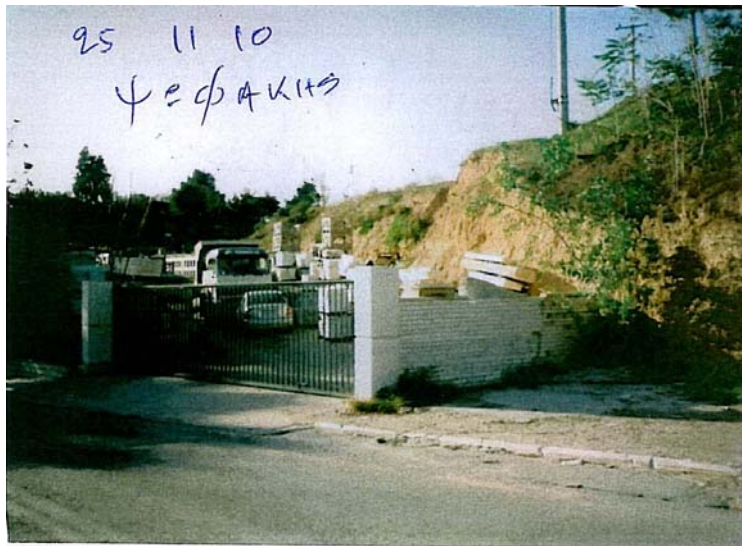
Στην έκταση του τμήματος που μελετάται, αν και όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι αλλοιώσεις του φυσικού περιβάλλοντος είναι σαφώς περιορισμένες σε σχέση με το τμήμα κατάντη της Μεταμόρφωσης, δεν παύουν να παρατηρούνται παράνομες ανθρώπινες επεμβάσεις που επιβαρύνουν το ευρύτερο οικοσύστημα. Πρόκειται για εγκαταστάσεις και δραστηριότητες, που έρχονται σε αντίθεση με τις επιταγές του Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/27-6-1994 για την προστασία του Κηφισού, των παρακηφίσιων περιοχών και των συμβαλλόντων ρεμάτων.

Παραδείγματα τέτοιων εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων αποτελούν τα αυθαίρετα κτίσματα εντός των φυσικών σχηματισμών και των ζωνών προστασίας, η βιομηχανική δραστηριότητα, τα έργα στα πρηνή της κοίτης του ποταμού με επιχώσεις και αποψίλωση δέντρων, η ανάπτυξη οδικού δικτύου οριζοντίως και καθέτως του άξονα των παραχειμάρων, η ανεξέλεγκτη απόθεση σκουπιδιών, καθώς και η κτηνοτροφική δραστηριότητα. Συνολικά και στις δύο Ζώνες Προστασίας έχουν καταγραφεί από το Φορέα Διαχείρισης και Ανάπλασης του ποταμού περισσότερες από 500 αυθαιρεσίες. (Χάρτης Συγκέντρωσης Παράνομων Εγκαταστάσεων στην Α και Β Ζώνη Προστασίας).

Ως προς την Α Ζώνη Προστασίας (ζώνη περιβαλλοντικής αγωγής, υπαίθριας αναψυχής και γεωργικής χρήσης) παρατηρούνται κατά μήκος του Κηφισού πολλές αυθαίρετες κατοικίες, ιδιαίτερα στις περιοχές Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Εκάλης, όπου έχουν χτιστεί ιδιόκτητα σπίτια στα πρηνή (Εικόνα 2.1). Ταυτόχρονα, έντονη βιομηχανική δραστηριότητα, εντός της ίδιας ζώνης, καταγράφεται στην περιοχή της Βαρυμπόμπης με εγκαταστάσεις επεξεργασίας μαρμάρων και οικοδομικών υλικών (Εικόνα 2.2). Στην οδό Κρεστένων στην Κηφισιά, την ίδια στιγμή, βρίσκονται εγκατεστημένοι αγωγοί αποβλήτων του ογκολογικού νοσοκομείου των Αγίων Αναργύρων. Σε διαφορετικά τμήματα κατά μήκος του ποταμού υπάρχουν συσσωρευμένα στερεά απορρίμματα (Εικόνα 2.3) και μπάζα και μικρές κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (π.χ. βουστάσια). Περπατώντας κανείς στην κοίτη συναντά κτηνοτρόφους με κοπάδια ζώων, που βόσκουν στην περιοχή (Εικόνα 2.4). Οι εικόνες που παρατίθενται στη συνέχεια και αφορούν στις παραβάσεις εντός των προστατευόμενων παρακηφίσιων τμημάτων προέρχονται από το προσωπικό αρχείο του κ. Παναγιώτη Τσίτουρα, προέδρου της «Οικολογικής Εξόρμησης Αττικής».

**Εικόνα 2.1: Κάτω Κηφισιά, Αυθαίρετη Κατοικία στην Α Ζώνη Προστασίας του Κηφισού
(Αρχείο Π.Τσίτουρα)**

**Εικόνα 2.2: Βαρυμπόμνη, Εργοστάσιο Μαρμάρων στην Α Ζώνη Προστασίας του Κηφισού
(Αρχείο Π. Τσίτουρα)**

Εικόνα 2.3: Νέα Ερυθραία, Απορρίμματα στην Α Ζώνη Προστασίας Κηφισού (Αρχείο Π. Τσίτουρα)

Εικόνα 2.4: Κοπάδια Κοπάδια Ζώνων στην Α Ζώνη Προστασίας Κηφισού (Αρχείο Π. Τσίτουρα)

Η κακή ποιότητα του νερού που ρέει σε πολλά σημεία είναι αντιληπτή δια γυμνού οφθαλμού λόγω του χρώματος και της οσμής του καθώς, οι αποχετευτικοί αγωγοί και οι αγωγοί όμβριων και ακαθάρτων που εξυπηρετούν τις πλησιέστερες εγκαταστάσεις έχουν αποδέκτη τον Κηφισό είτε, κάποια από τα συμβάλλοντα ρέματα (Εικόνα 2.5).

Εικόνα 2.5: Άνοιξη, Παράνομη Σύνδεση Όμβριων στον Κηφισό (Αρχείο Π. Τσίτουρα)

Εντός της Β Ζώνης του Κηφισού τα προβλήματα που παρουσιάζονται είναι όμοια με αυτά που απαντώνται στη Ζώνη Α αλλά πολύ πιο εκτεταμένα, καθώς εμφανίζονται συνεχόμενα σε ολόκληρο το μήκος του. Η βιοτεχνική-βιομηχανική δραστηριότητα διεξάγεται ανεξέλεγκτα και δεν τηρούνται οι περιορισμοί στους όρους δόμησης, όπως προβλέπει το Π.Δ. Φ.Ε.Κ. 632Δ/27-6-1994. Μάλιστα, υπάρχουν περιπτώσεις που εκτάσεις πρασίνου έχουν υποβαθμιστεί λόγω της παρουσίας στην περιοχή μηχανημάτων βαριάς βιομηχανίας.

Ως προς τους παραποτάμους του Κηφισού, η υποβάθμισή τους είναι εντονότερη. Είναι γεγονός ότι δεν είναι σαφώς προσδιορισμένος ο αριθμός των συμβαλλόντων ρεμάτων στον Κηφισό. Οι παράνομες ανθρώπινες επεμβάσεις στους συμβάλλοντες πραγματοποιούνται με μεγαλύτερη ευκολία, καθώς ποτέ δεν υπήρξε συστηματικός και συντονισμένος έλεγχος της κατάστασής τους. Πρόκειται για αυθαιρεσίες που αφορούν σε μπαζώματα και εκτροπές κοίτεων (Εικόνα 2.6), οικοδομήματα και περιφράξεις (Εικόνα 2.7), όπως και εγκιβωτισμούς με σκοπό την κατασκευή δρόμων για εξυπηρέτηση των οικοπεδούχων.

**Εικόνα 2.6: Λυκόβρυση, Μπάζωμα του Ρέματος Πύρνας
(Αρχείο Π.Τσιτούρα)**

**Εικόνα 2.7: Δεκέλεια, Παράνομη Κατοικία και Περίφραξη στην κοίτη του Ρέματος
Χελιδονούς
(Αρχείο Π.Τσιτούρα)**

Τέλος, σε όλα τα προηγούμενα έρχεται να προστεθεί η χρόνια αδιαφορία που επέδειξαν οι αρμόδιες αρχές, που άφησαν τα σημάδια τους στον Κηφισό. Για παράδειγμα, κομμένοι κορμοί και κλαδιά συσσωρευμένα βρίσκονται συσσωρευμένα στις όχθες (Εικόνα 2.8) εμποδίζοντας σε πολλά τμήματα τη ροή του νερού, φύλλα και μούχλα έχουν καλύψει τα διάφορα μονοπάτια που οδηγούν στο ποτάμι, παλιές εγκαταστάσεις αγωγών όμβριων επιβαρύνουν περισσότερο τα ύδατα, τμήματα πέτρινων γεφυριών που ένωναν τις όχθες του ποταμού έχουν γκρεμιστεί συνθέτουν μία εικόνα εγκατάλειψης του οικοσυστήματος.

Εικόνα 2.8: Κηφισιά, Συσσωρευμένοι Κορμοί και Κλαδιά σε απόσταση 10m από την κοίτη του Κηφισού (Αρχείο Π.Τσιτούρα)

2.2.4. Συμπεράσματα από την Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Το υδάτινο οικοσύστημα του Κηφισού και των παραχειμάρρων του στην περιοχή ανάντη της Μεταμόρφωσης έως και τις πηγές του ποταμού στο Κρυονέρι και στην Άνοιξη, διατηρώντας σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτα ή ελαφρώς επιβαρυμένα τα φυσικά του χαρακτηριστικά, βρίσκεται σαφέστατα σε καλύτερη μοίρα από το κατάντη τμήμα έως τις εκβολές του, όπου η κατάσταση σήμερα θεωρείται μη αντιστρέψιμη. Από τα βόρεια της Αττικής έως το Φάληρο, οι εικόνες του Κηφισού είναι τόσο διαφορετικές που φαίνονται να αφορούν σε δύο διαφορετικά ποτάμια οικοσυστήματα (Εικόνα 2.9) και (Εικόνα 2.10)¹² Ένα εντελώς υποβαθμισμένο στο νότιο τμήμα της ροής που δεν είναι πλέον ορατό και προσπελάσιμο από το κοινό και ένα στο βόρειο τμήμα, όπου ο ποταμός φαίνεται να είναι μία μικρή ξεχασμένη όαση με λιγότερες αλλοιώσεις από την παρουσία του ανθρώπου.

¹² <http://el.wikipedia.org/wiki/Κηφισός>

**Εικόνα 2.9: Άνω ρους Κηφισού Ποταμού
(Αρχείο Π.Τσίτουρα)**

Εικόνα 2.10: Κάτω ρους Κηφισού

Η απουσία σχεδίων οργάνωσης του αστικού χώρου και προστασίας του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την έλλειψη περιβαλλοντικής παιδείας υπήρξαν οι κύριοι λόγοι, που οδήγησαν στην εικόνα του Κηφισού του σήμερα. Η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση στην Αττική και η εμφάνιση της αντιπαροχής και της οικοδομής τη δεκαετία του 1960, αν και έδωσαν ανάσα στην ελληνική οικονομία, δημιούργησαν έναν ασφυκτικό κλοιό τσιμέντου και νέφους για τους σύγχρονους Αθηναίους, οι οποίοι δεν κατόρθωσαν να αξιολογήσουν ορθώς και εγκαίρως την περιβαλλοντική σημασία τέτοιων οικοσυστημάτων, όπως ο Κηφισός και ο Ιλισός.

Τα δύο Π.Δ.632Δ/27-6-1994 και 287/28.11.2002 για την προστασία του ποταμού και των παραποτάμιων περιοχών και τη σύσταση του Φορέα Διαχείρισης και Ανάπλασης, αντίστοιχα, αποτέλεσαν αναγκαίες νομοθετικές ενέργειες, οι οποίες όμως θεσπίστηκαν μάλλον καθυστερημένα. Οι επεμβάσεις σε πολλά τμήματα σε όλο το μήκος του Κηφισού ήταν τόσο επώδυνες, που σήμερα καθιστούν την

κατάσταση μη αναστρέψιμη. Ελπίδες, ωστόσο, φαίνεται να υπάρχουν στο τμήμα μελέτης που αναφέρθηκε, που εξαιτίας της μικρότερης πυκνότητας κατοίκησης και της περιορισμένης βιομηχανικής δραστηριότητας τα στοιχεία του οικοσυστήματος παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό ανέπαφα.

Η συντονισμένη δράση του Φορέα Διαχείρισης και Ανάπλασης Κηφισού (ΦΔΑΚ) σε συνδυασμό με την αρωγή μελών από διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν φέρει σημαντικά αποτελέσματα και έχει προλάβει περαιτέρω δυσμενείς καταστάσεις. Στα πλαίσια της δραστηριότητας τους περιλαμβάνεται και η προσπάθεια κινητοποίησης άλλων κρατικών φορέων και υπηρεσιών όπως και, η ευαισθητοποίηση των πολιτών, των νέων και των κατοίκων της περιοχής, πολλοί από τους οποίους αγνοούν την ύπαρξη και τη σημαντικότητα του Κηφισού για τη ζωή τους ή απλά αδιαφορούν για την τύχη του. Αξιοσημείωτο επαναλαμβανόμενο περιστατικό, που πρέπει να καταγραφεί, είναι ότι κατά τη διάρκεια επισκέψεων σε παρακηφίσιες περιοχές και στη διάρκεια συνομιλιών με διάφορους κατοίκους διαπιστώθηκε ότι κάποιοι από αυτούς αγνοούσαν την ύπαρξη του ποταμού στην περιοχή τους ή δεν γνώριζαν ότι το ποτάμι που ρέει τόσο κοντά στις οικίες τους είναι ο Κηφισός ή κάποιο συμβάλλον σε αυτόν ρέμα.

Από συναντήσεις με μέλη του Φορέα Διαχείρισης και Ανάπλασης Κηφισού (ΦΔΑΚ) ή και άλλων οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο θέμα του Κηφισού καταγράφηκαν διάφορες απόψεις, οι οποίες συγκλίνουν στο γεγονός ότι οι παρακηφίσιες περιοχές στο πέρασμα των χρόνων αποτέλεσαν «χώρο ανεξέλεγκτης αυθαιρεσίας». Πρόσφορο έδαφος για τις αυθαιρεσίες δημιούργησαν όχι μόνο η παντελής έλλειψη ελέγχων εφαρμογής των προσταγών της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και η συγκάλυψη των παρανομούντων από τις αρμόδιες αρχές, που οδήγησαν σε καταστάσεις δυσχερώς ή ευχερώς αντιστρέψιμες. Αρκετοί θεωρούν ότι τα «παραθυράκια» των νόμων πάντα θα δίνουν δυνατότητα διαφυγής στους αυθαιρετούντες και ταυτόχρονα, ενέργειες όπως οι κατεδαφίσεις παράνομων κτισμάτων και διακοπή λειτουργίας των βιομηχανιών στις ζώνες προστασίας είναι πολύ δύσκολο να γίνουν καθώς, πάντοτε θα προτάσσονται λόγοι όπως η ανεργία που θα προκύψει από το κλείσιμο διαφόρων επιχειρήσεων. Βέβαια, υπάρχει συγκρατημένη αισιοδοξία από την πλευρά των διαφόρων μελών ότι μέσω συντονισμένου σχεδίου δράσης ο Κηφισός μπορεί να προστατευτεί και σε αρκετά σημεία να αναδειχθεί.

2.3. Το Πρώην Βασιλικό Κτήμα στο Τατόι

Στην περιοχή μελέτης και σε απόσταση αναπνοής από την κοίτη του Κηφισού ποταμού (Εικόνα 2.12), μόλις 15km από το κέντρο της Αθήνα βρίσκεται μία από τις τελευταίες οάσεις πρασίνου και ελπίδες ανάσας για την Αττική γη. Πρόκειται για το πρώην βασιλικό κτήμα Τατοΐου στους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας. Οι κατάφυτες εκτάσεις του φτάνουν τα 41.990 στρέμματα εκ των οποίων μόνο τα 1.060 είναι αγροί ενώ τα υπόλοιπα είναι δασικές εκτάσεις και αποτελούν μέρος του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας. Το τμήμα συνορεύει νότια με τη Βαρυμπόμπη, ανατολικά με το Κρυονέρι, βόρεια με την Κορυφογραμμή Κατσιμίδι και βορειοανατολικά με τις Αφίδνες.

Εικόνα 2.11: Η κοίτη του Κηφισού στους Πρόποδες της Πάρνηθας

Το όρος της Πάρνηθας βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της Αττικής και καταλαμβάνει έκταση 30.000 στρεμμάτων. Έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000, αποτελεί τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιοχή για τα πουλιά (SPA). Με το Β.Δ. (Βασιλικό Διάταγμα) 644/1961, ο μεγαλύτερος όγκος του βουνού έκτασης 18.000 στρεμμάτων ανακηρύχθηκε ως Εθνικό Δρυμός. Για την προστασία του, με το νόμο 3044 ιδρύθηκε το 2002 ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας. Εγκαταστάσεις που σήμερα βρίσκονται εκεί, όπως το αεροδρόμιο στο Τατόι και το καζίνο προϋπήρχαν και θεωρούνται νόμιμες. (Το Β.Δ. 644/1961 παρατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή).

Η Πάρνηθα περιλαμβάνει δεκάδες κορυφογραμμές, ρεματιές, χαράδρες και οροπέδια. Η διάταξη των πετρωμάτων στην περιοχή (ασβεστόλιθος, σχιστόλιθος και φλύσχης) επιδρά σημαντικά στη δημιουργία πηγών, από όπου προέρχονται

πολλά ρεύματα εποχιακής ροής. Επίσης, παρουσιάζει αξιόλογη χλωρίδα με περισσότερα από 1.100 είδη φυτών και πανίδα με 23 είδη πουλιών και άλλων ζώων (π.χ. κόκκινο ελάφι-cervus elaphus) που προστατεύονται από την ευρωπαϊκή και την κοινοτική νομοθεσία.¹³

Η ανάγκη διαφυγής των Αθηναίων, από το ασφυκτικό «κλεινόν άστυ», οδήγησε το δασαρχείο της Πάρνηθας στη δημιουργία χώρων δασικής αναψυχής στο εσωτερικό του Εθνικού Δρυμού (Μεσιανό Νερό, Μπάφι, Αγ. Τριάδα, Πλατάνα, Μόλα) συμπεριλαμβανομένου και του δάσους Τατοΐου στα τμήματα του Πλατάνου, των ανακτόρων, του Κατσιμιδίου και της Μαχούνιας. Η δυνατότητα προσέγγισης των τμημάτων αυτών είναι εύκολη και γρήγορη, καθώς βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τον αστικό ιστό, και το εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον (Εικόνα 2.12 και 2.13) που συναντά κανείς κάνουν αυτούς τους προορισμούς εξαιρετικά δημοφιλείς για μικρές αποδράσεις. Μεγαλύτερη επισκεψιμότητα καταγράφεται στο κτήμα Τατοΐου.

Εικόνα 2.12: Νοτιοανατολικοί Πρόποδες Πάρνηθας

¹³ <http://www.parnitha-np.gr/>

Εικόνα 2.13: Τατόι, στο εσωτερικό του Πρώην βασιλικού Κτήματος

Πριν το 1898, το κτήμα Τατοΐου αποτελούσε εθνικό κτήμα (Μπάφι) που παραχωρήθηκε από τη Βουλή στο Βασιλέα για ιδιωτική χρήση. Στο πέρασμα των χρόνων η περιοχή αποτέλεσε αιτία εντάσεων μεταξύ κράτους και μοναρχών και συγκεκριμένα τα έτη 1924, 1973, και 1994 το κτήμα πέρασε ξανά υπό την κατοχή του δημοσίου. Στον εσωτερικό του χώρο διαδραματίστηκαν σημαντικά γεγονότα στην εξέλιξη της ελληνικής ιστορίας όπως, οι συσκέψεις εν όψει της εισβολής των Γερμανών το 1941 και η ορκωμοσία των κυβερνήσεων του Ελευθερίου Βενιζέλου (1915), του Δημητρίου Ράλλη (1920) και του Γεωργίου Παπανδρέου (1964). Μετά το 1994, το ελληνικό κράτος δήμειυσε ολόκληρη την περιουσία της τέως βασιλικής οικογένειας, ενέργεια, που θεωρήθηκε παράνομη από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Το Μάρτιο του 2003 και, αφού η τέως βασιλική οικογένεια αποζημιώθηκε, το κτήμα περιήλθε στην κυριότητα του δημοσίου και λίγους μήνες αργότερα ανακηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο από «Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων», με εισήγηση της «Ελληνικής Εταιρίας για την Προστασία του Περιβάλλοντος» και της «Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης τα επόμενα χρόνια είναι η μετατροπή του κτήματος σε μουσείο.¹⁴

Η πρόσβαση στο κτήμα γίνεται οδικώς από την νοτιοανατολική πλευρά στη Βαρυμπόμπης (μέσω της εθνικής οδού Αθηνών Λαμίας και τη λεωφόρο Τατοΐου) και βόρεια από το Κρυονέρι (από το νότια έξοδο της περιοχής). Η περιήγηση εντός πραγματοποιείται μόνο με τα πόδια ή με ποδήλατο. Οι κεντρικές πύλες είναι κλειστές και η είσοδος γίνεται από παράπλευρα δρομάκια. Στο εσωτερικό του υπάρχουν 40 διάσπαρτα κτίρια και άλλες εγκαταστάσεις μεταξύ αυτών, η βασιλική έπαυλη (Εικόνα 2.14) και το κτίριο διοίκησης (Εικόνα 2.15), στάβλοι, υπασπιστήριο, βοηθητικοί χώροι αποθήκευσης, φρουραρχία, παρεκκλήσια όπως

¹⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/Τατόι>

και, πισίνα, οι τάφοι των μελών της τέως βασιλικής οικογένειας κ.ά. Επίσης, έχουν δημιουργηθεί περισσότερα από 400km δικτύου μονοπατιών και γεφυρών, ενώ, υπάρχει άρτιο δίκτυο υδροδότησης και πυρασφάλειας και δύο τεχνητές λίμνες. Τελευταίες προσθήκες είναι τα εμπορευματοκιβώτια (containers) της ελληνικής αστυνομίας για τα μέλη της, που φυλάσσουν το χώρο δίπλα από τη βασιλική κατοικία που σε καμία περίπτωση δεν ταιριάζει με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική του χώρου.

Εικόνα 2.14: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Η Βασιλική Έπαυλη

Εικόνα 2.15: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Το Κτίριο Διοίκησης

Τα τελευταία χρόνια ο χώρος έχει αρχίσει δειλά να εξελίσσεται σε πόλο έλξης για τους φυσιολάτρες, τους ποδηλάτες και για αυτούς που αναζητούν μικρά διαλείμματα υπαίθριας αναψυχής. Ιδιαίτερα τα σαββατοκύριακα, πλήθος ανθρώπων σπεύδει να απολαύσει το εξαιρετο φυσικό περιβάλλον, χρησιμοποιώντας είτε πεζοί είτε με ποδήλατο τα διάφορα μονοπάτια (Εικόνα 2.16 και 2.17). Ήδη το δασαρχείο Πάρνηθας έχει εγκαταστήσει πλησίον της εισόδου

από τη Βαρυμπόμπη εγκαταστάσεις ήπιας αναψυχής, όπως παιδική χαρά και ξύλινα παραπήγματα ξεκούρασης (παγκάκια κ.ά.) (Εικόνες 2.18 και 2.19). Οι ποδηλατικές διαδρομές είναι περίπου 15km και απευθύνονται τόσο σε έμπειρους όσο και σε αρχάριους ποδηλάτες, καθώς οι υψομετρικές διαφορές είναι μικρές και το μεγαλύτερο μέρος τους είναι σε παλιούς ασφαλτοστρωμένους δρόμους ή σε καλούς χωματόδρομους.

Εικόνα 2.16: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Περιπατητικός Διάδρομος

Εικόνα 2.17: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Ποδηλατικός Διάδρομος

Εικόνα 2.18: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Παιδική Χαρά

Εικόνα 2.19: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Υπαιθριες Ξύλινες Εγκαταστάσεις

Ωστόσο, από επιτόπιες περιηγήσεις στο εσωτερικό αποδεικνύονται τα δυσάρεστα αποτελέσματα που επιφέρει ο χρόνος και η εγκατάλειψη που υφίσταται η περιοχή. Η σκουριά είναι εμφανής και σε πολλά σημεία οι επιφάνειες έχουν καλυφθεί από φύλλα και μούχλα, λόγω υγρασίας (Εικόνα 2.20 και 2.21). Τα διατηρητέα κτίρια είναι ετοιμόρροπα με κατεστραμμένες στέγες, προσόψεις και παράθυρα (Εικόνα 2.22). Οι πεσμένοι κορμοί σε αρκετά σημεία κάνουν δυσπρόσιτες τις αλέες και τα μονοπάτια. Παράλληλα, σε όχι και τόσο εμφανή σημεία παρατηρούνται αποθέσεις αχρήστων αντικειμένων όπως, ηλεκτρικών συσκευών.

Εικόνα 2.20: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στην Πισίνα

Εικόνα 2.21: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στο Πίσω Μέρος της Βασιλικής Έπαυλης

Εικόνα 2.22: Τατόι, Πρώην Βασιλικά Κτήματα, Φθορές στις Προσόψεις των Κτιρίων

Τέλος, επισημαίνεται το πρόβλημα στάθμευσης που αντιμετωπίζουν οι επισκέπτες στην είσοδο του κτήματος από την πλευρά της Βαρυμπόμπης. Ο διαθέσιμος χώρος για τη στάθμευση των αυτοκινήτων είναι περιορισμένος με αποτέλεσμα αυτά να σταθμεύονται πλησίον του άξονα του δρόμου με κίνδυνο για τους πεζούς και τους ποδηλάτες (Εικόνα 2.23).

Εικόνα 2.23: Τατόι, Πρώην Βασιλικό Κτήμα, Προβλήματα Στάθμευσης στην Είσοδο Βαρυμπόμπης

Το Υπουργείο Πολιτισμού σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και το Υπουργείο Υποδομών έχουν εξαγγείλει ήδη από το 2007 την πρόθεσή τους για σταδιακή αποκατάσταση του πρώην βασιλικού κτήματος στο Τατόι. Οι δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι αρκετές με αποτέλεσμα να μην έχει υπάρξει μέχρι στιγμής σαφής καθορισμός του είδους των εργασιών και των παρεμβάσεων για την ανάπλαση του χώρου καθώς και, χρονοδιάγραμμα αυτών. Η βασική σκέψη της ανάπλασης είναι η αξιοποίηση της ιστορικής και περιβαλλοντικής φυσιογνωμίας του χώρου, δηλαδή, η εκμετάλλευση των μεγάλων εκτάσεων πρασίνου για αναψυχή και άλλες δραστηριότητες στη φύση και ταυτόχρονα η ανάδειξη του πολιτιστικού στοιχείου της περιοχής. Στο νέο ρυθμιστικό σχέδιο που έχει ορίζοντα το 2020 προβλέπεται η προστασία και ανάδειξη του πρώην βασιλικού κτήματος στο Τατόι και συγκεκριμένα η λειτουργία του νοτιοανατολικού τμήματός του ως αυτοχρηματοδοτούμενου πάρκου, στο οποίο θα υπάρχουν χώροι αναψυχής, πολιτισμού, αθλητισμού και εκπαίδευσης, κυρίως στην περιοχή του συγκροτήματος των βοηθητικών κτιρίων. Συμβατές λειτουργίες με τον χώρο οι οποίες εξετάζονται είναι η λειτουργία ξενοδοχείου, εστιατορίου, ιππικής λέσχης, εμφιαλωτηρίου κρασιού κ.τ.λ. Τα ανάκτορα θα επισκευαστούν προκειμένου να στεγάσουν διεθνή πολιτικά συμβούλια, συνόδους, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις ειδικής θεματολογίας.

3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΤΑΜΩΝ ΣΕ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

3.1 Ελληνική Εμπειρία

Σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια απαντώνται μικρότερες ή μεγαλύτερες πόλεις και οικισμοί που έχουν αναπτυχθεί εκατέρωθεν ή πλησίον της κοίτης ποταμών. Το εκτεταμένο ορεινό ανάγλυφο της χώρας ευνόησε τη δημιουργία πηγών σε μεγαλύτερα υψόμετρα. Οι μεγαλύτεροι σε μήκος ποταμοί χρησιμοποιήθηκαν από νωρίς για την κάλυψη διαφόρων αναγκών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση του Πηνειού στη Θεσσαλία που υδροδοτεί μέσω καναλιών τις παρακείμενες γεωργικές εκτάσεις και του Αχελώου, που τις τελευταίες δεκαετίες, καλύπτει τις ανάγκες υδροδότησης διαφόρων περιοχών. Ταυτόχρονα, σε άλλα ποτάμια έχουν δημιουργηθεί τεχνητές λίμνες για τη λειτουργία υδροηλεκτρικών εργοστασίων. Παρά το μεγάλο πλήθος των ποταμών κανένας ποταμός στη Επικράτεια δεν είναι πλωτός.

Στην περίπτωση της Αθήνας αλλά και σε άλλες παραποτάμιες πόλεις (π.χ. Άρτα, Τρίκαλα, Κόνιτσα) αυτές, φαίνεται να επηρέασαν και δεν επηρεάστηκαν από την ύπαρξη των υδάτινων οικοσυστημάτων. Οι σύγχρονες ελληνικές συνθήκες ζωής οδήγησαν στη διάρκεια των ετών στην υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Σε συνδυασμό με την παντελή έλλειψη δράσεων περιβαλλοντικής πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη μη ορθή αξιοποίηση των δικτύων των ποταμών προς όφελος των κατοίκων.

Η πρώτη ελληνική πόλη που, έπειτα από την έντονη δραστηριοποίηση των κατοίκων και των τοπικών αρχών, προχώρησε στην ανάδειξη και προστασία του ποταμού που τη διαρρέει, ήταν τα Τρίκαλα, η πρωτεύουσα του νομού Τρικάλων. Η πόλη διασχίζεται από τον ποταμό Ληθαίο, παραπόταμο του Πηνειού, μήκους 36km, που εκβάλλει στον Πηνειό λίγο έξω από την πόλη των Τρικάλων (Εικόνα 3.1). Τα νερά του χρησιμοποιούνται για άρδευση 14.000 στρεμμάτων περίπου. Ο ποταμός αποτελεί αξιοθέατο για την πόλη και οι όχθες του ενώνονται με δέκα γέφυρες, εκ των οποίων οι πέντε είναι πεζογέφυρες (Εικόνα 3.2 και 3.3)¹⁵. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται παρεμβάσεις ανάπλασης σε ολόκληρη την έκταση της πόλης με κεντρικό άξονα τον ποταμό που διασχίζει το κέντρο της. Πρόκειται για προσπάθειες ανάδειξης των φυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής, αναπλάσεις πλατειών και κοινοχρήστων χώρων με πρωταρχικό στόχο την επαφή των κατοίκων με το υγρό

¹⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/Ληθαίος_Ποταμός

στοιχείο. Κατασκευάστηκαν και προβλέπονται ακόμη περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές εκατέρωθεν του ποταμού, χώροι πρασίνου και αναψυχής για μικρούς και μεγάλους. (Εικόνα 3.4).¹⁶

Εικόνα 3.1: Τρίκαλα, Ο Ποταμός Ληθαίος

Εικόνα 3.2: Τρίκαλα, Πεζογέφυρα στον Ποταμό Ληθαίο

Εικόνα 3.3: Τρίκαλα, Η Κεντρική Γέφυρα του Ποταμού Ληθαίου

¹⁶ http://el.wikipedia.org/wiki/Ληθαίος_Ποταμός

Εικόνα 3.4: Τρίκαλα, Χώροι Πρασίνου πλησίον του Ποταμού Ληθαίου

Η πόλη των Τρικάλων εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Interreg IIIC-South και συγκεκριμένα στην «Ένωση Περιοχών με Ποτάμια». Η «Ένωση Περιοχών με Ποτάμια» (UNION DES TERRES ET DE RIVIERES- U.TdR) εντάσσεται στο πρόγραμμα Interreg III και αποτελεί δίκτυο συνεργασίας 24 περιοχών από 10 χώρες, που έχουν ως κοινό στοιχείο αναφοράς τα ποτάμια που τις διαρρέουν. Η επιδιωκόμενη συνεργασία, που αφορούσε στο διάστημα 2000-2006, είναι αυτή που θα ενίσχυε στην ανταλλαγή εμπειρίας και γνώσης με αποτέλεσμα την εφαρμογή κοινής στρατηγικής σε θέματα διαχείρισης των υδάτινων σωμάτων.¹⁷

Η Οδηγία πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ) ενθάρρυνε όλους εκείνους που έχουν συμφέρον, να συμμετάσχουν ενεργά στις δραστηριότητες διαχείρισης των υδάτων αφού, ταυτοποιήσουν, αναλύσουν και ταξινομήσουν τα ύδατα ανά υδρογραφική λεκάνη και ανά περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Η πόλη των Τρικάλων αποτέλεσε μία από τις Ευρωπαϊκές Πόλεις με Ποτάμι και με τη βοήθεια του προγράμματος Interreg IIIC-South, ανέπτυξε σχέσεις αλληλεπίδρασης με παραποτάμιες πόλεις της Ευρώπης. Το Interreg IIIC αποτελεί πρόγραμμα διαπεριφερειακής συνεργασίας, που κάθε περιφέρεια ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης και τη στρατηγική της είναι έτοιμη να επιλέξει ανάμεσα σε όλους τους στόχους και τις δράσεις που έχουν προτεραιότητα και που θα μπορούν να επιφέρουν σημαντικές επιδράσεις για τη περιοχή.

Η Δέσμη Γ της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg III σχεδιάστηκε με σκοπό την ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της προώθησης της διαπεριφερειακής συνεργασίας. Η Δέσμη Γ χωρίζεται σε τέσσερις ζώνες, Βόρεια, Νότια, Ανατολική και Δυτική, για λόγους διαχείρισης. Το

¹⁷ <http://www.potami.gr/>

πρόγραμμα διευρωπαϊκής συνεργασίας INTERREG III - Δέσμη Γ - Νότια Ζώνη (Interreg III C - South) δίνει την ευκαιρία στις περιφερειακές και λοιπές δημόσιες αρχές της νότιας ζώνης να αποκτήσουν ένα μέσο για την ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνεργασίας σε όλο το φάσμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, περιοχές από οποιαδήποτε ζώνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν συνορεύουν μεταξύ τους, μπορούν να αναπτύξουν δίκτυα συνεργασίας και να δουλέψουν μαζί για την αντιμετώπιση των κοινών τους προβλημάτων (Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2010)¹⁸

Το 2006, τα Τρίκαλα, υπήρξαν «πόλη πρωτοπόρος» σε μία ακόμα πρωτοβουλία. Δημιούργησαν το Ελληνικό Δίκτυο Πόλεων με Ποτάμια, μία μη κερδοσκοπική αστική εταιρία που διαθέτει 27 μέλη, δήμους και άλλους φορείς. Πρωταρχικός στόχος ήταν η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων των ποταμών που διαρρέουν αστικές περιοχές. Σήμερα, το Ελληνικό Δίκτυο Πόλεων αποτελεί τμήμα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία έχει ως άξονες δραστηριοποίησης την ολοκληρωμένη προβολή και διαχείριση ποταμών σε αστικά κέντρα, την ορθή διαχείριση των υδατικών πόρων και την ανάδειξη των ποταμών ως εργαλείο αστικής αναβάθμισης. Οι ελληνικοί-δήμοι μέλη του Ελληνικού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα 3.1:

Δήμοι		
Αρταίων	Βέροιας	Γρεβενών
Διδυμοτείχου	Έδεσσας	Εχεδώρου
Κ.Ζαγορίου	Καρδίτσας	Κλεινόβου
Κόνιτσας	Λαρισσαίων	Λεβαδέων
Μακρακώμης	Μουζακίου	Νάουσας
Ξάνθης	Ορχομενού	Πλατέος
Πύλης	Σερβίων	Σοφάδων
Σπάρτης	Τρικκαίων	Φιλιππιάδος
Φλώρινας	Χασιών	

Πίνακας 3.1: Δήμοι-Μέλη του «Ελληνικού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια»¹⁹

Στα πλαίσια της προσπάθειας αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτινων σωμάτων, πολλοί από τους προαναφερθέντες δήμους προχώρησαν στην υλοποίηση μέτρων ανάδειξης του υδάτινου οικοσυστήματος ξεκινώντας στις περισσότερες περιπτώσεις

¹⁸ <http://www.interreg.gr/default.aspx?page=318>

¹⁹ <http://www.potami.gr/>

από τον καθαρισμό των όχθων των ποταμών από σκουπίδια και μπάζα. Ήδη σε πόλεις όπως η Νάουσα και η Λάρισα μελετητές μηχανικοί εργάζονται πάνω σε μελέτες ανάπλασης των παραποτάμιων ζωνών της περιοχής. Θετικά στην κατεύθυνση των αναπλάσεων επιδρούν οι έντονες κινητοποιήσεις τοπικών φορέων ανάπλασης και διαχείρισης, αντίστοιχων του ΦΔΑΚ, και άλλων περιβαλλοντικών οργανώσεων, που είναι αρκετά ευαισθητοποιημένες στο θέμα της αποκατάστασης των ποτάμιων επιφανειών.

Οι δραστηριότητες του «Ελληνικού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια» αφορούν κυρίως σε διοργανώσεις συνεδρίων και ημερίδων με κεντρικό θέμα την αστική αναβάθμιση παραποτάμιων περιοχών. Επίσης, τα μέλη συμμετέχουν σε ευρωπαϊκές συναντήσεις με φορείς, που δραστηριοποιούνται σε θέματα διαχείρισης υδάτων. Ο Κηφισός Ποταμός, αν και η Αθήνα δεν αποτελεί μέλος του «Ελληνικού Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια», έχει απασχολήσει αρκετά τα μέλη του Δικτύου σε επιστημονικές συναντήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί.

3.2 Διεθνής Εμπειρία

Σε διεθνές επίπεδο υπάρχουν μεγαλύτερες αλλά και μικρότερες πόλεις οργανωμένες γύρω από ποταμούς. Στην Ευρώπη πολλές πρωτεύουσες χωρών και άλλες πολυπληθείς πόλεις διαρρέονται από ποταμούς όπως το Λονδίνο από τον ποταμό Τάμεση, το Παρίσι από το Σηκουάνα, η Φλωρεντία από τον Άρνο, η Πράγα χτισμένη στις όχθες του ποταμού Μολδάβα, η Βουδαπέστη εκατέρωθεν του ποταμού Δούναβη, το Βελιγράδι στις όχθες του Σάββα, παραποτάμου του Δούναβη, το Βερολίνο από τον ποταμό Σπρι, η Ρώμη από τον ποταμό Τίβερη, οι πολωνικές πόλεις Βαρσοβία και Κρακοβία από τον ποταμό Βιστούλα και άλλες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια των διαδικασιών για την ανάδειξη και προστασία των ποτάμιων οικοσυστημάτων και των πόλεων που διασχίζουν, έχει δημιουργήσει το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Πόλεων με ποτάμια, στο οποίο δεν ανήκει η Αθήνα και ο Κηφισός ποταμός.

Οι ποταμοί των παραπάνω πόλεων αποτέλεσαν στη διάρκεια των αιώνων το σήμα κατατεθέν τους. Συγκεκριμένα, κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν γύρω από τις όχθες τους την οικονομική δραστηριότητα και να εξελιχθούν σε κεντρικούς πυλώνες για την ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών, ενώ, παλαιότερα αποτελούσαν και οι ίδιοι «υδάτινους εμπορικούς δρόμους». Σήμερα, αποτελούν σημαντικούς πόλους τουριστικής ανάπτυξης με εκσυγχρονισμένες εγκαταστάσεις

και δραστηριότητες (π.χ. ξενοδοχεία στις όχθες τους, δυνατότητα πλεύσης κατά μήκος του ποταμού). Εξάλλου, η δυναμική των αστικών αυτών παραποτάμιων τμημάτων καταγράφεται και στις υψηλές αξίες των ακινήτων και στον τύπο των οικονομικών δραστηριοτήτων που εμφανίζονται (π.χ. ακριβά εμπορικά καταστήματα, εστιατόρια, ξενοδοχεία).

Η προσαρμογή του ρόλου των ποταμών στον εκσυγχρονισμό των πόλεων που διαρρέουν και ταυτόχρονα, η διατήρηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής τους φυσιογνωμίας στο πέρασμα των χρόνων αποτέλεσε δύσκολο εγχείρημα. Με την εφαρμογή οργανωμένων σχεδίων ανάπλασης κατέστησαν δυνατές παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Στις περισσότερες πόλεις κατασκευάστηκαν υπέργειοι αυτοκινητόδρομοι (γέφυρες) κάθετα στη ροή των ποταμών για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες κυκλοφορίας και να ενώσουν τις περιοχές εκατέρωθεν. Επίσης, αναπτύχθηκε, σε αρκετές περιπτώσεις, δίκτυο ποδηλατοδρόμων παράλληλα στη ροή των ποταμών και εστίες πρασίνου ως χώροι αναψυχής δίπλα στο ποτάμι. Τέλος, το γεγονός, ότι οι ποταμοί αυτοί στο σύνολό τους είναι πλωτοί, επέτρεψε τις δραστηριότητες εντός του ποταμού. Στις μέρες μας, ένας επισκέπτης στο Παρίσι, στο Λονδίνο ή στη Βουδαπέστη μπορεί να απολαύσει μία κρουαζιέρα στο ποτάμι. Ωστόσο, τα έργα ανάπλασης των παραποτάμιων ζωνών δεν ήταν πάντοτε εύκολα, καθώς έπρεπε να αντιμετωπιστούν πολλαπλά προβλήματα υποβάθμισης. Σε πόλεις όπως το Μάντσεστερ και το Μπέρμιγχαμ της Αγγλίας, την Πράγα και το Βερολίνο χρειάστηκαν μεγαλόπνοες μελέτες ανάπλασης που θα μετέτρεπαν τα επιβαρυμένα ποτάμια οικοσυστήματα από σκουπιδότοπους και οδικές αρτηρίες σε αξιόλογους πόλους ανάπτυξης.

Στην βόρεια Ισπανία και συγκεκριμένα στην πόλη Μπιλμπάο, που διαρρέεται από τον ποταμό Νερβιόν, από το 1991, οι τοπικές αρχές σε συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς προχώρησαν στη σύσταση φορέα για την αναβάθμιση του παραποτάμιου μητροπολιτικού Μπιλμπάο. Τις τελευταίες δεκαετίες, η έντονη βιομηχανική δραστηριότητα πλησίον του ποταμού οδήγησε στην αστική και περιβαλλοντική υποβάθμισή του. Μέσω μιας σειράς έργων ανάπλασης και παρεμβάσεων, όπως η μεταφορά των λιμενικών εγκαταστάσεων, η δημιουργία εκατέρωθεν της κοίτης κτιρίων αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος (Εικόνα 3.5) και η πεζοδρόμηση μεγάλου τμήματος των διαδρομών δίπλα στο ποτάμι, η εικόνα της παραποτάμιας ζώνης άλλαξε ριζικά (Μαυρίκη, 2009).

Εικόνα 3.5: Μπιλμπάο, Ισπανία, Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στις όχθες του Ποταμού Νερβιόν

Η ανεξέλεγκτη βιομηχανική δραστηριότητα δημιούργησε σοβαρά προβλήματα και στο ποτάμιο οικοσύστημα του Τάιν (Tyne) που διαρρέει την πόλη Γκέιτσεχεντ (Gateshead) στη βόρεια Αγγλία. Η σπουδαιότητα του ποταμού υπήρξε μεγάλη στο πέρασμα των χρόνων καθώς, αποτελούσε εμπορική διέξοδο προς τη Βόρεια Θάλασσα, όπου και εκβάλλει. Το δημοτικό συμβούλιο της περιοχής με τη συμβολή μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων προχώρησε, αρχικά, στον καθαρισμό των όχθων και στη συνέχεια, σε έργα ανάδειξης της περιοχής πλησίον του ποταμού όπως, η δημιουργία χώρων αναψυχής, η κατασκευή κτιρίων πολιτιστικού και τουριστικού ενδιαφέροντος, η πεζοδρόμηση παραποτάμιων τμημάτων και η δημιουργία μιας επιβλητικής γέφυρας (millennium bridge)(Εικόνα 3.6). Σήμερα, σε ολόκληρη τη διάρκεια του έτους στην παραποτάμια ζώνη φιλοξενούνται αθλητικές και μουσικές διοργανώσεις (Μαυρίκη, 2009).

Εικόνα 3.6: Gateshead, Βόρεια Αγγλία, Η Millennium Bridge στον Ποταμό Tyne

Εκτός των συνόρων της Ευρώπης, σκόπιμα δεν θα αναφερθούν πολύ μεγάλοι ποταμοί και μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία διασχίζουν όπως, το Κάιρο και ο ποταμός Νείλος ή ο ποταμός Γάγγης στην Ινδία, καθώς αυτοί αποδέκτες, λόγω του

πολύ μεγάλου μήκους και της τεράστιας σημασίας τους για τις περιοχές, παρουσιάζουν περισσότερες διαφορές παρά ομοιότητες με την περίπτωση του Κηφισού. Αντίθετα, εντοπίστηκαν τέσσερις πολύ ενδιαφέρουσες περιπτώσεις ριζικών αναπλάσεων ποταμών, που η προηγούμενη κατάστασή τους θύμιζε αρκετά την εικόνα που έχει σήμερα ο Κηφισός ποταμός. Οι παρεμβάσεις, που πραγματοποιήθηκαν, εντάσσονται στα πλαίσια μία διεθνούς τάσης για την αποκατάσταση των χαμένων ρεμάτων, που προέκυψε από την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση ομάδων πολιτών.

Στην Τουρκία, αρχικά, υλοποιήθηκε μία πρότυπη παραποτάμια ανάπλαση στο Εσκί Σεχίρ. Ο ποταμός Προσούκ, που διασχίζει ακανόνιστα την πόλη, από τη δεκαετία του 1960 επιβαρύνθηκε με μεγάλες ποσότητες βιομηχανικών και αστικών λυμάτων. Ταυτόχρονα, τμήμα της κοίτης και παραποτάμιες εκτάσεις μπαζώθηκαν με στόχο τη δημιουργία ενός μεγάλου πάρκου με αποτέλεσμα σε περίοδο βροχοπτώσεων να είναι έντονος ο κίνδυνος πλημμύρας. Από το 2001 και έπειτα οι φορείς της πόλης δραστηριοποιούνται έντονα στο ζήτημα του ποταμού και οι πρώτες επεμβάσεις έχουν υλοποιηθεί. Δέκα χιλιόμετρα του ποταμού, που είχαν μπαζωθεί από ίζημα, αποκαλύφθηκαν και κατασκευάστηκαν ευρείες δεξαμενές απορροής υδάτων και από τις δύο όχθες, προλαμβάνοντας τις πλημμύρες. Οι παραπόταμοι που είχαν καλυφθεί επίσης αποκαλύφθηκαν. Παράλληλα, κατασκευάστηκαν 26 γέφυρες στην πόλη και τα κτίρια στις όχθες ενισχύθηκαν με νέες στρώσεις τσιμέντου με στόχο την προστασία τους από την αποσάθρωση λόγω των νερών του ποταμού. Πλέον, στην πόλη υπάρχει μία νέα κυκλοφοριακή διέξοδος μέσω του ποταμού καθώς, οι κάτοικοι χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο βάρκες και γόνδολες για τις μετακινήσεις τους. Τέλος, η πρώτη τεχνητή παραλία με άμμο της Τουρκίας, δημιουργήθηκε χάρη στην αποστολή 5.000 τόνων άμμου από το Αϊβαλί. Τα παραπάνω έργα υλοποιήθηκαν σε διάστημα τριών ετών και το απαιτούμενο κεφάλαιο προήλθε από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα.²⁰

Στην Νότια Κορέα, ο ποταμός Τσεονγκιετσόν διασχίζει το κέντρο της Σεούλ. Στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα η ραγδαία πληθυσμιακή έκρηξη της πρωτεύουσας οδήγησε στην υποβάθμιση του υδάτινου οικοσυστήματος. Οι συνεχείς πλημμύρες οδήγησαν σε μία σειρά αντιπλημμυρικών έργων σε διάφορα σημεία του μήκους του ποταμού, ο οποίος στη συνέχεια καλύφθηκε για την κατασκευή αυτοκινητόδρομου. Η έντονη ευαισθητοποίηση των κατοίκων της Σεούλ, ήδη από τη δεκαετία του 1970, οδήγησε το 2005, με απόφαση της τοπικής κυβέρνησης, στην κατεδάφιση του αυτοκινητόδρομου. Σήμερα, εκατέρωθεν της κοίτης του

²⁰ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_2_20/09/2009_330110

ποταμού έχει δημιουργηθεί γραμμικό πάρκο που συγκεντρώνει την οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα και αποτελεί έναν δημοφιλή τουριστικό προορισμό στη χώρα (Εικόνα 3.7) με αποτέλεσμα η αξία των παρακείμενων κατοικημένων ζωνών να αυξηθεί σημαντικά.²¹

Εικόνα 3.7: Σεούλ, Νότια Κορέα, Το γραμμικό πάρκο στις όχθες του ποταμού Τσεονγκιετσόν

Αντίστοιχα, το «φως του ήλιου» είδε ο εγκιβωτισμένος χειμάρρος Strawberry Creek που διέσχιζε την πόλη Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας. Έπειτα από πρωτοβουλία των κατοίκων, ομάδες εθελοντών είναι υπεύθυνοι για την προστασία του ενώ, στον καθαρισμό και στη συντήρηση των όχθων του συμμετέχουν τα σχολεία της περιοχής.²²

Τέλος, στη Σιγκαπούρη ο ποταμός Singarore μετατράπηκε, εξαιτίας της οικιστικής ανάπτυξης στη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, σε έναν ανοιχτό υπόνομο που διέσχιζε το κέντρο της πόλης. Οι τοπικές αρχές, με στόχο την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων λειψυδρίας, προχώρησαν στη διαχείριση των ανοικτών οχετών σχεδιάζοντας ένα σύστημα καθαρισμού και ανακύκλωσης του βρόχινου νερού, που πλέον καταλήγει σε δίκτυο βιοτόπων στα κανάλια της πόλης. Τα μπαζωμένα πρανή της κοίτης αντικαταστάθηκαν από φυτεμένα. Σε σημεία που η αποκατάσταση των πρανών κρίθηκε αδύνατη, δημιουργήθηκαν περιπατητικοί διάδρομοι και ενισχύθηκε η φύτευση παράλληλα και κάθετα στη ροή του δικτύου. Η παραποτάμια ζώνη έχει εξελιχθεί σε δημοφιλή προορισμό της πόλης καθώς, εκεί

²¹ <http://www.greekarchitects.gr/gr/republic-space/κηφισός-id2784>

²² <http://www.greekarchitects.gr/gr/republic-space/κηφισός-id2784>

βρίσκονται ανακαινισμένα κτίρια που στεγάζουν εστιατόρια, ξενοδοχεία και κέντρα διασκέδασης (Εικόνες 3.8 και 3.9).²³

Εικόνα 3.8: Σιγκαπούρη, Εγκαταστάσεις στις όχθες του ποταμού Singapore

Εικόνα 3.9: Σιγκαπούρη, Ο φωτισμένος Ποταμός Singapore

3.3 Συμπεράσματα από την Υφιστάμενη Εμπειρία

Οι παρεμβάσεις για την ανάπλαση παραποτάμιων ζωνών που παρουσιάστηκαν προηγουμένως προήλθαν όλες έπειτα από πρωτοβουλίες κατοίκων, που στα πλαίσια της διεθνούς κινητοποίησης για την ανάδειξη των χαμένων ρεμάτων, οδήγησαν τις τοπικές αρχές στη λήψη δραστικών μέτρων για την αποκατάσταση του φυσικού τοπίου. Η προγενέστερη κατάσταση των ποτάμιων οικοσυστημάτων, σε πολλές περιπτώσεις, δεν ήταν καθόλου ενθαρρυντική λόγω της έντονης υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και της ύπαρξης έργων υποδομής και άλλων χρήσεων (π.χ. δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας και κατοικίες) που κάλυπταν σημαντικές ανάγκες των παραποτάμιων πόλεων.

²³ <http://www.greekarchitects.gr/gr/republic-space/κηφισός-id2784>

Σε διεθνές επίπεδο, η τάση για αποκατάσταση των χαμένων ρεμάτων έχει οδηγήσει σε σημαντικά έργα ανάπλασης των παραποτάμιων ζωνών εντός των αστικών περιοχών. Αρχικά, λαμβάνοντας υπόψη την περιβαλλοντική διάσταση της αποκατάστασης των ποταμών οι παραποτάμιες αυτές πόλεις απέκτησαν έναν αγωγό εξαερισμού, που ήταν απαραίτητος πνεύμονας οξυγόνου στις δύσκολες συνθήκες ζωής στις σύγχρονες πόλεις. Παράλληλα, εξετάζοντας και τη δυνατότητα ανάδειξη των ποταμών ως σημεία «ορόσημο» για τις αστικές περιοχές που διαρρέουν, επιδιώχθηκε η συγκέντρωση των οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα τμήματα εκατέρωθεν τους (δημιουργία εμπορικών αγορών, συγκέντρωση κέντρων διασκέδασης και εστιατορίων, τουριστικών καταστημάτων, ξενοδοχείων, μουσείων κ.τ.λ.) έτσι, ώστε αυτά να εξελιχθούν σε πόλους έλξης για τους ίδιους τους κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες.

Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην προσπάθεια υλοποίησης των διάφορων παρεμβάσεων ήταν πολλά. Εκτός από τις επιβαρυμένες συνθήκες που επικρατούσαν στα ποτάμια οικοσυστήματα και στις ζώνες γύρω από αυτά, οι τοπικές αρχές έπρεπε να αντιμετωπίσουν την άρνηση των ιδιοκτητών να συμβάλλουν με τις ιδιοκτησίες τους στην ανάπλαση, καθώς και των βιοτεχνών και άλλων επιχειρηματιών, που δραστηριοποιούνταν στις παραποτάμιες περιοχές, να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές. Ταυτόχρονα, σε αρκετές περιπτώσεις, οι κάτοικοι υπήρξαν δύσπιστοι απέναντι στα προς υλοποίηση έργα θεωρώντας τα, είτε, δευτερεύουσας σημασίας για την πόλη, μη αντιλαμβανόμενοι τη σπουδαιότητα της ανάδειξης των επιφανειακών υδάτινων σωμάτων, είτε ανέφικτα να πραγματοποιηθούν.

Τα αποτελέσματα, ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και στην παράγραφο 3.2, ήταν επιτυχή και απέδειξαν ότι τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται μη αναστρέψιμο. Κάτι τέτοιο δεν σημαίνει, ότι το σύνολο των δράσεων, που αναπτύχθηκαν σε άλλες πόλεις, μπορεί να εφαρμοστεί στον Κηφισό. Εξετάζοντας, όμως, τις συνθήκες που επικρατούν σήμερα στον Κηφισό, οι διάφορες παρεμβάσεις είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν εν μέρει ή να αποτελέσουν βάση για περισσότερες προτάσεις, που θα είναι εφαρμόσιμες στην ελληνική πραγματικότητα.

Τα τελευταία χρόνια, στις ελληνικές πόλεις που διαρρέονται από ποταμούς καταγράφεται μια προσπάθεια βελτίωσης της επαφής του ανθρώπου με το ποτάμιο οικοσύστημα. Τα βήματα αποκατάστασης και ανάδειξης που έχουν πραγματοποιηθεί, αν και μικρά, μπορούν να χαρακτηριστούν εξαιρετικά σημαντικά για την αρχή μιας πιο συντονισμένης και αποτελεσματικής δράσης προς αυτή την

κατεύθυνση. Μέχρι σήμερα, αρκετές πόλεις με ποτάμια στον ελληνικό χώρο προχώρησαν στον καθαρισμό των κοίτων τους από απορρίμματα και μπάζα και στην κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων για την προστασία τους. Την ίδια στιγμή, οι ίδιες δημοτικές αρχές επεξεργάζονται μελέτες ανάπλασης επιδιώκοντας ταυτόχρονα, να καταστήσουν τους ποταμούς κεντρικούς άξονες αστικής και οικονομικής ανάπτυξης και να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες σε περιβαλλοντικά θέματα.

Μέσω του Ελληνικού και του Ευρωπαϊκού «Δικτύου Πόλεων με Ποτάμια» δίνεται η δυνατότητα ένταξης της ελληνικής πρωτεύουσας και του Κηφισού ποταμού στην προσπάθεια αποκατάστασης και ανάδειξης των «χαμένων υδάτινων δρόμων». Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν σχέδια ανάπλασης των παρακρηπίσιων περιοχών μελέτης, χρησιμοποιώντας τους κεντρικούς άξονες υφιστάμενων μελετών και αξιοποιώντας την παραπάνω εμπειρία από άλλες περιοχές.

4. Η ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΗΦΙΣΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

4.1 Μελέτες Ανάπλασης των Παρακηφίσιων Περιοχών

Σύμφωνα με τον Φορέα Ανάπλασης και Διαχείρισης Κηφισού (ΦΔΑΚ) οι διαθέσιμες μελέτες, για τον ποταμό και τους παραχειμαρρους, είναι περιορισμένες. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί περιβαλλοντικές μελέτες και ο ΦΔΑΚ δεν έχει στη διάθεσή του όσες υδρολογικές μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί και αφορούν τα ποτάμια της Αττικής. Οι δύο μελέτες ανάπλασης, που αφορούν αποκλειστικά στον Κηφισό ποταμό είναι δύο. Η πρώτη έγινε το 1994 από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος (ΟΡΣΑ) Αθήνας και η δεύτερη το 2007 από την ομάδα του αρχιτέκτονα πολεοδόμου Καθηγητή κ. Βασίλη Ζώτου. Ταυτόχρονα, η δυνατότητα παρέμβασης στις παρακηφίσιες περιοχές αποτέλεσε ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα διπλωματικών εργασιών, κυρίως φοιτητών των σχολών της Αρχιτεκτονικής, οι οποίοι ασχολήθηκαν με το θέμα της αστικής αλλά και περιβαλλοντικής επανένταξης του ποτάμιου οικοσυστήματος, που συνθέτουν ο Κηφισός και τα συμβάλλοντα ρέματα, στον αττικό ιστό.

4.1.1 Μελέτη Ανάπλασης Κηφισού του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας

Με την ίδρυσή του ο Οργανισμός της Αθήνας επεξεργάστηκε προγράμματα και μελέτες για την υλοποίηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον του στην ανασυγκρότηση του αστικού χώρου και στην οργάνωση και προστασία του εξωαστικού χώρου με ιδιαίτερη έμφαση στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα, με το πρόγραμμα ΑΤΤΙΚΗ S.O.S τέθηκαν σημαντικοί στόχοι που θα οδηγούσαν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της Αττικής και στην αειφόρο ανάπτυξη της ελληνικής πρωτεύουσας. Ο χρόνος υλοποίησης των στόχων αφορούσε στο διάστημα 1994-1999 και πολλοί ευελπιστούσαν ότι η Αθήνα θα έμπαινε σε μία νέα αναπτυξιακή τροχιά. Η πληθυσμιακή έκρηξη των τελευταίων δεκαετιών και η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού δραστηριοτήτων οδήγησαν στην εξάπλωση του πολεοδομικού συγκροτήματος προς την περιφέρεια. Στο εξής ο εξωαστικός χώρος της Αττικής άρχιζε να παρουσιάζει έντονα χαρακτηριστικά του αστικού χώρου γεγονός που είχε αντίκτυπο στο φυσικό περιβάλλον και σε ολόκληρη τη φυσιογνωμία της περιφέρειας του νομού Αττικής.

Βασιζόμενος στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και με στόχο τη θεσμική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Αττικής ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας (ΟΡΣΑ) εκπόνησε μία σειρά από μελέτες και προώθησε προεδρικά διατάγματα για την κατοχύρωσή των προτάσεων που προέκυψαν. Οι μελέτες αυτές, στην περίπτωση του εξωαστικού χώρου, αφορούσαν σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), Ζώνες Προστασίας Ορεινών Όγκων και Ζώνες Προστασίας Ρεμάτων.

Στην προσπάθεια καθορισμού Ζωνών Προστασίας Ρεμάτων ο Οργανισμός Αθήνας έθεσε ως πρωταρχικό στόχο την ολοκληρωμένη οικολογική διαχείριση των ρεμάτων, τα οποία στο εξής δεν θα είναι καλυμμένα, των περιοχών γύρω από αυτά και την ένταξή τους στο ενιαίο δίκτυο των χώρων πρασίνου που βρίσκεται στην Αττική. Η οικολογική αυτή διαχείριση έχει ως στόχο να αποκαταστήσει έναν πνεύμονα οξυγόνου και κλιματισμού για την Αθήνα, να διατηρήσει τα είδη χλωρίδας και πανίδας που συναντώνται και να ενισχύσει την επαφή του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

Για την υλοποίηση των πιο πάνω ο Οργανισμός Αθήνας προώθησε:

- ✓ Τον καθορισμό κοινών αρχών σχεδιασμού των έργων διευθέτησης των ρεμάτων καθώς και των έργων στις παραρεμάτιες ζώνες μεταξύ όλων των συναρμοδίων φορέων.
- ✓ Την εκπόνηση πιλοτικών μελετών για την «Προστασία των ρεμάτων και των παραρεμάτιων ζωνών» με τον καθορισμό ζωνών προστασίας καθώς και χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης εντός αυτών. Μία τέτοια πιλοτική μελέτη αποτέλεσε η παρέμβαση για την προστασία του Κηφισού ποταμού.
- ✓ Τον καθορισμό «ζωνών προστασίας των ρεμάτων» στα πλαίσια των μελετών για τον προσδιορισμό των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).
- ✓ Την ένταξη των ρεμάτων στο ενιαίο δίκτυο ελεύθερων χώρων πρασίνου και πράσινων διαδρομών με την κατά το δυνατόν ενοποίηση του αστικού και περιαστικού πράσινου, των ορεινών όγκων και των ακτών.
- ✓ Την ιεράρχηση, την αξιολόγηση, τον καθορισμό προτεραιοτήτων με κριτήρια μεγέθους, περιβαλλοντικά και ιστορικά.
- ✓ Τη σύνταξη κατευθύνσεων και προδιαγραφών για τον καθορισμό των παραρεμάτιων ζωνών καθώς και των χρήσεων εντός αυτών.

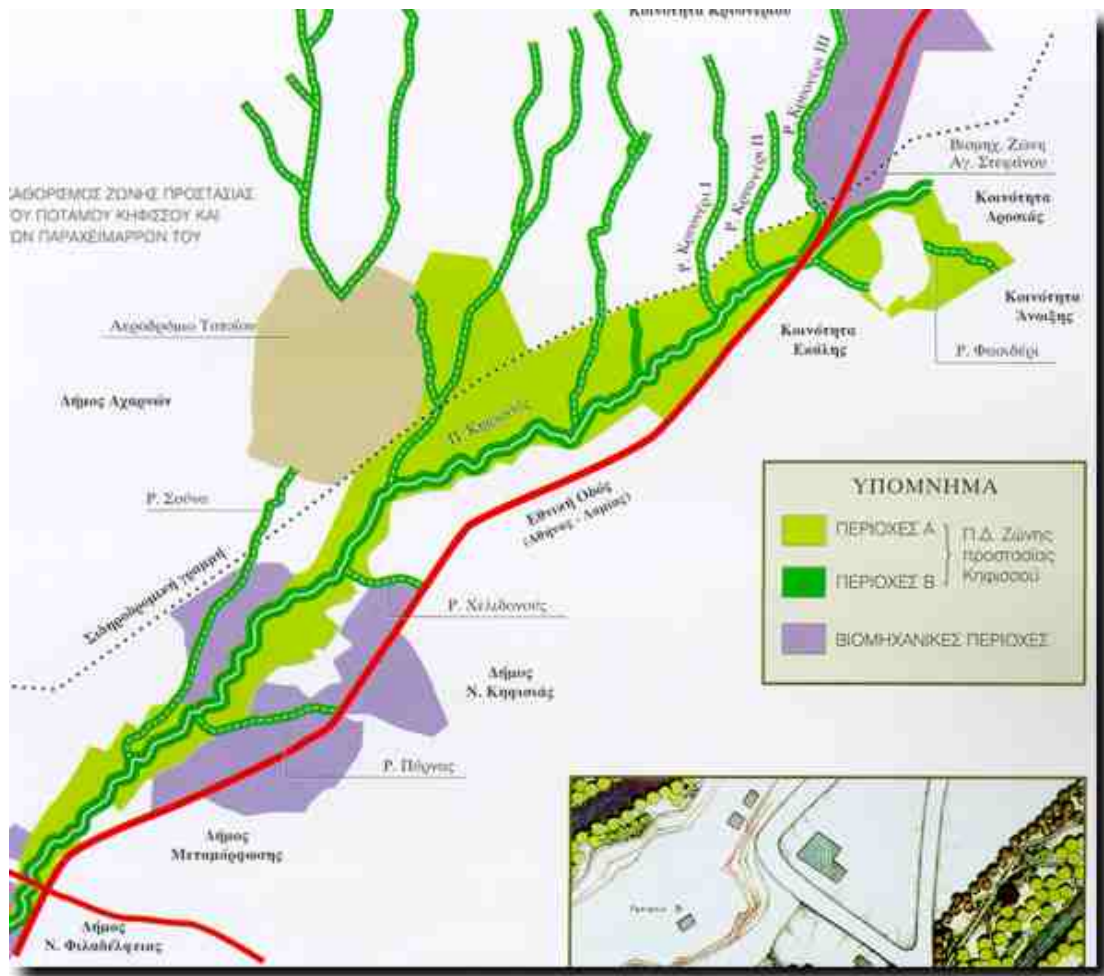
Απόρροια της μελέτης που εκπόνησε ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας (ΟΡΣΑ) για την προστασία του Κηφισού ποταμού ήταν το

Προεδρικό Διάταγμα Προστασίας Κηφισού ΦΕΚ 632Δ/27-6-94, το οποίο εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο θεσμικής προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της πρωτεύουσας. Οι επιμέρους στόχοι που επιδιώχθηκε να επιτευχθούν με την εφαρμογή του συγκεκριμένου Π.Δ. ήταν:

- ✓ Η αποκατάσταση του φυσικού αντιπλημμυρικού συστήματος στην Αττική.
- ✓ Η προστασία και η ενίσχυση των ποτάμιων οικοσυστημάτων, που συνθέτουν ο Κηφισός και τα συμβάλλοντα ρέματα.
- ✓ Η βελτίωση του μικροκλίματος στην πρωτεύουσα και η καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- ✓ Ο διαχωρισμός των διαφορετικών χρήσεων γης και η διατήρηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας των επιμέρους περιοχών.
- ✓ Η σύνδεση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με το φυσικό.
- ✓ Η ανάδειξη τοπίων ιδιαίτερου κάλλους.
- ✓ Η αισθητική αναβάθμιση του αστικού χώρου.
- ✓ Η επαφή του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον μέσω της δημιουργίας ελεύθερων χώρων αναψυχής και περιπάτου.

Με το Προεδρικό Διάταγμα προστασίας του ποταμού Κηφισού ΦΕΚ 632/Δ/27-6-94 διακρίνονται δύο προστατευόμενες ζώνες, Α και Β, εντός των οποίων ισχύουν ειδικές χρήσεις γης, όρια κατάτμησης, όροι και περιορισμοί δόμησης. Η ζώνη υψηλής και απόλυτης προστασίας Α περιλαμβάνει εκείνες τις εκτάσεις που βρίσκονται σε απόσταση 50m εκατέρωθεν του άξονα της κοίτης του ποταμού και των χειμάρρων του και επιτρέπεται μόνον υπαίθρια αναψυχή ή γεωργική χρήση και απαγορεύεται παντελώς η δόμηση. Στη ζώνη χαμηλότερης προστασίας Β περιλαμβάνονται οι εκτάσεις μεταξύ των ορίων των περιοχών Α και των ορίων της ζώνης προστασίας. Αυτές καθορίζονται ως ζώνες γεωργικής χρήσης, κατοικίας και δραστηριοτήτων αναψυχής, πολιτισμού, αθλητισμού και κατασκήνωσης. Στη περίπτωση αυτή ισχύουν όροι και περιορισμοί δόμησης μικρότεροι από τους ισχύοντες σήμερα στην εκτός σχεδίου περιοχή.²⁴

²⁴ <http://www.minenv.gr>

Εικόνα 4.1: Καθορισμός Ζωνών Προστασίας Κηφισού, Μελέτη ΟΡΣΑ 1994

4.1.2. Μελέτη Ανάπλασης Κηφισού (Ομάδα Καθηγητή Βασίλη Ζώτου)

Στις αρχές του 2007 η εφημερίδα «Καθημερινή» και ο τηλεοπτικός και ραδιοφωνικός σταθμός «ΣΚΑΪ» ξεκίνησαν μία εκστρατεία για τη σωτηρία του Κηφισού Ποταμού με κεντρικό σύνθημα « Η φύση πεθαίνει, κάνε κάτι». Με εκτεταμένα άρθρα και τηλεοπτικές ή ραδιοφωνικές εκπομπές με θέμα τον Κηφισό αλλά και άλλες πρωτοβουλίες όπως ο εθελοντικός καθαρισμός των όχθων από μπάζα και σκουπίδια, επιδιώχθηκε η αφύπνιση των πολιτών απέναντι σε ένα εξαιρετικά σημαντικό περιβαλλοντικό ζήτημα της Αττικής και η ενημέρωσή τους για τις διάφορες καταπατήσεις και αυθαιρεσίες, οι οποίες συντελούν στην υποβάθμιση του οικοσυστήματος. Στο κάλεσμα αυτό ανταποκρίθηκαν τοπικοί φορείς, περιβαλλοντικές οργανώσεις και πλήθος κόσμου, το οποίο συμμετείχε στην απομάκρυνση 180 τόνων μπαζών από τις όχθες του Κηφισού στην περιοχή των Αδαμών στην Ν. Κηφισιά και στις εκβολές του στο Φάληρο.

Στη προσπάθεια αυτή συμμετείχαν ενεργά ο αρχιτέκτονας πολεοδόμος Καθηγητής κ. Βασίλης Ζώτος με μία ομάδα μηχανικών διαφόρων ειδικοτήτων, μελών του ελληνικού συνδέσμου αποφοίτων βρετανικών πανεπιστημίων, οι οποίοι εργάστηκαν εθελοντικά και δημοσίευσαν μία ολοκληρωμένη μελέτη αποκατάστασης του ποταμού και ανάπλασης των παραποτάμιων περιοχών. Η ομάδα μελέτης πλέον ήταν γνωστή ως «Ομάδα του Κηφισού». Για την ίδιο τον κ. Ζώτο και την ομάδα του η πρόκληση δεν ήταν τόσο το έργο της ανάπλασης αλλά σημαντικότεροι στόχοι, όπως:

- ✓ Η τόνωση του κοινωνικού ενδιαφέροντος για την αποκατάσταση του ποταμού και των παραποτάμιων ζωνών.
- ✓ Η δυνατότητα πραγματοποίησης δραστηριοτήτων στις όχθες του Κηφισού.
- ✓ Η ανάδειξη του ποταμού ως αστικό ορόσημο και πόλο τουριστικής έλξης για την Αθήνα.
- ✓ Η βελτίωση της προσβασιμότητας του κοινού στις παραποτάμιες περιοχές.

Η γενική ιδέα πάνω στην οποία δομήθηκε το σχέδιο ανάπλασης είναι η εξέλιξη του Κηφισού ως επιμήκους γραμμικού μητροπολιτικού πάρκου, το οποίο θα αποτελεί συγχρόνως διάδρομο εξαερισμού για το λεκανοπέδιο διοχετεύοντας τον αέρα από τους βόρειους ορεινούς όγκους στο δομημένο περιβάλλον. Εντός του μητροπολιτικού πάρκου, δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας υπερτοπικού πεζοδρόμου και ποδηλατοδρόμου, καθ' όλο το μήκος του ποταμού, και προβλέπεται η σύνδεση του τελευταίου με τον ποδηλατοδρόμο Ν. Φαλήρου-Βάρκιζας. Η σύνδεση του ποταμού με το κατοικημένο περιβάλλον και η ένταξη του στον αστικό ιστό προβλέπεται μέσω διαβάσεων πεζών, γεφυρών και κατασκευών που θα οδηγούν σε χώρους υπαίθριας αναψυχής με πυκνή φύτευση, η οποία θα συμβάλλει στην αισθητική βελτίωση του τοπίου και θα μειώνει το θόρυβο από τις παρακείμενες οδούς. Στους χώρους αυτούς θα φιλοξενοούνται πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες ήπιας μορφής.

Αναλυτικότερα, η μελέτη διαρθρώθηκε σε δύο μέρη. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε περιβαλλοντική ανάλυση του ποταμού από τις πηγές έως τις εκβολές του, που οδήγησε στη διάκριση τριών διαδοχικών παρόχθιων τμημάτων, που καταλαμβάνουν ολόκληρο το μήκος της ροής του ποταμού και αποτελούνται από υποπεριοχές με ίδια χαρακτηριστικά και προβλήματα. Από την ανάλυση προέκυψαν τα τμήματα Α, Β και Γ. Η εξωαστική ζώνη Α εκτείνεται από τις πηγές του Κηφισού έως την Ν. Φιλαδέλφεια και παρουσιάζει λιγότερα προβλήματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης του ποτάμιου οικοσυστήματος. Η περιοχή θα μπορούσε, σύμφωνα με

την ομάδα μελέτης, να χαρακτηριστεί ως εθνικός δρυμός και οι παρεμβάσεις που προτείνονται είναι ήπιας μορφής.

Το τμήμα Β αφορά σε ένα αστικό απτικό κομμάτι που διαρρέει ο Κηφισός, (Ν. Φιλαδέλφεια, Περιστερί, Αγ. Ανάργυροι) με περισσότερα προβλήματα αλλά και περισσότερες δυνατότητες ανάδειξης. Στην δεύτερη φάση μία περιοχή του δευτέρου τμήματος επιλέγεται για την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πρότασης ανάπλασης. Το νοτιότερο τμήμα Γ, τέλος, είναι η παραποτάμια εκείνη περιοχή, κατάντη του Β, που εμφανίζει τα περισσότερα σημάδια περιβαλλοντικής και αισθητικής υποβάθμισης, καθώς πρόκειται για το πλήρως εγκιβωτισμένο τμήμα της ροής του ποταμού, ο οποίος διέρχεται κάτω από τη λεωφόρο Κηφισού. Οι δυνατότητες παρέμβασης στο τελευταίο τμήμα της ροής του Κηφισού είναι σαφώς περιορισμένες.

Στους πίνακες 4.1, 4.2 και 4.3 παρουσιάζονται οι βασικές προτάσεις για την ανάδειξη των ζωνών Α, Β και Γ, αντίστοιχα, έτσι, όπως καθορίστηκαν από την ομάδα μελέτης:

ΤΜΗΜΑ Α: ΕΞΩ-ΑΣΤΙΚΗ ΖΩΝΗ

Εικόνα 4.2: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Α

Το τμήμα ανάντη της περιοχής της Ν. Φιλαδέλφειας παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτα φυσικά χαρακτηριστικά και λιγότερα προβλήματα.

Προτείνεται:

- ✓ Η διατήρηση και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
- ✓ Η προστασία και ο εμπλουτισμός της χλωρίδας και της πανίδας
- ✓ Η σύνδεση και η ενοποίηση των παρόχθιων περιοχών
- ✓ Η διευκόλυνση της προσβασιμότητας για το κοινό
- ✓ Οι ήπιες παρεμβάσεις και δραστηριότητες

Πίνακας 4.1: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Α

ΤΜΗΜΑ Β: ΑΣΤΙΚΗ ΖΩΝΗ

Εικόνα 4.3: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Β

Το τμήμα βρίσκεται εντός του αστικού ιστού (Ν. Φιλαδέλφεια, Περιστερί, Αγ. Ανάργυροι) Προτείνεται:

- ✓ Η ενοποίηση και η σύνδεση των παρόχθιων περιοχών
- ✓ Η δημιουργία πόλων πρασίνου
- ✓ Η σύνδεση με το αστικό περιβάλλον (μονοπάτια, σκάλες, ράμπες κ.τ.λ.)
- ✓ Οι ήπιες μορφές αναψυχής και διασκέδασης
- ✓ Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

Πίνακας 4.2: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Β

ΤΜΗΜΑ Γ: ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΔΡΟΜΟ

Εικόνα 4.4: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Τμήμα Μελέτης Γ

Το τμήμα βρίσκεται κάτω από τη λεωφόρο Κηφισού. Είναι η περιοχή κατάντη της Ν. Χαλκηδόνας έως τις εκβολές στο Φαληρικό Όρμο:

Προτείνεται:

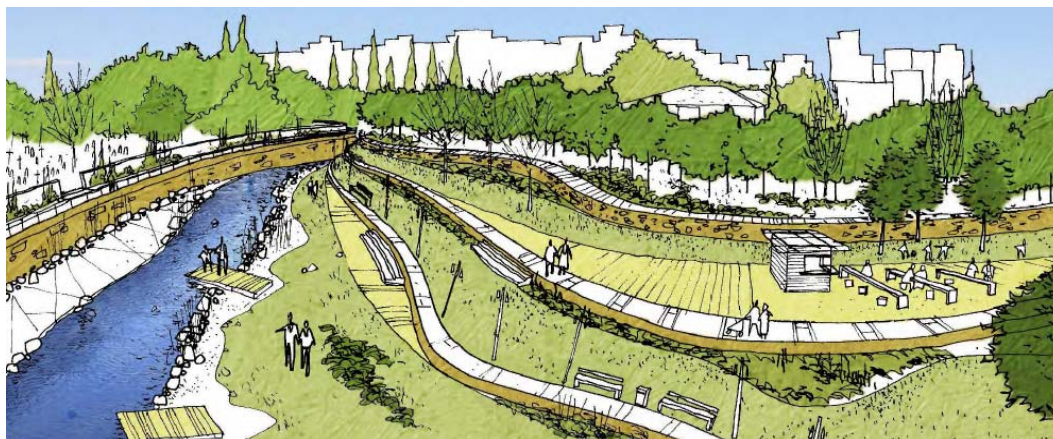
- ✓ Η δημιουργία πλατφόρμας που θα ενώνει τις παρόχθιες περιοχές
- ✓ Η σύνδεση με το οικιστικό περιβάλλον
- ✓ Η δημιουργία υπαίθριας αγοράς, αθλητικού πάρκου, εκθεσιακών χώρων και χώρων άλλων εκδηλώσεων

Πίνακας 4.3: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Προτάσεις Ανάπλασης Τμήματος Γ

Το δεύτερο μέρος της μελέτης επικεντρώνεται σε μία περιοχή εντός της αστικής ζώνης με παραμελημένα τμήματα πρασίνου εντός των προστατευόμενων ζωνών του Κηφισού. Πρόκειται για τον Κόκκινο Μύλο στη Νέα Φιλαδέλφεια. Η ομάδα μελέτης, αφού, ανέλυσε και κατέγραψε την κατάσταση των παρόχθιων τμημάτων και εντόπισε τα προβλήματα και τις δυνατότητες ανάδειξης της περιοχής κατέληξε σε μία πρόταση ανάπλασης, η οποία θα ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί και σε άλλα παραποτάμια τμήματα.

Συγκεκριμένα, για την παρόχθια περιοχή προτείνεται η δημιουργία χώρων πρασίνου με διαδρόμους για την πρόσβαση των επισκεπτών και ξύλινες κατασκευές (π.χ. ξύλινα κιόσκια και παγκάκια) για την εξυπηρέτησή τους (Εικόνα 4.5). Επίσης, προβλέπονται και άλλοι ανοιχτοί χώροι δραστηριοτήτων όπως

γήπεδα ποδοσφαίρου και μπάσκετ, παιδικές χαρές κ.τ.λ. Πλησίον σε αυτούς θα βρίσκονται υπαίθριοι χώροι για την κάλυψη των αναγκών στάθμευσης των επισκεπτών. Παράλληλα, μέσω γεφυρών για πεζούς θα πραγματοποιείται η ένωση των απέναντι όχθων και η περιοχή σε όλο το μήκος της θα ενισχυθεί με διάφορα είδη βλάστησης, τα οποία θα βρίσκονται σε αρμονία με την ήδη υπάρχουσα και ψηλά δέντρα που θα μειώνουν το θόρυβο και τη σκόνη από την Εθνική Οδό, που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση.

Εικόνα 4.5: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου Κόκκινος Μύλος, Νέα Φιλαδέλφεια, Γραμμικό Πάρκο Κηφισού

Για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στον ποταμό θα κατασκευαστούν μονοπάτια, σκάλες και εξέδρες που θα επιτρέπουν στο κοινό μια άμεση και ασφαλή επαφή με τον Κηφισό (Εικόνα 4.6). Η κίνηση εντός της περιοχής ανάπλασης θα επιτρέπεται αποκλειστικά σε πεζούς και ποδηλάτες, οι οποίοι θα μπορούν να χρησιμοποιούν τις ειδικά κατασκευασμένες διαδρομές (Εικόνα 4.7). Ο φωτισμός του παραποτάμιου τμήματος θα γίνεται με τη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας (π.χ. φωτοβολταϊκών συστημάτων). Στα πλαίσια της ανάπλασης προτάθηκε, επίσης, η ανάδειξη σημαντικών κτιρίων που είναι ήδη κτισμένα σε τμήματα πλησίον του ποταμού.

Εικόνα 4.6: Κατασκευές εντός του Γραμμικού Πάρκου για την πρόσβαση στον Ποταμό

Εικόνα 4.7: Ομάδα Καθηγητή Ζώτου, Διάδρομοι πεζών και ποδηλατιστών εντός του Γραμμικού Πάρκου

Τέλος, προτάθηκε η υλοποίηση ενός συστήματος διαχείρισης του νερού της βροχής, το οποίο θα συγκεντρώνεται σε ειδικές δεξαμενές και θα φιλτράρεται για την κάλυψη των αναγκών άρδευσης ολόκληρου του πάρκου που θα δημιουργηθεί.

25

4.2 Νέες Πρωτοβουλίες για την Ανάπλαση του Κηφισού

Δεκαπέντε χρόνια μετά την έκδοση του Π.Δ. (ΦΕΚ 632/Δ/27-6-94) προστασίας του ποταμού Κηφισού και των συμβαλλόντων ρεμάτων ο νέος Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος της Αθήνας φαίνεται να θέτει άλλες προτεραιότητες πλιν του Κηφισού. Παρά την έντονη αντίδραση, κυρίως περιβαλλοντικών φορέων, το ζήτημα της ανάδειξης του Κηφισού Ποταμού και της

²⁵ http://www.bgs.gr/lq-files/pdf/Kifissos%20Presentation_BGS-SITE-FINAL3.pdf

αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων του ποτάμιου οικοσυστήματος δεν περιλαμβάνεται στο σχέδιο «Αττική 2014».

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του κεφαλαίου οι μελέτες ανάπλασης του Κηφισού και των παρακηφίσιων περιοχών που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια είναι δύο. Από τη μία αυτή του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας το 1994 σύμφωνα με την οποία θεσμοθετήθηκαν οι παρακηφίσιες ζώνες προστασίας και καθορίστηκαν τα είδη των δραστηριοτήτων και των χρήσεων γης που επιτρέπονται εντός των ορίων τους. Με γνώμονα τις αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης και με στόχο την προστασία και την ανάδειξη του αττικού φυσικού περιβάλλοντος το 1994 πραγματοποιήθηκε ένα πολύ σημαντικό βήμα για τη σωτηρία του Κηφισού, η νομική θωράκιση του ποταμού και των παρακηφίσιων περιοχών. Μέσω της θεσμοθέτησης, αν και αυτή ήταν χρονικά καθυστερημένη, καθώς μεγάλα τμήματα της ροής του ποταμού είχαν αλλοιωθεί σημαντικά, επιδιώχθηκε, αρχικά, η περιβαλλοντική αποκατάσταση του ποτάμιου οικοσυστήματος και δευτερευόντως, η επανένταξή του στον αστικό ιστό. Για το λόγο αυτό ένας από τους σημαντικότερους επιμέρους στόχους που τέθηκαν στη διάρκεια εκπόνησης της μελέτης ήταν η αναβάθμιση του αστικού τοπίου και η επαφή του ανθρώπου με το ποτάμι. Ωστόσο, η μελέτη του 1994 χαρακτηρίζεται από μία γενικότητα καθώς στερείται συγκεκριμένων μέτρων, που θα οδηγούσαν στην υλοποίηση των στόχων που είχαν τεθεί.

Αρκετά χρόνια αργότερα, το 2007, η ομάδα του Καθηγητή κ. Ζώτου θέλησε μέσω της ανάπλασης που πρότεινε να επιτύχει τους ίδιους στόχους. Ξεφεύγοντας από τα στενά πλαίσια της περιβαλλοντικής αναβάθμισης του οικοσυστήματος πρότεινε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σχέδιο και συγκεκριμένα προς υλοποίηση μέτρα που θα καθιστούσαν τον ποταμό αστικό ορόσημο, που θα αποτελούσε πόλο έλξης για τον κάτοικο του Λεκανοπεδίου. Οι παρεμβάσεις που πρότεινε ήταν καθόλα σύμφωνες με τις επιταγές της νομοθεσίας για την προστασία του Κηφισού. Τα συγκεκριμένα έργα ανάπλασης αποτελούν ρεαλιστικές και ελπιδοφόρες προτάσεις για την ανάδειξη του ποταμού. Οι παρεμβάσεις που έχουν προταθεί θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σε μεγάλο βαθμό υλοποιήσιμες και βιώσιμες οικονομικά και τα αποτελέσματά τους θα είχαν σημαντική επίδραση όχι μόνο στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πρωτεύουσας αλλά θα επιφέρουν οικονομικά οφέλη, καθώς η ανάπλαση του Κηφισού θα οδηγήσει σε πολύπλευρη ανάπτυξη και καλύτερες υποδομές σε ολόκληρο το μήκος του ποταμού.

Η καταγραφή των προβλημάτων και μελέτη των δυνατοτήτων ανάδειξης και άλλων παρακηφίσιων τμημάτων συνεχίζει να απασχολεί την ομάδα του Καθηγητή κ. Ζώτου, η οποία προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες και να ενισχύσει το όραμά τους για μία πιο ανθρώπινη πόλη. Αρωγοί σε αυτή την πρωτοβουλία είναι τοπικοί φορείς των δήμων που διαρρέονται από τον Κηφισό και οικολογικές οργανώσεις, όχι όμως το αρμόδιο υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικών Αλλαγών.

Την ίδια στιγμή το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο για την Αττική που έχει ως χρονικό ορίζοντα το έτος 2020 προβλέπει την ανάδειξη τριών παραρεμάτων ζωνών, αυτών του Κηφισού, του Ιλισού και του ρέματος της Πικροδάφνης. Αν και το συγκεκριμένο Ρυθμιστικό Σχέδιο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα, πρωτίστως, στην αναβάθμιση του κέντρου της Αθήνας, ταυτόχρονα, ασχολείται, δευτερευόντως, και με περιβαλλοντικά θέματα όπως η προστασία και η ανάδειξη των ορεινών όγκων, η προστασία της ακτογραμμής, η δημιουργία τεσσάρων διαδημοτικών πάρκων και η ανάδειξη των τριών ποταμών. Η ολοκλήρωση του Σχεδίου αναμενόταν από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας του Περιβάλλοντος Αθήνας στο τέλος του 2010 έτσι, ώστε να κατατεθεί για διαβούλευση στη Βουλή και να θεσμοθετηθεί τους πρώτους μήνες του 2011. Οι βασικοί στόχοι του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας παρουσιάζονται στο Παράρτημα (Π.2. Βασικοί Στόχοι του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας).

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι ο τηλεοπτικός και ραδιοφωνικός σταθμός του «ΣΚΑΪ» συνεχίζουν να προβάλλουν θέματα που αφορούν στο περιβάλλον και ασχολούνται ιδιαίτερα με το πρόβλημα του Κηφισού. Με εκπομπές και άλλες δραστηριότητες, στις οποίες συμμετέχουν οικολογικές οργανώσεις και πολίτες, φιλοδοξούν να ενημερώνουν τους Αθηναίους για την κατάσταση στον Κηφισό και να τους φέρνουν μέρα με τη μέρα πιο κοντά στο ποτάμι.

5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Με βασικό στόχο την ανάδειξη του Κηφισού ποταμού και των παρακηφίσιων περιοχών στο τμήμα ανάντη της Νέας Φιλαδέλφειας βάσει των αρχών της αειφόρας και βιώσιμης ανάπτυξης θα παρουσιαστούν τρία σενάρια ανάπλασης, τα οποία αποτελούν μελλοντικές εικόνες εξέλιξης της περιοχής μελέτης. Πρόκειται για μία σειρά εναλλακτικών λύσεων που προσεγγίζουν και προσπαθούν να επιλύσουν το πρόβλημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης του ποτάμιου οικοσυστήματος του Κηφισού και να υλοποιήσουν το στόχο της ανάδειξης των παρακηφίσιων περιοχών.

Η ανάδειξη του περιοχών εκατέρωθεν του Κηφισού αφορά, αναλυτικότερα, στην υλοποίηση εκείνων των μέτρων και των πολιτικών που θα οδηγήσουν στην επανένταξη του ποταμού στον αστικό ιστό της Αττικής. Η συγκεκριμένη επανένταξη εκτός από την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, και τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος θα επιφέρει κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τις επιμέρους περιοχές και για ολόκληρη την Αττική. Η προσπάθεια μετεξέλιξης των παρακηφίσιων τμημάτων σε πόλους υπαίθριας αναψυχής και οάσεις πρασίνου για τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου θα οδηγήσει σε νέες υποδομές και δραστηριότητες και θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Αττικής. Παράλληλα, οι παρεμβάσεις στον Κηφισό και τα αποτελέσματά τους μπορούν να αποτελέσουν παραδείγματα για την αντιμετώπιση και άλλων σοβαρών προβλημάτων περιβαλλοντικής υποβάθμισης στην ευρύτερη περιοχή (περίπτωση Ιλισού, Ασωπού, Δέλτα Κηφισού στον Φαληρικό Όρμο, ορεινών όγκων Πάρνηθας και Πεντέλης) και την αρχή ενός ρεύματος περιβαλλοντικής ευσυνειδησίας από την πλευρά της πολιτείας και των πολιτών.

Τα σενάρια δομήθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκριθούν στις πιο πάνω προσδοκίες. Στο πρώτο και στο δεύτερο σενάριο, λόγω της δυσκολίας δημιουργίας σχεδίων ανάπλασης ολόκληρης της έκτασης της περιοχής μελέτης, που θα απαιτούσαν ιδιαίτερα καλή γνώση των προβλημάτων και των δυνατοτήτων εξέλιξης σε κάθε σημείο της υπό μελέτη περιοχής, επιλέχθηκε ένα παρακηφίσιο τμήμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Πρόκειται για το ευρύτερο τμήμα των νοτιοανατολικών προπόδων της Πάρνηθας που στην περίπτωση του φιλόδοξου τρίτου σεναρίου εκτείνεται ως το πρώην βασιλικό κτήμα στο Τατόι. Αρκετά στρέμματα της έκτασης που επιλέχθηκε είχε πληγεί τα τελευταία χρόνια από πυρκαγιές. Το τρίτο σενάριο αποτελεί το μηδενικό σενάριο ή σενάριο βάσης, που προβλέπει τη διατήρηση της σημερινής εικόνας που παρουσιάζει η περιοχή ανάντη

της Νέας Φιλαδέλφειας, με παρεμβάσεις τέτοιες που δεν θα επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στην υπάρχουσα δομή.

Θεωρώντας ότι η εκτίμηση του συνόλου των παραγόντων που συμμετέχουν στην εξέλιξη μιας περιοχής αλλά και η πρόβλεψη του μέλλοντος αποτελούν ζητήματα εξαιρετικά πολύπλοκα, στη διαδικασία δόμησης των σεναρίων αξιοποιήθηκε η εμπειρία από τη μελέτη της ομάδας του Καθηγητή κ. Ζώτου και από τις περιπτώσεις αναπλάσεων σε παραποτάμιες ελληνικές πόλεις και πόλεις του εξωτερικού. Τέλος, όλες οι παρεμβάσεις που προτείνονται στη συνέχεια δεν έρχονται σε αντίθεση με τα Π.Δ. 632Δ/1994 και Π.Δ. 664/1961, που αφορούν αντίστοιχα στην προστασία του Κηφισού Ποταμού και των συμβαλλόντων του και του Ορεινού όγκου της Πάρνηθας.

5.1 Σενάριο 1^ο

Το πρώτο σενάριο έχει ως στόχο την ανάδειξη του παρακηφίσιου τμήματος μεταξύ της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας και της Λεωφόρου Τατοίου στο ύψος της περιοχής της Εκάλης, που περιλαμβάνει τους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας, στη Βαρυμπόμπη. (Χάρτης Παρακηφίσιας Περιοχής Ανάπλασης μεταξύ της Εθνικής Οδού Αθηνών- Λαμίας και της Λεωφόρου Τατοίου). Πρόκειται για ένα παρακηφίσιο κομμάτι, που δεν έχει υποστεί αλλοιώσεις από την ανθρώπινη παρέμβαση. Ταυτόχρονα, μπορεί να αποτελέσει έναν προορισμό εύκολα προσπελάσιμο λόγω των παρακείμενων οδών που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Οι παρεμβάσεις που θα προταθούν είναι καθ' όλα σύμφωνες με τις προσαγές του Π.Δ. 632Δ/1994 και στοχεύουν στην ανάδειξη της περιοχής σε έναν προορισμό υπαίθριων δραστηριοτήτων σε μικρή ακτίνα από τον Κηφισό ποταμό. Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις αφορούν:

- ✓ Στη δημιουργία υπαίθριου οργανωμένου χώρου που θα φιλοξενεί εκδηλώσεις στη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού. Οι εκδηλώσεις αυτές μπορούν να αφορούν ανθοκομικές εκθέσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις (θεατρικές παραστάσεις και μουσικές συναυλίες) και άλλες υπαίθριες δραστηριότητες (εκδηλώσεις για το περιβάλλον, τη φύση και τους φυσιολάτρες). Στο χώρο αυτό προτείνεται η κατασκευή θεάτρου 500-600 θέσεων με χώρο πλατείας που καθορίζεται από τον αριθμό των θεατών, δηλαδή (0.5m²/θεατή) 250m². Η απόσταση της τελευταίας σειράς από τη

σκηνή θα είναι μικρότερη των 24m. Η σκηνή θα είναι ξύλινη και δεν θα ξεπερνά τα 100m². Τέλος, προβλέπεται η δημιουργία των απαραίτητων βοηθητικών επιφανειών με έκταση ίση με αυτή της σκηνής. (Neufert, 1994).

- ✓ Στη χωροθέτηση υπαίθριων θέσεων στάθμευσης πλησίον του θεάτρου για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.
- ✓ Στην φύτευση υψηλών δέντρων περιμετρικά του θεάτρου για τον περιορισμό του θορύβου και της σκόνης από τις παρακείμενες οδούς και την αισθητική βελτίωση του χώρου.
- ✓ Στην αποκατάσταση των μονοπατιών που οδηγούν στο ποτάμι και στην ένωσή τους με τις δύο παρακείμενες οδούς. Τα μονοπάτια στο παρακηφίσιο τμήμα πλησίον της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας θεωρούνται πιο βατά καθώς οι κλίσεις εκεί είναι μικρότερες. Αντίθετα, τα μονοπάτια στο εκατέρωθεν τμήμα θα απευθύνονται σε περισσότερο φυσιολάτρεις καθώς οι κλίσεις είναι μεγαλύτερες. Η κάθοδος στο ποτάμι θα διευκολύνεται από πέτρινα σκαλοπάτια και οι εκατέρωθεν όχθες θα ενώνονται με μικρά ξύλινα γεφυράκια.
- ✓ Στο φωτισμό του χώρου του θεάτρου και του χώρου στάθμευσης με χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας.

(Χάρτης Θέσεων Παρέμβασης στην Περιοχή μεταξύ της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας και της Λεωφόρου Τατοίου).

5.2 Σενάριο 2ο

Το δεύτερο σενάριο αποτελείται από μία σειρά φιλόδοξων προτάσεων ανάπλασης και έχει ως στόχο την ανάδειξη του αττικού τμήματος που περιλαμβάνει την παρακηφίσια περιοχή στους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας και το πρώην βασιλικό κτήμα στο Τατόι, στο οποίο τα τελευταία χρόνια καταγράφεται αυξημένη επισκεψιμότητα. (Χάρτης Παρακηφίσιας Περιοχής Ανάπλασης στους Νοτιοανατολικούς Πρόποδες της Πάρνηθας). Η ανάπλαση θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε η υπό μελέτη περιοχή να αποτελέσει έναν προσβάσιμο πόλο υπαίθριας αναψυχής και μία όαση πρασίνου για τους κατοίκους της Αθήνας, σε απόσταση μόνο λίγων χιλιομέτρων από το κέντρο της πρωτεύουσας. Εντός του χώρου των βασιλικών κτημάτων προβλέπεται:

- ✓ Η αποκατάσταση των εγκαταστάσεων εντός του πρώην βασιλικού κτήματος στο Τατόι. Πρόκειται για τη βασιλική έπαυλη, το κτίριο διοίκησης, τους στάβλους, το υπασπιστήριο, το κτίριο της φρουραρχίας και άλλους βοηθητικούς χώρους αποθήκευσης. Για τη βασιλική έπαυλη και το κτίριο διοίκησης προβλέπεται η εξέλιξή τους σε μουσειακό χώρο. Στους υπόλοιπους χώρους προβλέπεται η στέγαση των υπηρεσιών που έχει αναλάβει την 24ωρη φύλαξη του χώρου.
- ✓ Η αποκατάσταση του εσωτερικού δικτύου περιπατητικών-ποδηλατικών διαδρομών και μονοπατιών, τα οποία θα προορίζονται για πεζούς, ποδηλάτες αλλά και ιππείς που θα ανήκουν στους ιππικούς ομίλους της περιοχής της Βαρυμπόμπης. Οι στάβλοι της πρώην βασιλικής οικογένειας θα καλύπτουν τις ανάγκες των ιππικών ομάδων που θα χρησιμοποιούν ειδικά διαμορφωμένη διαδρομή στο χώρο του πρώην βασιλικού κτήματος, που θα απευθύνεται αποκλειστικά σε ιππείς. Στόχος είναι όλες οι διαδρομές να ενώνουν τις δύο εισόδους του κτήματος (Βαρυμπόμπη-Κρυονέρι), καθώς και τα διάφορα διάσπαρτα κτίρια μεταξύ τους με τους βασιλικούς τάφους και με το βορειότερο τμήμα του κτήματος. Σήμερα τα διάφορα μονοπάτια καλύπτονται από πυκνή βλάστηση και σωρούς φύλλων και μούχλας με αποτέλεσμα να είναι αδύνατον να διασχιστούν.
- ✓ Η επέκταση του χώρου στάθμευσης των οχημάτων των επισκεπτών και στις δύο εισόδους (Βαρυμπόμπη-Κρυονέρι).
- ✓ Η λειτουργία αναψυκτηρίου εντός του χώρου για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Πρόκειται για ξύλινη κατασκευή λίγων τετραγωνικών μέτρων που θα χωροθετηθεί πλησίον της εισόδου από την πλευρά της Βαρυμπόμπης και θα προσφέρει αναψυκτικά και μικρά γεύματα στους επισκέπτες.
- ✓ Η δημιουργία ξύλινων εγκαταστάσεων που θα προορίζονται για την περιβαλλοντική εκπαίδευση των σχολείων της Αθήνας. Πρόκειται για μικρές ξύλινες εγκαταστάσεις δεξιά της εισόδου από την πλευρά της Βαρυμπόμπης, η οποία θα φιλοξενεί σχολεία με στόχο την περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση των μαθητών. Τα περιβαλλοντικά προγράμματα θα αφορούν στην επαφή του νέου με τη φύση και τον Ορεινό Όγκο της Πάρνηθας και θα περιλαμβάνει εκτός από την ενημέρωση και δραστηριότητες στη φύση. Την οργάνωση των προγραμμάτων θα αναλάβουν το Υπουργείο Παιδείας με τη Συνεργασία των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Πολιτισμού.
- ✓ Η προσθήκη ξύλινου εξοπλισμού εστίασης και υπαίθριας αναψυχής (παγκάκια, πέργκολες).

- ✓ Ο φωτισμός των περιοχών αναψυχής, των εγκαταστάσεων και των μεγαλύτερων περιπατητικών και ποδηλατικών διαδρομών με χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας.
- ✓ Η αποκατάσταση των πρηνών και η ενίσχυση της φύτευσης στους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας, που έχουν πληγεί από τις πυρκαγιές περασμένων ετών.
- ✓ Η επέκταση των περιπατητικών διαδρομών του βασιλικού κτήματος στους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας έως και τον ποταμό Κηφισό. Λόγω των μεγάλων κλίσεων δεν προτείνεται και ίδια επέκταση των ποδηλατικών διαδρομών.
- ✓ Η συγκοινωνιακή σύνδεση της περιοχής ανάπλασης με του δήμους Κηφισιάς και Αχαρνών με συχνές λεωφορειακές γραμμές, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του σαββατοκύριακου, που θα εξυπηρετούν τους επισκέπτες.

(Χάρτης Θέσεων Παρέμβασης στην Περιοχή των Νοτιοανατολικών Προπόδων της Πάρνηθας).

5.3 Σενάριο 3^ο

Το τρίτο σενάριο αποτελεί και το μηδενικό ή σενάριο βάσης που προβλέπει τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης σε ολόκληρη την έκταση της υπό μελέτη περιοχής και προσπαθεί να καταγράψει την εξέλιξή της σε χρονικό ορίζοντα δέκα έως είκοσι ετών. Στο πλαίσιο αυτό δεν θα εξεταστούν νέες παρεμβάσεις που θα ανατρέψουν την υπάρχουσα δομή αλλά θα καταγραφούν μία σειρά από μέτρα που βρίσκονται ήδη στο στάδιο της εφαρμογής και εντάσσονται στην προσπάθεια προστασίας του ποτάμιου οικοσυστήματος. Χαρακτηριστικά αναφέρονται:

- ✓ Οι εργασίες καθαρισμού και απομάκρυνσης μπαζών και σκουπιδιών από τις όχθες του ποταμού και των παραχειμάρρων του σε τακτά χρονικά διαστήματα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε πολλά σημεία της κοίτης του Κηφισού και των συμβαλλόντων του έχουν ανεξέλεγκτα αποθεθεί σκουπίδια και μπάζα που προέρχονται από οικιστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες των γύρω περιοχών. Στα παραπάνω προστίθενται πεσμένοι κορμοί δέντρων, σωροί από φύλλα και μούχλα που δυσχεραίνουν την πρόσβαση στον ποταμό. Ο συστηματικός καθαρισμός των όχθων και των παραποτάμιων περιοχών θα υπάγεται στις αρμοδιότητες των παρακηφίσιων δήμων ή του βορείου και δυτικού τομέα της Περιφέρειας Αττικής. Στις

εργασίες αυτές θα μπορούν να συνδράμουν εθελοντικά περιβαλλοντικές ομάδες και ευαισθητοποιημένοι πολίτες.

- ✓ Οι εργασίες αποκατάστασης (επιχώσεις) των αλλοιωμένων πρανών με στόχο την ευστάθεια και την αντιδιαβρωτική τους προστασία.
- ✓ Η αποκατάσταση των παραχειμάρων του Κηφισού που έχουν μπαζωθεί και τα νερά τους πλέον δεν καταλήγουν στον κύριο ποταμό. Στα πλαίσια της προσπάθειας ανάδειξης των χαμένων ρεμάτων της Αττικής θα επιχειρηθεί η αποκάλυψη όλων εκείνων των ρεμάτων που η ροή τους έχει διακοπεί ή έχει εκτραπεί και η κοίτη τους έχει αλλοιωθεί εξαιτίας έργων (π.χ. έργα οδοποιίας).
- ✓ Η εντατικοποίηση των ελέγχων για εγκαταστάσεις και δραστηριότητες εντός των ζωνών προστασίας του Κηφισού που αντίκεινται στο Π.Δ. 632Δ/1994. Οι έλεγχοι θα πραγματοποιούνται και στις δύο ζώνες προστασίας και θα αφορούν στην τήρηση των περιορισμών χρήσεων, όρων δόμησης και δραστηριοτήτων όπως ορίζονται στο Π.Δ. 632Δ/1994. Στο πλαίσιο των ελέγχων πρέπει να συμπεριληφθεί και ο εντοπισμός των αγωγών όμβριων και ακαθάρτων που παράνομα εκρέουν στον ποταμό ή σε κάποιον παραχείμαρρό του και έχουν ως συνέπεια την υποβάθμιση της ποιότητας του νερού.
- ✓ Η εντατικοποίηση των ελέγχων για την ποιότητα του νερού στον Κηφισό και στους συμβάλλοντές του από το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών. Οι έλεγχοι αυτοί από τη μία θα δίνουν μια εικόνα για τη σύσταση των υδάτων και θα καταγράφουν τυχόν βελτιώσεις ή επιπλέον επιβαρύνσεις και ταυτόχρονα θα υποδεικνύουν και τις πηγές της ρύπανσης (π.χ. αστικά λύματα, βιομηχανικά λύματα, γεωργικά και κτηνοτροφικά υγρά απόβλητα κ.ά.).
- ✓ Η εφαρμογή των αποφάσεων που εκκρεμούν από το 1999 για τη διακοπή της λειτουργίας των βιομηχανιών και βιοτεχνιών που λειτουργούν παράνομα στη Β' παρακρηφίση ζώνη προστασίας. Μετά τη λήξη της τελικής προθεσμίας (27/06/2009) για την απομάκρυνσή τους από την προστατευόμενη ζώνη οι ίδιες εξακολουθούν να λειτουργούν κανονικά. Η εφαρμογή των συγκεκριμένων αποφάσεων, αν και καθυστερημένη, θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα όχι μόνο για το ποτάμιο οικοσύστημα αλλά και για την αποκατάσταση του αισθήματος της δικαιοσύνης αλλά και την αποτροπή των μελλοντικών αυθαιρετούντων εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Η προώθηση προγραμμάτων ενημέρωσης και αφύπνισης που θα φέρουν σε επαφή τον άνθρωπο με το ποτάμι και θα τον ευαισθητοποιήσουν για το

μείζον περιβαλλοντικό ζήτημα του Κηφισού και την προστασία του. Η διαχείριση των προγραμμάτων μπορεί να γίνεται από την Περιφέρεια Αττικής και τους παρακηφίσιους δήμους, οι οποίοι σε συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις θα διοργανώνουν εκδηλώσεις όπως επιστημονικές ημερίδες ή δραστηριότητες κοντά στο ποτάμι. Σημαντικό ρόλο στην προώθηση και προβολή των προγραμμάτων και στην ενημέρωση του κοινού μπορούν να διαδραματίσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά), όπως αποδείχθηκε και στην περίπτωση των πρωτοβουλιών του τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού σταθμού ΣΚΑΪ και της εφημερίδας «Καθημερινή». Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατόν να αναπτυχθεί η εθελοντική δραστηριοποίηση των πολιτών, η οποία θα συμβάλλει στην προσπάθεια διάσωσης του ποτάμιου οικοσυστήματος. Ταυτόχρονα, τα προγράμματα αυτά μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αγωγής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα σχολεία της Αττικής με στόχο την ενεργή συμμετοχή των νέων στην αντιμετώπιση ζητημάτων του περιβάλλοντος.

- ✓ Η ένταξη της Αθήνας στο Ελληνικό Δίκτυο Πόλεων με Ποτάμια, που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών παραποτάμιων πόλεων και στην ανταλλαγή εμπειρίας.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

Η έννοια της αξιολόγησης στα πλαίσια του χωρικού σχεδιασμού αναφέρεται στη σύγκριση των εναλλακτικών σεναρίων μεταξύ τους βάσει κάποιων κριτηρίων αξιολόγησης, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα εκτίμησης της απόδοσης των εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί. Κάθε αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις από την επιλογή της μιας ή της άλλης εναλλακτικής, καθώς αυτή θα επηρεάσει άμεσα την ποιότητα της ζωής του κοινωνικού συνόλου. Η αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων γίνεται με τη βοήθεια μιας σειράς μεθόδων. Στην παρούσα εργασία επιλέγεται η αξιολόγηση των σεναρίων με τη χρήση της μεθόδου S.W.O.T. (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats).

6.1 Μέθοδος S.W.O.T

Η μέθοδος S.W.O.T. αποτελεί μία χρήσιμη μέθοδος για την ποιοτική αξιολόγηση των σεναρίων στα πλαίσια του σχεδιασμού, η οποία αξιοποιώντας την υπάρχουσα πληροφορία και γνώση παρέχει ένα πλαίσιο δράσης στη διαδικασία λήψης απόφασης. Τα χαρακτηριστικά που αυτή παρουσιάζει και την καθιστούν ιδιαίτερα χρήσιμη είναι ότι βρίσκεται σε στενή σχέση αλληλεπίδρασης με το στάδιο της δόμησης των σεναρίων και ταυτόχρονα παρέχει τη δυνατότητα αξιολόγησής τους λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα χαρακτηριστικά της περιοχής όσο και του ευρύτερου περιβάλλοντός της. Είναι αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο στους τομείς του μάρκετινγκ και των οικονομικών γενικότερα ενώ χρησιμοποιείται ευρύτατα σε θέματα χωρικού σχεδιασμού.

Στη μέθοδο S.W.O.T. εξαιρετικής σημασίας είναι η γνώση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης. Το εσωτερικό περιβάλλον στη συγκεκριμένη περίπτωση σχετίζεται με το υδάτινο οικοσύστημα του Κηφισού και τις παρακηφίσιες περιοχές που αυτό επηρεάζει. Το εξωτερικό περιβάλλον περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία που επηρεάζουν την περιοχή μελέτης χωρίς να ανήκουν σε αυτή. Στην περίπτωση της άνω ροής του Κηφισού το εξωτερικό περιβάλλον είναι δυνατόν να αποτελεί ο νομός Αττικής. Το εσωτερικό περιβάλλον αναλύεται με την αναζήτηση πλεονεκτημάτων (Strengths), καθώς και των αδυναμιών της περιοχής μελέτης (weaknesses). Τα πλεονεκτήματα αφορούν στους φυσικούς πόρους της περιοχής και πώς αυτοί μπορούν να αξιοποιηθούν, ώστε αυτή να αποκτήσει συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς κάποια κατεύθυνση. Οι

αδυναμίες, από την άλλη, σχετίζονται με τους περιορισμένους πόρους που συναντώνται στην περιοχή ή με τις περιορισμένες δυνατότητες αξιοποίησης τους και την αδυναμία της περιοχής να προωθήσει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προκύπτουν από την όποια αξιοποίηση των πόρων.

Παράλληλα, εξετάζονται τα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος που αναλύονται σε ένα πλαίσιο ευκαιριών (opportunities), δηλαδή παραγόντων που μπορούν να λειτουργήσουν θετικά για την περιοχή μελέτης, και κινδύνων (threats), δηλαδή απειλών για την ανάπτυξη της περιοχής. Οι παράγοντες, αυτοί, πρέπει να σημειωθεί ότι αφορούν σε μακροπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες εξελίξεις ευρύτερης κλίμακας όπως είναι οι μεγάλες οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και οι πολιτικές μεταβολές. (Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α., 2005) Τα τέσσερα βασικά σημεία, που αναφέρθηκαν, ουσιαστικά σχετίζονται με το πώς πρέπει να αξιοποιηθεί κάθε πλεονέκτημα, πώς να σταματήσει κάθε αδυναμία, πώς να αξιοποιηθεί κάθε ευκαιρία, και πώς να αντιμετωπιστεί κάθε απειλή.

Στην περίπτωση της παρακηφίσιας περιοχής μελέτης τα αποτελέσματα της μεθόδου παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Σενάριο 1^ο

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Προσέλκυση επισκεπτών • Επαφή του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον • Χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας • Βελτίωση αστικού και δομημένου περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • Κόστος δημιουργίας και λειτουργίας των εγκαταστάσεων • Κόστος συντήρησης των εγκαταστάσεων ιδιαίτερα στη διάρκεια του χειμώνα • Κόστος αποκατάστασης και συντήρησης μονοπατιών και εξοπλισμού υπαίθριας αναψυχής

Ευκαιρίες	Κίνδυνοι/Απειλές
<ul style="list-style-type: none">• Ανάπτυξη πολιτιστικών και περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων• Προσέλκυση διαφορετικών ομάδων ανθρώπων• Ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none">• Υποβάθμιση του χώρου στη διάρκεια του χειμώνα• Κίνδυνος καταστροφής των εγκαταστάσεων από την εκδήλωση πυρκαγιάς και επιβάρυνσή τους από τα καιρικά φαινόμενα (βροχή, υγρασία, χιόνι)

Σενάριο 2^ο

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none">• Αύξηση της επισκεψιμότητας στην ευρύτερη περιοχή ανάπλασης• Προώθηση δραστηριοτήτων υπαίθρου και εκπαιδευτικών προγραμμάτων• Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών αναψυχής• Δυνατότητα δραστηριοτήτων για όλη την οικογένεια• Βελτίωση αστικού και φυσικού περιβάλλοντος• Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστική κληρονομιάς• Τόνωση της τοπικής οικονομίας• Εκσυγχρονισμός των υποδομών και των μέσων παραγωγής• Εντατικοποίηση των ελέγχων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από την ανθρώπινη παρέμβαση• Εκσυγχρονισμός του δικτύου μεταφορών και επικοινωνιών εξαιτίας των νέων αναγκών• Αναδάσωση των καμμένων τμημάτων της Πάρνηθας	<ul style="list-style-type: none">• Υψηλό κόστος κατασκευής νέων υποδομών ή αναβάθμισης των ήδη υπάρχουσών εγκαταστάσεων• Υψηλό κόστος συντήρησης• Απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για την ανάπλαση του συνόλου της περιοχής

Ευκαιρίες	Κίνδυνοι/Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Ένταξη δραστηριοτήτων σε επιδοτούμενα Εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα. • Αξιοποίηση της διαφήμισης του προορισμού για την προβολή των φυσικών τοπίων και της αισθητικής της περιοχής • Δημιουργία ενός σπουδαίου κέντρου περιβαλλοντικής δραστηριοποίησης στο νομό Αττικής • Η περίπτωση αυτής της ανάπλασης θα αποτελέσει παράδειγμα και για επόμενες 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιβάρυνση του περιβάλλοντος από την ανεξέλεγκτη επισκεψιμότητα • Μετατροπή του πόλου υπαίθριας αναψυχής σε πόλο τουριστικής έλξης

Σενάριο 3^ο

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων • Ευαισθητοποίηση του Κοινού και ιδιαίτερα των νέων σε ζητήματα περιβάλλοντος • Αποκατάσταση επιβαρυμένων περιοχών 	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη υποδομής και τεχνολογίας για την καταγραφή του συνόλου των προβλημάτων της περιοχής και την αντιμετώπισή τους • Στασιμότητα στα δίκτυα μεταφορών και επικοινωνιών

Ευκαιρίες	Κίνδυνοι/Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση θέσεων εργασίας για την κάλυψη των αναγκών των εργασιών αποκατάστασης • Ένταξη σε Εθνικά και Ευρωπαϊκά Προγράμματα και ανταλλαγή εμπειρίας • Ανάπτυξη αισθήματος δικαίου μέσω της εφαρμογής των κυρώσεων της νομοθεσίας • Ανάδειξη και άλλων περιβαλλοντικών ζητημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Στασιμότητα στην υφιστάμενη κατάσταση της παρακηφίσιας περιοχής λόγω των περιορισμένων επεμβάσεων • Στασιμότητα στην προσέλκυση επισκεπτών • Στασιμότητα στα δίκτυα μεταφορών

6.2 Αξιολόγηση Σεναρίων

Η αξιολόγηση των εναλλακτικών σεναρίων θα πραγματοποιηθεί μέσω κριτηρίων, τα οποία θα οδηγήσουν στην επιλογή εκείνης της λύσης, που θα ικανοποιεί τους στόχους ανάπλασης της περιοχής μελέτης. Η αξιολόγηση των σεναρίων επιλέχθηκε να είναι ποιοτική, καθώς τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν αναφέρονται σε ποσοτικά μεγέθη.

Τα κριτήρια βάσει των οποίων θα πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση των σεναρίων είναι τα ακόλουθα πέντε:

- ✓ Περιβαλλοντικά
- ✓ Οικονομικά
- ✓ Κοινωνικά
- ✓ Υποδομών και
- ✓ Μεταφορών

Αρχικά, επιλέχθηκαν περιβαλλοντικά κριτήρια, καθώς πρωταρχικός στόχος των σεναρίων είναι η αποκατάσταση ενός υδάτινου αποδέκτη, που αποτελεί μείζον περιβαλλοντικό ζήτημα, και η ανάδειξη των παρακηφίσιων περιοχών. Για το λόγο αυτό οι συνιστώσες που τέθηκαν είναι η ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, όπως και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και εξετάζεται η μεταβολή τους σε συνάρτηση με τις παρεμβάσεις που προβλέπει κάθε σενάριο. Παράλληλα, μελετάται η εξέλιξη που θα επιφέρουν οι όποιες παρεμβάσεις στην

οικονομία, που αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τομέα στη εξέλιξη των περιοχών. Στην περίπτωση της ανάπλασης του Κηφισού για την υλοποίηση των παρεμβάσεων θεωρήθηκε ότι θα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, θα υπάρξουν οικονομικά οφέλη από την προσέλκυση επισκεπτών, αφού θα αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες και ταυτόχρονα, θα πρέπει να καλυφθούν τα κόστη των υποδομών που απαιτούνται στα πλαίσια της ανάπλασης.

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του Λεκανοπεδίου και η ανάπτυξη διαφορετικών ειδών δραστηριοτήτων συνθέτουν τα κοινωνικά κριτήρια της αξιολόγησης και αποτέλεσαν σημαντικούς προς επίτευξη στόχους στη διαδικασία δόμησης των σεναρίων. Η ανάγκη για επαφή με τη φύση θεωρείται ότι θα επιφέρει βελτίωση στη ζωή των ανθρώπων, οι οποίοι θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν διαφορετικά είδη δραστηριοτήτων (εξορμήσεις στη φύση, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες κ.ά.). Ταυτόχρονα, το είδος των παρεμβάσεων είναι αυτό που θα καθορίσει τις ομάδες που θα προσελκύουν οι αντίστοιχα διαμορφωμένοι χώροι (π.χ. φυσιολάτρες, οικογένειες, μαθητές κ.τ.λ.).

Τέλος, τέθηκαν και κριτήρια υποδομών, καθώς οι αναπλάσεις περιλαμβάνουν αποκατάσταση είτε των υπάρχουσών υποδομών είτε δημιουργία νέων για την προσέλκυση επισκεπτών και την ανάδειξη του χώρου και δικτύου μεταφορών, που θεωρείται απαραίτητο για την προσβασιμότητα στο χώρο.

Στον Πίνακα 6.2, που αποτελεί τον Πίνακα αξιολόγησης παρατίθενται αναλυτικά τα κριτήρια με τις συνιστώσες τους και ο βαθμός που αυτά ικανοποιούνται από το κάθε ένα σενάριο αποτυπώνεται με κλιμακούμενο χρώμα που αντιστοιχεί σε μέτριο, καλό και πολύ καλό αποτέλεσμα σε σχέση με τις αντίστοιχες παρεμβάσεις.

		Σενάρια		
		1°	2°	3°
Κριτήρια Αξιολόγησης				
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ	Ανάδειξη Φυσικού Περιβάλλοντος			
	Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς			
	Βελτίωση Αστικού Περιβάλλοντος			
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	Θέσεις Απασχόλησης			
	Ανάπτυξη Διαφορετικών Δραστηριοτήτων			
	Κόστος Υποδομών			
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ	Βελτίωση Ποιότητας Ζωής			
	Προσέλκυση Διαφορετικών Ομάδων Επισκεπτών			
ΥΠΟΔΟΜΕΣ	Δημιουργία Νέων Υποδομών			
	Αναβάθμιση των ήδη Υπαρχουσών			
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	Βελτίωση του Δικτύου Μεταφορών			

Πίνακας 6. 1: Πίνακας Κριτηρίων Αξιολόγησης

6.3 Επιλογή Βέλτιστου Σεναρίου

Εξετάζοντας τον πίνακα της παραγράφου 6.2 διαπιστώνουμε ότι το σενάριο, εκείνο που εκπληρώνει σε μεγαλύτερο βαθμό τις προσδοκίες του σχεδιασμού, είναι το δεύτερο και αφορά στην ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής των βασιλικών κτημάτων και τις παρακηφίσιας περιοχής στους νοτιοανατολικούς πρόποδες της Πάρνηθας. Είναι το σενάριο που ικανοποιεί σε μεγαλύτερο βαθμό το σύνολο των επιμέρους στόχων που έχουν τεθεί σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, σε θέματα υποδομών και δικτύου μεταφορών και κυρίως σε περιβαλλοντικό επίπεδο, καθώς επιτυγχάνει την ταυτόχρονη ανάδειξη αστικού, φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Μέσω της ανάπλασης της ευρύτερης περιοχής των Νοτιοανατολικών προπόδων της Πάρνηθας δημιουργείται ένας σημαντικός πόλος πρασίνου για τους κατοίκους της

Αθήνας, ο οποίος μπορεί να προσφέρει πολλά περισσότερα από απλές αποδράσεις αναψυχής . Στον ευρύτερο χώρο αυτό οι Αθηναίοι θα μπορούν να γευτούν όλα τα πλεονεκτήματα της επαφής με το φυσικό περιβάλλον, να αναπτύξουν διαφορετικά είδη δραστηριοτήτων και να ξεφύγουν από το ασφυκτικά δομημένο αστικό περιβάλλον.

Οι προτάσεις που διατυπώθηκαν μπορούν να θεωρηθούν αρκετά φιλόδοξες και δύσκολες στην υλοποίησή τους ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο κόστος αποκατάστασης και συντήρησης των εγκαταστάσεων. Η υλοποίηση του συνόλου ή μερικών εξ' αυτών θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα τόσο για τον Κηφισό όσο και για ολόκληρη την έκταση της Αττικής γης, η οποία με θα αποκτήσει μία όαση πρασίνου στην υπηρεσία των Αθηναίων. Ωστόσο, πρέπει να εκτιμηθούν οι κίνδυνοι που μπορούν να προκύψουν από την αυξημένη επισκεψιμότητα, η οποία θα είναι επιβαρυντική για το φυσικό περιβάλλον και θα μετατρέψει την περιοχή από ένα σημείο επαφής με τη φύση σε τουριστικό θέρετρο.

6.4 Συμπεράσματα

Στη διάρκεια της μελέτης της υφιστάμενης κατάστασης του Κηφισού ποταμού, του δικτύου των συμβαλλόντων χειμάρρων του και των παρακηφίσιων περιοχών συλλέχθηκαν ετερόκλιτες εικόνες του υδάτινου σώματος. Στα κατάντη σημεία της ροής η εικόνα του διευθετημένου τμήματος του ποταμού, που φαίνεται απλά να υπάρχει χωρίς να επιδρά καθόλου στις παρακείμενες περιοχές και στους κατοίκους της, είναι εξαιρετικά απογοητευτική. Την ίδια στιγμή σε διάσπαρτα σημεία της ανάντη ροής ο ποταμός διατηρεί τη φυσική του μορφή σε τέτοιο βαθμό, που μοιάζει να είναι ανέπαφος από τη ανθρώπινη παρέμβαση. Το γεγονός αυτό κατέστησε τον Κηφισό ποταμό ένα ενδιαφέρον θέμα μελέτης, η οποία θα είχε ως στόχο την αποκατάσταση του υδάτινου οικοσυστήματος σε ολόκληρο το μήκος του χρησιμοποιώντας ως αφετηρία βέβαια τα λιγότερο επιβαρυνόμενα τμήματα.

Το πρόβλημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης της Αττικής δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στον Κηφισό. Στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα το φυσικό περιβάλλον της Αθήνας υπήρξε παθητικός δέκτης του συνόλου των εξελίξεων και των παρεμβάσεων, που υπαγορεύτηκαν από τη ραγδαία αστικοποίηση της πρωτεύουσας, η οποία επεκτάθηκε ανεξέλεγκτα σε ανοιχτούς χώρους πρασίνου που καταπατήθηκαν, σε ποταμούς και ρέματα που διευθετήθηκαν, σε τμήματα ορεινών όγκων και δασικές εκτάσεις που οικοπεδοποιήθηκαν για την εξυπηρέτηση αναγκών στέγασης και οδοποιίας. Η θεσμοθέτηση για την προστασία των φυσικών

σχηματισμών ήρθε αρκετά καθυστερημένα και ενώ όλες οι παραπάνω ενέργειες είχαν βρει πρόσφορο έδαφος εξαιτίας της αδυναμίας οργάνωσης σχεδίων για την εξέλιξη του αστικού και περιαστικού χώρου, της έλλειψης συντονισμένης περιβαλλοντικής πολιτικής και παιδείας.

Οι ίδιοι οι Αθηναίοι παρόλο που είναι υπεύθυνοι για την περιβαλλοντική κατάσταση της πόλης τους δείχνουν, σήμερα, να ασφυκτιούν στον πυκνά δομημένο ιστό της Πρωτεύουσα παρασυρόμενοι από μία γενικότερη τάση που καταγράφεται παγκοσμίως για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η οποία με τη σειρά της εκδηλώθηκε όταν οι πρώτες δυσμενείς συνέπειες από την υποβάθμισή του έκαναν την εμφάνισή τους. Για το λόγο αυτό τόσο σε χώρες του εξωτερικού όσο και στην Ελλάδα το περιβάλλον κατακτά και πάλι τη θέση που του ανήκε. Συγκεκριμένες κατευθύνσεις περιβαλλοντικής πολιτικής, νόμοι που αφορούν αποκλειστικά στην προστασία του περιβάλλοντος, περιβαλλοντικά εκπαιδευτικά προγράμματα, σύσταση περιβαλλοντικών οργανώσεων αποτελούν παραδείγματα της προτεραιότητας που φαίνεται να ανακτά το φυσικό περιβάλλον στη ζωή των ανθρώπων. Και όλες αυτές οι ενέργειες φαίνεται να έχουν αποτέλεσμα στη βελτίωση των συνθηκών του περιβάλλοντος ακόμα και όταν οι ενδείξεις ήταν τόσο δυσμενείς που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν έως και μη αναστρέψιμες.

Κάτι τέτοιο συνέβη και στην περίπτωση της αποκατάστασης των υποβαθμισμένων ρεμάτων, όπως απέδειξε η ελληνική και ξένη εμπειρία. Η τάση των τελευταίων ετών για αποκατάσταση των χαμένων ρεμάτων είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά παρεμβάσεων για την εξυγίανση των επιβαρυμένων υδάτινων σωμάτων. Σε αυτό το σημείο σημαντική κρίθηκε και η συνεργασία και η ανταλλαγή εμπειρίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων μελών, πόλεων, χωρών κ.τ.λ.

Στην περίπτωση του Κηφισού χρειάζεται, πρωτίστως η «υποστήριξη» των απλών πολιτών της Αθήνας, οι οποίοι αντιλαμβανόμενοι τη σημασία του ποταμού για τη ζωή τους θα τον προστατεύσουν και θα πιέσουν τους αρμόδιους φορείς για την εξυγίανση των συνθηκών του υδάτινου οικοσυστήματος. Και δεν πρόκειται απλά για μία αποκατάσταση που θα σχετίζεται με την περιβαλλοντική και υδραυλική αξία του ποτάμιου οικοσυστήματος αλλά για μία τέτοια αλλαγή που θα μετατρέψει τον Κηφισό από παθητικό σε ενεργητικό στοιχείο της Αττικής γης δίνοντας την ευκαιρία στους Αθηναίους να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους και στο εξής να έχουν κίνητρο να αγαπούν, να σέβονται και να προστατεύουν τον τόπο στον οποίο ζουν.

Επομένως οποιαδήποτε παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντική, καθώς κάθε μία μικρή αλλαγή είναι δυνατόν να σημαίνει ένα μεγάλο βήμα μακροπρόθεσμα για την ανάκτηση της αξίας ολόκληρου του φυσικού περιβάλλοντος του Λεκανοπεδίου. Οι μικρές αλλαγές μπορούν να φέρουν μεγαλύτερες και πιο σημαντικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Εξάρχου Νικολόπουλος Μπενσασσών Σύμβουλοι Μηχανικοί Ε.Π.Ε., Μελέτη Επικαιροποίησης Σχεδιασμού Αντιπλημμυρικής Προστασίας Περιοχών Αττικής, Αθήνα 2004.
2. Μαυρίκη Α., Αστικές Αναπλάσεις σε Πόλεις με Επιφανειακά Ύδατα- Η περίπτωση του δήμου Αρταίων, Πτυχιακή Εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, Αθήνα 2009.
3. Μαμάσης Ν., Δημιουργία Συστήματος Γεωγραφικής Πληροφορίας και Εφαρμογής Διαδικτύου για την Παρακολούθηση των Ζωνών Προστασίας του Κηφισού, Αθήνα 2008.
4. Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α., Σημειώσεις Χωροταξίας, Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 2005.
5. Neufert, 1992, Οικοδομική και Αρχιτεκτονική Σύνθεση, Εκδόσεις Γκιούρδας

Οι διαδικτυακοί τόποι:

<http://www.attiki.gov.gr/>

<http://www.bgs.gr>

<http://el.wikipedia.org/>

<http://www.greekarchitects.gr>

<http://www.minenv.gr>

<http://itia.ntua.gr/el/>

<http://www.organismosathinas.gr/>

<http://www.parnitha.gr>

<http://www.yme.gr/>

<http://www.ypeka.gr/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Π.1. Οι κυριότεροι συμβάλλοντες του Κηφισού Ποταμού στο τμήμα ανάντη της Αττικής Οδού

Σύμφωνα με την Μελέτη Επικαιροποίησης Σχεδιασμού Αντιπλημμυρικής Προστασίας Περιοχών Αττικής, οι κυριότεροι συμβάλλοντες του Κηφισού Ποταμού στο τμήμα ανάντη της Αττικής Οδού είναι:

- **Ρέμα Πύρνας:** Το ρέμα Πύρνας (ρέμα Κοκκιναρά) διασχίζει το κέντρο της Κηφισιάς και συμβάλλει στον Κηφισό κατάντη της Εθνικής Οδού. Η λεκάνη απορροής του είναι 15.85 km², το ανώτατο υψόμετρο της οποίας βρίσκεται στην κορυφή της Πεντέλης. Ένα μεγάλο τμήμα της λεκάνης απορροής είναι ορεινό και ήταν εξ ολοκλήρου δασοκαλυμμένο. Η οικιστική ανάπτυξη και οι πυρκαγιές στην Πεντέλη μείωσαν τη δασοκάλυψη, η οποία όμως με τις αναδασώσεις έχει αναπτυχθεί ικανοποιητικά. Έντονη είναι η ύπαρξη χαμηλών θαμνών σε όλη την ορεινή λεκάνη. Η ορεινή λεκάνη χαρακτηρίζεται από ομαλό ανάγλυφο και κλίσεις στις περιοχές χαμηλότερου υψομέτρου και από πτυχωμένο ανάγλυφο και χαραδρώσεις στις απότομες πλαγιές της Πεντέλης. Η μορφολογία των κατοικημένων περιοχών είναι γενικά ομαλού ανάγλυφου. Η σημερινή κοίτη του ρέματος, κοντά στη συμβολή του με τον Κηφισό, μπορεί να χαρακτηριστεί ως βαθιά χαράδρωση. Η κοίτη του ρέματος εντός της κατοικημένης περιοχής ποικίλει σε διαστάσεις λόγω διαφόρων τεχνικών έργων που έχουν κατασκευαστεί για να διευθετηθεί.
- **Ρέμα Χελιδονούς:** Το ρέμα Χελιδονούς αποχετεύει έκταση 3.36km² της περιοχής της Κηφισιάς. Η λεκάνη απορροής του χαρακτηρίζεται από αστική δόμηση, αποτέλεσμα της οποίας είναι σήμερα η εξαφάνιση της κοίτης του ρέματος, πλην του τμήματος κατάντη της Εθνικής Οδού έως τη συμβολή με τον Κηφισό. Τα όμβρια της λεκάνης απορρέουν επιφανειακά και συγκεντρώνονται σε κεντρικό συλλεκτήρα ορθογωνικής διατομής, ο οποίος εκβάλλει στο ρέμα Χελιδονούς στο ύψος της Εθνικής Οδού. Οι κλίσεις στην περιοχή είναι ήπιες και το ανάγλυφο ομαλό.
- **Ρέμα Φασίδερι και Ρέμα Αγ. Παρασκευής:** Η λεκάνη απορροής των ρεμάτων Φασίδερι και Αγ. Παρασκευής είναι 9.23km². Το ρέμα Φασίδερι διέρχεται με ανοιχτή διατομή από τις περιοχές του Κρυονερίου και της Άνοιξης και αφού προηγουμένως συμβάλλει με το ρέμα Αγ. Παρασκευής, εκβάλλει στο ρέμα Διονύσου. Η περιοχή που διασχίζει το ρέμα Φασίδερι είναι ορεινή στα ανάντη με έντονη μορφολογία, εμφανή

κοίτη, ήπιες κλίσεις πρανών και κατά μήκος κλίση που γίνεται ηπιότερη προς τα κατάντη. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από έντονη θαμνώδη και δασώδη βλάστηση στην ορεινή λεκάνη, καθώς και περιορισμένες καλλιέργειες κατάντη. Το ρέμα Αγ. Παρασκευής εμφανίζεται ανάντη της συμβολής με το Φασίδερι αποχετεύοντας εκτάσεις βιομηχανικής ζώνης, καλλιεργειών και αραιής αστικής δόμησης. Ανάντη της Λεωφόρου Σταμάτας η φυσική διαδρομή του ρέματος έχει καταληφθεί από την αστική περιοχή της Δροσιάς. Κατάντη της Λεωφόρου Σταμάτας η φυσική διατομή είναι αβαθής και πεπλατυσμένη, ανάμεσα σε ιδιοκτησίες. Το πρόβλημα της καταπάτησης του ρέματος είναι έντονο περίπου ένα χιλιόμετρο ανάντη της συμβολής με το ρέμα Φασίδερι.

- Ρέμα Διονύσου: Το ρέμα Διονύσου έχει λεκάνη απορροής 7.77km². Τμήμα της λεκάνης απορροής είναι ορεινή με χαρακτηριστικό την έντονη θαμνώδη βλάστηση. Η υπόλοιπη λεκάνη έχει αραιή αστική δόμηση και περιλαμβάνει τμήματα των περιοχών Διονύσου, Άνοιξης, Κηφισιάς και Εκάλης. Σε όλο το μήκος του το ρέμα παρουσιάζει ανοιχτή διατομή με έντονη φυτοκάλυψη. Επειδή κατά τμήματα, ιδίως στο ανάντη του οικισμού του Διονύσου, οι ιδιοκτησίες έχουν πλησιάσει πολύ στο ρέμα, υπάρχουν οχετοί που εξυπηρετούν τη διέλευση των παρόχθιων. Πολλοί από αυτούς αποτελούν αυθαίρετες επεμβάσεις των ιδιοκτητών. Μεγάλο τμήμα του ρέματος διασχίζει προβλεπόμενες ζώνες πρασίνου. Το ρέμα Ναρκίσσου, που ρέει στα διοικητικά όρια Εκάλης και Άνοιξης, συμβάλλει στο ρέμα Διονύσου 935m πριν την εκβολή στον Κηφισό.
- Ρέμα Αγ. Μαρίνας: Το ρέμα Αγ. Μαρίνας σήμερα είναι ουσιαστικά η ευρεία φυσική μισγάγκεια που αρχίζει από τη Λεωφόρο Θησέως, στη θέση της πλατείας της εκκλησίας της Αγ. Μαρίνας και οδεύει προς το φυσικό αποδέκτη του (Κηφισός) παροχετεύοντας μία έκταση 4.62km². Το μεγαλύτερο μέρος του ρέματος διέρχεται από πευκώνα και σε αρκετά σημεία η κοίτη του είναι καταπατημένη από παρόχθιους ιδιοκτήτες. Η λεκάνη στο μεγαλύτερο τμήμα της ανήκει στην περιοχή της Εκάλης, έχει αραιή αστική δόμηση και περιλαμβάνει και ορεινό τμήμα. Η σαφώς διαμορφωμένη κοίτη του, η έντονη φυτοκάλυψη και επαρκής κλίση επιτρέπουν τη διατήρηση της φυσικής διατομής.
- Ρέμα Ορφανίδη: Το ρέμα Ορφανίδη καλύπτει τμήμα της αστικής περιοχής του Κρουονερίου, ενώ το μεγαλύτερο μήκος του διέρχεται από μη κατοικημένες περιοχές. Η λεκάνη απορροής του ρέματος είναι 5.12km². Το ρέμα χαρακτηρίζεται από πυκνή φυτοκάλυψη, μεγάλο

βάθος κοίτης και επαρκή παροχετευτικότητα. Προς τα ανάντη, είναι δυσπρόσιτο. Τμήμα της ορεινής λεκάνης του ρέματος περικλείεται από τα όρια της περιοχής 'Natura 2000'.

- Ρέμα Κρουονερίου : Η λεκάνη του ρέματος Κρουονερίου καλύπτει τμήμα της περιοχής του Κρουονερίου και ανέρχεται σε 1.35km². Η διατομή του ρέματος είναι ανοιχτή σε όλο το μήκος του, μέχρι και την εκβολή του στον Κηφισό. Το τμήμα που βρίσκεται εντός του σχεδίου πόλεως του Κρουονερίου, έχει καθαριστεί και χρησιμοποιείται ως δρόμος, ενώ σποραδικά παρατηρούνται καταπατήσεις της κοίτης του. Στους κλάδους του ρέματος ανάντη της αστικής περιοχής διαπιστώνεται σχετικά πυκνή φυτοκάλυψη και έντονες καταπατήσεις της κοίτης του από ιδιοκτησίες.
- Ρέμα Εκάλης : Το �έμα Εκάλης, σαν ανοιχτή φυσική διατομή, διατηρείται σήμερα κατάντη της οδού Δήμητρας στην περιοχή της Εκάλης, εκτός από το τμήμα που καλύπτουν οι οδοί Κοκκά και Καλαποθάκη, έως την εκβολή του στον Κηφισό. Η λεκάνη απορροής του ρέματος είναι 2.02km² και στη μεγαλύτερη έκτασή της ανήκει στην Εκάλη. Τμήμα της λεκάνης απορροής είναι ορεινό. Η κοίτη του ρέματος είναι μια κατάφυτη ζώνη πρασίνου πλάτους 50 έως 100m.
- Ρέμα Περγουλέζας : Το ανάντη άκρο της λεκάνης απορροής του ρέματος Περγουλέζας, έκτασης 7.02km², βρίσκεται στο όριο της ζώνης 'Natura 2000'. Η λεκάνη χαρακτηρίζεται από ήπιες κατά μήκος κλίσεις, βλάστηση από θάμνους και καλλιέργειες προς τα κατάντη. Η κοίτη του ρέματος είναι διαμορφωμένη με βάθη που κυμαίνονται από 8 έως 12m. Οι κλίσεις των πρानών είναι ομαλές. Σε πολλά σημεία η κοίτη είναι σχεδόν τριγωνική. Υπάρχει έντονη βλάστηση από θάμνους και δέντρα. Σε μεγάλο τμήμα της περιοχής υπάρχει εύκολη πρόσβαση. Τα εδάφη είναι γενικά χαλαρά. Δεν υφίσταται πρόβλημα από φερτά υλικά.
- Ρέμα Κόντιτας (Βαρυμπόμπης) : Το �έμα Κόντιτας (Βαρυμπόμπης) έχει λεκάνη απορροής εμβαδού 16.14km². Η ανάντη λεκάνη, που είναι τμήμα του ορεινού όγκου της Πάρνηθας, είναι δυσπρόσιτη έως απροσπέλαστη, παρουσιάζει έντονο ανάγλυφο, μεγάλες κατά μήκος κλίσεις, απότομα πρानή και εμφανή βροχόμαζα. Η βλάστηση είναι πυκνή, με δέντρα και θάμνους, που στα κατάντη αραιώνει και αντικαθίστανται από καλλιέργειες, αραιοκατοίκηση και θαμνώδεις εκτάσεις. Σε όλο το μήκος της κοίτης του ρέματος είναι έντονη φυτοκάλυψη. Η κοίτη είναι διαμορφωμένη ανάντη του αεροδρομίου. Ωστόσο, κατάντη του αεροδρομίου, που το �έμα εισέρχεται σε βιομηχανική περιοχή, παρατηρούνται επεμβάσεις στην κοίτη, με

προσχώσεις, καταπατήσεις και οικοδόμηση. Μεγάλο τμήμα της ορεινής λεκάνης είναι εντός των ορίων του «Natura 2000» και του εθνικού δρυμού Πάρνηθας. Το ρέμα Κόντιπας αποτελείται από δύο βασικούς κλάδους, που συμβάλλουν λίγο ανάντη στο αεροδρόμιο στου Τατόι. Ο αριστερός είναι το ρέμα Κρύας Βρύσης, που για 800m περίπου ανάντη της συμβολής ρέει δίπλα στην οριοθέτηση του Ολυμπιακού Χωριού.

Π.2. Βασικοί Στόχοι και Προτάσεις του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας

Μείωση του συντελεστή δόμησης στη φορτωμένη τσιμέντο Αθήνα και παρεμβάσεις στον δημόσιο χώρο σε υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης (Παγκράτι, Κυψέλη, Γκύζη, Εξάρχεια, πλατεία Αμερικής κ.α.) περιλαμβάνονται στις προτάσεις που έχουν πέσει στο τραπέζι των συζητήσεων για τη διαμόρφωση του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής 2020 (ΡΣΑ 2020). Στην ίδια κατεύθυνση οι επιστήμονες του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας (ΟΡΣΑ) σχεδιάζουν, σε συνεργασία με στελέχη του υπουργείου Οικονομικών, να δώσουν φορολογικά και οικονομικά κίνητρα σε όσους κατοίκους και επαγγελματίες παραμένουν στο κέντρο της Αθήνας και του Πειραιά με στόχο να διασωθεί η καρδιά της πόλης από την γκετοποίηση. Προσανατολίζονται επίσης σε αύξηση των προστατευομένων περιοχών με προτεραιότητα στη μετατροπή του πρώην βασιλικού κτήματος Τατοΐου και της Λαυρεωτικής σε δύο μεγάλα αυτοδιαχειριζόμενα πάρκα πολιτισμού και αναψυχής.

Αρχικά, οι προτάσεις που επεξεργάζονται στον Οργανισμό Ρυθμιστικό Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας αφορούν την αναπροσαρμογή των αντικειμενικών τιμών των ακινήτων σε υποβαθμισμένες περιοχές (π.χ. Κυψέλη, Πατήσια κ.α.) με στόχο ελαφρύνσεις στην αγορά πρώτης κατοικίας, στον φόρο εισοδήματος των ιδιοκτητών και στον Φόρο Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ). Για τους δρόμους που έχουν πληγεί από την κρίση (Πατησίων, Ερμού κτλ.) προτείνουν μείωση του συντελεστή εμπορικότητας. Το Παγκράτι, η Κυψέλη, η περιοχή του Γκύζη, τα Εξάρχεια, η πλατεία Αμερικής ήταν άλλοτε ζωντανές περιοχές διότι ανθούσε το «μικροεμπόριο». Η εγκατάλειψή τους από την πολιτεία οδήγησε στη φυγή των μόνιμων κατοίκων προς τα προάστια, στον «θάνατο» του εμπορίου και στην υποβάθμισή τους. Ταυτόχρονα, επιδιώκεται η σύνδεση του νέου Μουσείου της Ακρόπολης με το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο μέσω ενός «μεγάλου περιπάτου» στην Πανεπιστημίου ως την πλατεία Αιγύπτου. Σκέψεις υπάρχουν ακόμη και για πεζοδρόμηση της Ιπποκράτους. Μέσα στον προγραμματισμό για την αναβάθμιση της Αθήνας εντάσσονται και τα σχέδια για τη βελτίωση της εικόνας τριών πλατειών του κέντρου της πόλης: Κουμουνδούρου, Δικαιοσύνης και Κάνιγγος. Προτεραιότητα, επίσης, θα δοθεί στην επαναλειτουργία εγκαταλελειμμένων δημόσιων κτιρίων.

Γενικότερος στόχος του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου αποτελεί η ανάσχεση της επέκτασης της πόλης, δηλαδή της «χαλαρής» διάχυσης της δόμησης προς πάσα

κατεύθυνση, γεγονός που συνεπάγεται και νέες υποδομές (αυτοκινητοδρόμους, σχολεία κτλ.). Οι επεκτάσεις των σχεδίων πόλης αποτελούν μια ακριβή λύση και το μοντέλο που θα προωθηθεί μέσω του νέου ΡΣΑ 2020 θα είναι εκείνο της «πεπερασμένης πόλης». Για να επιτευχθεί αυτό, θα ληφθούν άμεσα μέτρα όπως είναι η κατάργηση των παρεκκλίσεων στην εκτός σχεδίου δόμηση- και σε αγροτεμάχια από δύο στρέμματα ως και 750m.

Παράλληλα, το ένα τρίτο του Νομού Αττικής, με βάση το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο, θα είναι προστατευόμενο. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί αυστηρό καθεστώς προστασίας για περίπου 500.000 στρέμματα στις οροσειρές Πατέρας, Πάστρα, Γεράνεια και Κιθαιρώνας και σχέδιο επέκτασης του Υμηττού κατά 2.200 στρέμματα στα νότια και διασύνδεσή του με το θαλάσσιο μέτωπο.

Επίσης, θα ξεκινήσει μελέτη για την προστασία και την ανάδειξη του πρώην βασιλικού κτήματος Τατοΐου (οι γενικές κατευθύνσεις είχαν δοθεί στο ΠΔ του 2007 για την προστασία της Πάρνηθας), συνολικής έκτασης 42.000 στρεμμάτων. Η μισή έκταση είναι δασική και προστατεύεται αυστηρώς, ενώ το νοτιοανατολικό τμήμα του κτήματος μπορεί να λειτουργήσει ως ένα αυτοχρηματοδοτούμενο πάρκο στο οποίο θα υπάρχουν χώροι αναψυχής, αθλητισμού, πολιτισμού και εκπαίδευσης, κυρίως στην περιοχή του συγκροτήματος των βοηθητικών κτιρίων. Συμβατές λειτουργίες με τον χώρο οι οποίες εξετάζονται είναι η λειτουργία ξενοδοχείου, εστιατορίου, ιππικής λέσχης, εμφιαλωτηρίου κρασιού κτλ. Τα ανάκτορα θα επισκευαστούν προκειμένου να στεγάσουν διεθνή πολιτικά συμβούλια, συνόδους, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις ειδικής θεματολογίας, μουσείο κτλ. Θεματικό πάρκο ή αλλιώς υπαίθριο μουσείο θα δημιουργηθεί στον ορεινό όγκο της Λαυρεωτικής (30.000 στρέμματα). Τα παλαιά κτίρια της γαλλικής εταιρείας θα επισκευαστούν, ενώ θα δημιουργηθούν νέες εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση του κοινού, ενώ προβλέπεται ακόμη επαναλειτουργία του βιομηχανικού τρένου.

Ελάχιστες αναμένεται να είναι οι αλλαγές σε σχέση με το προηγούμενο σχέδιο Ρυθμιστικού του 2009 όσον αφορά το παραλιακό μέτωπο της Αττικής. Ειδικότερα στις ζώνες συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων (π.χ. Σκαρμαγκάς, λιμάνι Πειραιά κ.ά.) μεταξύ άλλων προτείνεται αυστηρός περιορισμός της αποκλειστικότητας στη χρήση του παράκτιου μετώπου. Στους πόλους ανάπτυξης τουριστικής υποδομής και αναψυχής (π.χ. Άγιος Κοσμάς) προτείνονται βελτίωση των υποδομών στις μαρίνες, εξασφάλιση πρόσβασης σε ζώνες περιπάτου ή σε ακτές κολύμβησης, οργάνωση και επανασχεδιασμός υφισταμένων ξενοδοχειακών μονάδων με στόχο τον σεβασμό του περιβάλλοντος και των επιπτώσεων από τις

δραστηριότητες των επισκεπτών. Στις ζώνες ήπιας αναψυχής και σε περιοχές παραθερισμού (π.χ. Κινέττα, Πόρτο Ράφτη, Φώκαια κτλ.) θα προβλέπεται περιορισμός στη δόμηση, οργάνωση τουριστικών υποδομών, απομάκρυνση ασύμβατων δραστηριοτήτων κτλ. Τέλος, στις ζώνες προστασίας και ανάδειξης φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (π.χ. Βουρκάρι, λιμνοθάλασσα Ωρωπού, νησί Πατρόκλου, Βραυρώνα) θα θεσμοθετηθούν θαλάσσιες και παράκτιες προστατευόμενες περιοχές εντός των οποίων θα απαγορεύονται κάθε είδους δόμηση και οχληρές δραστηριότητες.

Πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=365059> (Εφημερίδα το Βήμα)